

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

9580 NUMARALI TEMETTUÂT DEFTERİNE GÖRE XIX. YÜZYIL
ORTALARINDA AĞLASUN KAZASI'NIN SOSYAL VE
EKONOMİK YAPISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih EKMEKÇİ

1630208053

DANIŞMAN

Prof. Dr. Muhammet Sadık AKDEMİR

ISPARTA 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Fatih Ekmekci
Anabilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Tez Başlığı	9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Ağlasun Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Ağlasun Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz ...../...../..... tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

- Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ**³ kararlaştırılmıştır.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ**⁴ kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof. Dr. M. Sadık AKDEMİR	☒ Kabul ☐ Ret	S. Amir
Jüri Üyesi	Prof. Dr. İ. Hakkı GÖKSOY	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Nurettin ÇALIŞKAN	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9-(8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Ağlasun Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Fatih EKMEKÇİ
08/08/2019

(EKMEKCİ, Fatih, 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Ağlasun Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019)

ÖZET

Azınlıkların haklarını savunduklarını söyleyerek devletin işlerine müdahaleyi meşru gören batılı devletler bu haklarının iyileştirilmesini ve Müslümanlara verilen hakların hepsinin azınlıklara da verilmesi gerektiği hususunda Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye üzerinde büyük bir baskı oluşturdu. Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye'de bu baskılara dayanamayarak tanzimatı ilan etti. Tanzimat ile birlikte gerek kamu kurum ve kuruluşlarında gerekse bazı uygulama ve yöntemlerde düzenlemeye gidilerek yeni anlayış ve tarzlar benimsendi. Hakların yanı sıra vergilerde de yeni düzenlemeler yapıldı. Bu düzenleme ve kayıtların yegâne kaynağını ise temettuât defterleri oluşturmuştur. Mülk-ü Osmaniye'de ne kadar hane varsa bunların yıllık olarak gelir ve giderleri bu defterlere kaydedilmiştir. Bugün defterlerin ekseriyetinin muhafazası ve müdafaası sebebiyle özelde Anadolu halkı, ataları ve onların yaşadıkları dönem hakkında gerek sosyal ve kültürel gerekse ekonomik anlamda potansiyel olarak müthiş bir kaynağa sahiptir.

Bu çalışmada 9580 numaralı Temettuât defteri ışığında 19. yüzyıl ortalarında Hamid Sancağına bağlı olan Ağlasun kazasının sosyal ve ekonomik yapısı ele alınmıştır. Çalışma 5 bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde kazadaki sosyal yapı üzerinde durulmuştur. İkinci bölüme gelindiğinde tarım alanları ve çiftlikler hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise H.1260–1261 yılında kazada yapılan hayvancılık faaliyetleri üzerinde durulmuş, dördüncü bölümde kazada yapılan tarım, hayvancılık ve mesleklerden kazanılan hasılatlar derin analizlerle anlatılmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise kazada halktan alınan vergi türleri üzerine bilgiler verilerek vergi miktarları detaylı şekillerde anlatılmıştır.

Bu çalışma neticesinde Ağlasun Kazası ve çevre köyleri hakkında Temettuât kayıtları incelenerek yeni bilgiler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler

İslam Tarihi, Hamid Sancağı, Ağlasun Kazası, Temettuât Defteri

(EKMEKÇİ, Fatih, *The Social and Economic Structure of Ağlasun District in The Middle XIXth Century According to 9580 Temettuât Register*, Master's Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

The western countries who claim that they support the rights of the minorities, created a lot of pressure on the Ottoman Empire to give the same privileges and rights to the minorities that were given to the muslims. The Ottomans could not resist to these pressures anymore and thus declared reforms. In certain public institutions and organizations, new methods and understandings were adopted according to these reforms. Besides the new regulations of rights, regulations on taxes were also reorganized. The main source to these registries and regulations were the temettuât registers. All of the Ottoman Empire's residences and their annual incomes and expenses were recorded in these registry. Today, with the protection of most of these registry, it is a great source to have a look at the cultural, social and even economical situations about the Anatolian people, their ancestors and the period they lived.

In this study, I wish to enlighten people to the maximum understanding about the temettuât registers. Under the light of 9580 Temettuât Registers, the economic structure of Ağlasun district which is under the Province Hamid in 19th century will be reviewed. This study consists of five chapters. The 1st chapter subject is about the social structure of the district. The 2nd chapter gives detailed information about the farms and farming areas. In the 3rd chapter, information is given about the stock farming activities between the years 1260-1261 Hecira and in the 4th chapter there is detailed analysis about the district's revenues of farming and stock farming. In the 5th and last chapter, there is a detailed explanation about the different taxes and their quantities.

As a result of this study, the temettuât registries of Ağlasun district and the neighboring villages are analysed and new information is revealed.

Keywords

İslamic History, Hamid Province, Ağlasun District, Temettuât Register

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASI'NIN İDARİ VE SOSYAL YAPISI

1. OSMANLI DEVLETİ NÜFUS SAYIMI	5
2. AĞLASUN KAZASININ NÜFUSU	6
2.1. Ağlasun, Köyleri, Mahalleleri ve Çiftlikleri'nin Nüfus Durumu	6
2.1.1. Köyler	7
2.1.2. Mahalleler	9
2.1.3. Çiftlikler.....	10
2.2. 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Ağlasun Kazasının Toplam Nefer Sayısı ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması.....	11
2.3. 1831 Nüfus Sayımına Göre Kazadaki Nüfus Sayısı	11
2.4. Kullanılan İsimler	13
2.5. Kullanılan Lakaplar	16
3. AĞLASUN KAZASININ MESLEKİ YAPISI	17

İKİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL ORTALARINDA AĞLASUN'DA TARIM

1. TARIM FAALİYETLERİ	23
1.1. Ağlasun'da Tarım Yapılan Mezru ve Gayr-i Mezru Arazi Dağılımı	24
1.1.1. Mezru(Ekili Olan) Araziler	25
1.1.1.1. Çiftlikler	25
1.1.1.2. Köyler	27
1.1.1.3. Mahalleler	28
1.1.2. Gayr-i Mezru (Ekili olmayan) Araziler	32

1.1.3. Arazisi (Emlâkı) Olmayanlar.....	35
1.2. Üretilen Hububat Türleri ve Miktarları	37
1.2.1. Hınta (Buğday) Üretimi.....	39
1.2.2. Şair (Arpa) Üretimi.....	41
1.2.3. Darı Üretimi.....	43
1.3. Ziraat Alanları	44
1.3.1. Bağ Tarım Alanları	44
1.3.2. Bahçe Tarım Alanları	46
1.3.3. Bostan Tarım Alanları	48
2. ARAZİ KULLANIMI VE ÇİFTLİKLER	50
2.1. Hisar Çiftliği.....	51
2.2. Çeltükçü (Çeltikçi) Çiftliği.....	51
2.3. Kuz Çiftliği.....	52
2.4. Ovacık Çiftliği.....	53
2.5. Karaevli Çiftliği.....	53
2.6. Dere Çiftliği.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA HAYVANCILIK

1. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK	56
2. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK.....	59
3. YÜK-BİNEK HAYVANCILIĞI.....	62
4. ARICILIK.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA GELİRLER VE GELİRLERİN DAĞILIMI

1. TARIM HASILATI	68
1.1. Mezru Tarla Hasılatı.....	68
1.2. Bağ Hasılatı	69
1.3. Bahçe Hasılatı.....	70
1.4. Bostan Hasılatı	71
2. MESLEK HASILATI	71
2.1. Ticaret Hasılatı	72
2.2. Zanaat Hasılatı.....	75
2.3. İşçilik Hasılatı.....	77
3. HAYVANCILIK HASILATI.....	79

3.1. Küçükbaş Hayvan Hasılatı	79
3.2. Büyükbaş Hayvancılık	80
3.3. Arıcılık Hasılatı	82

BEŞİNCİ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA VERGİLER

1. VERGİ-Yİ MAHSUSA.....	85
2. ÖŞR VERGİSİ.....	87
2.1. Hububat Öşrü	89
2.1.1. Hınta (Buğday) Öşrü.....	91
2.1.2. Şair(Arpa) Öşrü	92
2.1.3. Darı Öşrü	94
2.2. Diğer Öşürler	95
2.2.1. Bahçe Öşrü.....	95
2.2.2. Bağ Öşrü	96
2.2.3. Bostan Öşrü	97
3. AĞNAM VERGİSİ	98
SONUÇ.....	100
KAYNAKÇA	102
EKLER.....	105
1. TABLOLAR.....	105
2. BELGELER.....	133
3. HARİTALAR.....	138
ÖZ GEÇMİŞ.....	141

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 1845 Tarihinde Ağlasun Kazası Yerleşim Yerleri	7
Tablo 2 Ağlasun Kazasının Köyleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları	7
Tablo 3 1845 Tarihinde Ağlasun Köylerinin Nefer Ve Hane Sayısına Göre Sıralaması ..	8
Tablo 4 1845 Tarihinde Ağlasun Köylerinde Vergiden Muafların Sayısı	8
Tablo 5 Ağlasun Köylerinde En Çok Hasılatı Kazanıp Vergi Veren Köylerin Sıralaması.....	8
Tablo 6: Ağlasun Kazasının Mahalleleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları	9
Tablo 7 Ağlasun Kazasının Çiftlikleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları.....	10
Tablo 8 Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Karye, Çiftlik ve Mahallelerinin Nüfus Sayısı	11
Tablo 9 Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Karye, Çiftlik ve Mahallelerinin Hasılatı	11
Tablo 10 Ağlasun Kazasının 1831 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Sosyal Yapısı	12
Tablo 11 Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Tafsîli İsim Listesi	14
Tablo 12 1845 Yılında Ağlasun Kazasında Yapılan Meslekler	19
Tablo 13 Mezru ve Gayri Mezru Arazi Dağılımı.....	24
Tablo 14 Kaza-yı Ağlasun Mezru Arazi Dağılımı	25
Tablo 15 Kaza-yı Ağlasun Mezru Araziye Sahip Hane Sayısı	30
Tablo 16 Hane Başına Düşen Mezru Tarla Ortalaması.....	30
Tablo 17 Kaza-yı Ağlasun Gayr-i Mezru Arazi Dağılım Oranları.....	33
Tablo 18 Kaza-yı Ağlasun Gayr-i Mezru Arazisi Olan Hane Sayısı	34
Tablo 19 Kaza-yı Ağlasun 1845 Yılı Gayr-i Mezru Arazi Dağılımı.....	34
Tablo 20 Arazisi Olmayanlar	36
Tablo 21 Buğday Üretimi ve En Fazla Buğday Üreten Kişiler.....	40
Tablo 22 Arpa Üretimi ve En Fazla Arpa Üreten Kişiler.....	42
Tablo 23 Darı Üretimi ve En Fazla Darı Üreten Kişiler	43
Tablo 24 9580 Numaralı Deftere Göre Ağlasun'da Bağcılık ve Temettusu	44
Tablo 25 9580 Numaralı Deftere Göre Ağlasun'da Bahçecilik ve Temettusu	46
Tablo 26 Bostan ile uğraşan Hane ve Gelirleri	49
Tablo 27 1845 Yılı Hane Başı Hayvan Ortalamaları	57
Tablo 28 Kazadaki Büyükbaş Hayvanların Hanelere Göre Dağılımı	58

Tablo 29 1845 Yılı Yerleşim Yerlerine Göre Küçükbaş Hayvan Sahibi Haneler ve Toplam Hane Grupları İçindeki Dağılımı(her belde kendi içerisinde ele alınmıştır)	60
Tablo 30 1845 Yılında Yerleşim Birimlerindeki Küçükbaş Hayvan Türleri ve Sayısı .	61
Tablo 31 1845 Yılı Yerleşim Yerlerine Göre Yük-Binek Hayvan Sahibi Haneler ve Toplam Hane Grupları İçindeki Dağılımı (her yerleşim yeri yüzdeler olarak kendi içerisinde ele alınmıştır)	63
Tablo 32 Yük-Binek Hayvanlarının Hanelere Göre Dağılımı	64
Tablo 33 1845 Yılı Arıcılıkla Uğraşan Hane Sayısı, Arı Kovanı Sayısı ve Kovan Hasılat Miktarları.....	67
Tablo 34 1260-61 Yılları Tarım Hasılatı.....	68
Tablo 35 1845 Yılı Bağcılık Hasılatı.....	70
Tablo 36 1845 Yılı Bahçe Hasılatı	70
Tablo 37 1845 Yılı Bostan Hasılatı.....	71
Tablo 38 1845 Yılı Ticaret Hasılatı.....	72
Tablo 39 1845 Yılı Tâcirlik Hasılatı ve Hane Ortalaması.....	73
Tablo 40 1845 Yılı Tâcirlik Hasılatı ve Hane Ortalaması.....	74
Tablo 41 1845 Yılı Yolculuk Hasılatı ve Hane Ortalaması	75
Tablo 42 Toplam Zanaat Temettuâtı	75
Tablo 43 Toplam İşçilik Temettuâtı	77
Tablo 44 Çobanlıkla Uğraşan Hane Sayısı, Çobanlık Hasılatı ve Hane Başı Hasılat Ortalaması	77
Tablo 45 Hizmetkârlıkla Uğraşan Hane Sayısı, Hizmetkârlık Hasılatı ve Hane Başı Hasılat Ortalaması	78
Tablo 46 Küçükbaş Hayvan Hasılatı.....	80
Tablo 47 1845 Yılı Büyükbaş Hayvancılık Hasılatı.....	81
Tablo 48 1845 Yılı Arı Kovanı Sayısı ve Arıcılık Hasılatı.....	82
Tablo 49 1845 Yılı Senelik Vergi ve Vergi Miktarı Tespitimiz	85
Tablo 50 1845 Yılı Hane Başına Vergi-yi Mahsusa Ortalaması ve Vergi Vermeyen Haneler.....	86
Tablo 51 Hane sayılarının kendi içerisindeki hınta vergilerinin dağılımı.....	91
Tablo 52 Yerleşim Yerlerinin Verdiği Öşr Hınta Vergisi	92
Tablo 53 Yerleşim Birimlerine Göre Arpa Öşrü Dağılımı.....	93
Tablo 54 Hane sayılarının kendi içerisindeki yüzdeler şair vergi dağılımı.....	94
Tablo 55 Yerleşim Birimlerine Göre Darı Öşrü Dağılımı	95
Tablo 56 Yerleşim Birimlerine Göre Bahçe Öşrü Dağılımı.....	95

Tablo 57 Yerleşim Birimlerine Göre Bağ Öşrü Dağılımı	97
Tablo 58 Yerleşim Birimlerine Göre Bostan Öşrü Dağılımı	97
Tablo 59 Yerleşim Birimlerine Göre Ağnam Vergisi Dağılımı	99

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 1845 Senesi Arazi Durumu	35
Grafik 2 Hububat Türleri	38
Grafik 3 Bağ Tarımı	45
Grafik 4 Bahçe Tarımı	47
Grafik 5 Bostan Tarımı	49
Grafik 6 Büyükbaş Hayvancılık İle Uğraşan Hanelerin Sayısı.....	58
Grafik 7 1845 Senesine Göre Büyükbaş Hayvan Dağılımı	59
Grafik 8 1845 Yılı Ağlasun Kazası Küçükbaş Hayvan Dağılımı	62
Grafik 9 1845 Yılı Ağlasun Kazası Yük-Binek Hayvan Dağılımı	65
Grafik 10 1845 yılı Meslek Hasılatının Türlerine Göre Dağılımı	72
Grafik 11 Hayvancılık Hasılatının Türlerine Göre Dağılımı	79
Grafik 12 1845 Dönemi Büyükbaş Hayvan Hasılatı	82
Grafik 13 Verilen senelik vergi miktarına göre kaza ortalaması	87
Grafik 14 Öşr Dağılımı	88
Grafik 15 Öşr Dağılımı 2	89
Grafik 16 Hububat Öşrü Dağılımı	90

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
a.g.md	: Adı geçen madde
a.g.t	: Adı geçen tez
bkz	: bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.	: Cilt
ç.	: Çeviren
d.	: Defter
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
e.t.	: Erişim Tarihi
grçk.	: Gerçek
H.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
M.	: Miladi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
ML. VRD. TMT.d	: Maliye Varidat Temettuât Defteri
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Ve dğr.	: Ve diğerleri
yay. haz.	: Yayına hazırlayan
yy.	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Temettuât defterleri özellikle 19. yüzyıl Anadolu'su hakkında önemli detaylar veren arşiv kaynaklarıdır. Bu defterler hanelerin ve fertlerin geçim kaynaklarını, bölgenin nüfus durumunu, sosyo-iktisadi olarak ahalinin gelirlerini ve alım gücünü ortaya koyan, araştırma, istihbarat ve vergi oranının bu öncüllere göre düzenlemesi hususunda Osmanlı Devleti'ne imkân sunan, Tanzimat'ın ilanından sonra ortaya çıkarılmış defterlerdir. 15. ve 16. yüzyıllarda tutulmuş olan “*Tahrir defterlerinden*” çok daha mükemmel ve teferruatlı bilgiler içerir.¹ 19. yüzyıl ortalarında Konya Eyaleti mülhakatından Hamid Sancağı kazalarından Ağlasun Kazasının sosyal ve ekonomik tarihinin ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bu çalışmanın esas kaynağı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ML. VRD. TMT. 9580 numaralı Temettuât defteridir. Bu defter bütün ayrıntılarıyla incelendi ve transkripti yapıldı. Bu bağlamda edinilen bilgilerle Ağlasun kazası ve köylerinin 1845 yılındaki durumu değerlendirildi.

Ağlasun Kazası bahse konu dönem içerisinde 6 çiftlik, 7 köy ve 4 mahalleden oluşmaktadır. Bunlar Hisar, Çeltükçü, Kuz, Ovacık, Karaevli, Dere çiftlikleri; Baş, Yumrutaş, Çebiş, Mamak, Sülemiş, Kayaş, Arvalı köyleri ve Sakarca, Hamam, Yazır, Yukarı mahalleleridir.

Çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde genel olarak Temettuât defterleri ile özelden konumuza kaynak teşkil eden 9580 numaralı Temettuât defteri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca, kısaca Ağlasun kazasının tarihçesi sunulmuştur. Birinci bölümde kazanın sosyal yapısı ve nüfusu üzerinde durularak meslek yapıları ele alınmıştır. İkinci bölümde kazadaki tarım faaliyetleri hakkında detaylı bilgi, veriler eşliğinde ekili ve ekili olmayan araziler ile hiç araziye sahip olmayan kişilerden bahsedilerek ekimi ve hasadı yapılan ürün ve arazilerden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde kazada yapılan hayvancılık faaliyetleri ile alakalı derinlemesine bilgiler verilerek kazanın bu alandaki çalışmaları anlatılmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise bu bölüme kadar anlattığımız tarım, hayvancılık ve mesleklerden kazanılan hasılatlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Son bölümde ise kazada verilen vergiler üzerinde detaylı analizler ve incelemeler yapılarak bunu Vergi-yi Mahsusa, Öşr ve Ağnam başlıkları altında ele alınmıştır. Binnetice kaza hakkında genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken teşviklerini gördüğüm annem Sunay EKMEKCİ ve kardeşim Orhan EKMEKCİ'ye dostlarım ve adını sayamadığım tüm arkadaşlarıma tez çalışmamı baştan sona okuyarak düzeltme ve tashihleri yapan Edebiyat Öğretmeni, müstakbel eşim Kübra EKMEKCİ'ye, tarafıma kattıkları bakış açısı ve üzerimdeki sayısız emekleri sebebiyle Mustafa UÇAN, Mustafa TOZLU, Prof. Dr. Murat SARICIK, Prof. Dr. Bahattin YAMAN'a, çalışmam da bana destekçi olan Prof. Dr. İsmail Hakkı GÖKSOY'a ve bilhassa beni yönlendiren, yalnızca çalışmada değil, öğrenim hayatım boyunca her an ve imkânda yanımda olan ve yardımını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Muhammet Sadık AKDEMİR'e teşekkürü borç bilirim.

Fatih EKMEKCİ
ISPARTA/2019

¹ Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisâdi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri”, *Bellekten*, Ankara, 1995, c.69, s.412.

GİRİŞ

1. TEMETTUÂT DEFTERLERİ

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde temettü kelimesi, “kazanç, kâr payı” olarak tanımlanmaktadır.² Kelimenin çoğulu olan “Temettuât” ise kazançlar, kârlar anlamına gelmektedir. Temettuât kelimesinin anlamı Ferit Devellioğlu'nun lüğatinde ise kârlar, faydalar, kazançlar olarak yer almaktadır.³

Bu defterler hane ve fertlerin geçim kaynakları, bölgenin nüfus durumu, sosyo-iktisadi olarak ahalinin gelirlerini ve alım gücünü ortaya koyan, araştırma, istihbarat ve vergi oranının bu öncüllere göre düzenlemesi hususunda Devlet-i Aliyye'ye imkân sunan, Tanzimat'ın ilanından sonra ortaya çıkarılmış defterlerdir. Bir diğer ismi “Emlâk ve Arazi ve Hayvanat ve Temettuât” da denir. 15. ve 16. yüzyıllarda tutulmuş olan “*Tahrir defterlerinden*” çok daha mükemmel ve teferruatlı bilgiler içerir.⁴

Bu defterlere o kadar ihtimam gösterilip düzenli ve mükemmel tutulmuştur ki araştırma yapacak bir kimse defteri açtığı zaman o tarihte o bölge hakkında neredeyse her şeyi öğrenmiş olur. Zira bu defterlerde, hane numarasından o hanenin reisine, mükellefin ne kadar vergi ödediğine, ne kadar malı, ne kadar arazisi olduğuna, bu arazilerin ne kadarının mezru (ekili) ne kadarının gayrı mezru olduğuna, hane reisinin hangi mesleklerle uğraştığına defterin tutulduğu yıl yaptığı mesleklerden gelirlerine ve giderlerine her şeye ulaşabilir. Kısaca söylemek gerekirse bu defterler yalnızca haneye değil yazıldığı döneme ışık tutmakta ve araştırmacılara, ilgili idari birimin sosyo-ekonomik yapısını tespit etme hususunda büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

1.1. 9580 Numaralı Ağlasun Temettuât Defteri

Ağlasun ve köylerinin sosyal ve ekonomik hayatını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde bulunan Ağlasun kaza merkezi ve ona bağlı yerleşim birimlerine ait 9580 numaralı Temettuât defteri ışığında hazırlanmıştır.⁵ Defterin tarihi H. 1260-61 miladi 1845 yılına aittir. Zira daha önce de bahsetmiş

² “Temettü”, www.tdk.gov.tr. (Erişim tarihi: 19 Şubat 2019).

³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 13. baskı, Ankara, 1996, s.1073.

⁴ Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisâdi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri”, *Bellekten*, Ankara 1995, c.69, s.412.

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA), ML. VRD. TMT. d. 9580

olduğumuz gibi bu defterler o yılların üretim ve tüketim alışkanlıkları, yaşam tarzları geçim kaynakları ve haneleri hakkında bilgiler vermektedir.

21. yy. Türkiye'si sanayi, üretim açısından ve aynı zamanda artan nüfusa kıyasla da tüketim açısından o dönemlerin çok çok üzerindedir. Geçmiş dönemlerin izlerini taşıyan Temettuât defterleri, yazıldığı dönemin tarihi ve sosyo-ekonomik yapısı ile bağlantı kurmak hususunda bir ipucu, tarımsal ve hayvansal üretimin nasıl yapıldığının anlaşılması hususunda ise büyük bir yardımcı niteliğindedir.

Ağlasun Kazası ve çevresi bahsi geçen senelerde 9580 numaralı Temettuât defterinde “Konya Eyaleti mülhakatından Hamid Sancağı kazalarından De'r Nefs-i Ağlasun kazası” olarak geçmektedir.⁶ 19. yy.'da bu sancağın merkezi Isparta olmakla beraber Isparta dâhil, sancağın 14 kazası bulunmakta idi. Bunlar: Pavli, Eğridir (Eğirdir), Karaağaç, Afşar, Yalvaç, Hoyran, Uluborlu, Barla, Ağros, Gönen, Keçiborlu, Ağlasun ve İncir kazalarıdır.⁷ Bu çalışmada yukarıda isimleri verilen kazalardan Ağlasun ve onun sosyo-kültürel ve iktisadi yapısı hakkında bilgi verilecektir.

2. AĞLASUN KAZASININ TARİHÇESİ

Kazanın tarihçesi Ağlasun'un 7 km kuzeyinde yer alan Sagalassos şehri sebebi ile antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Sagalassos Türkiye'nin güneybatısında Antalya'ya yaklaşık 100 km uzaklıkta deniz seviyesinden 1450 ve 1600 metre yükseklik arasına kurulmuş olan antik bir kenttir. Bu bölgede *insana ait ilk izler M.Ö. 10.000'e kadar uzanır. Yapılan çalışmalar neticesinde bulunan kalıntılara göre bölgede ilk yerleşik düzen M.Ö. 6500 tarihlerine denk gelmektedir. Bu tarihlerde seramik eşya yapımı başlamıştır. M.Ö. 4000 yılından hemen önce Ağlasun vadisinde ilk tarım yerleşimi kurulmuştur. M.Ö. 3000 yıllarında ise yerleşimler arasında bir sınır tayin edilerek her bölgenin kendi topraklarını kontrol ettiği bilinmektedir.*⁸ M.Ö. 2300-2200 yılları arasında bölgede Hint-Avrupa kökenli insanların (Hititler ve Luviler) varlığı kendini göstermeye başlamış, M.Ö. 14. yüzyılda Sagalassos şehri Luvilerin kontrolü altına girmiştir.

⁶ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.1.

⁷ Enver Ziya Karal, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 1943, s.19.

⁸ Ebru Torun, *Sagalassos Ziyaretçi Kılavuzu*, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Burdur, 2014, s.2

Tunç Çağı ile beraber büyük imparatorluklar tarih sahnesinden silinerek onların yerini Frigler, Lidyalılar ve Persler alır. Eski Luvi devletinden de farklı gruplar gelişir ve bölge hâkimiyeti yine bu kimseler tarafından idare edilir. Bunlar Pisidyalılardır. Ancak bölgede çatışmalar hep sürmüş ve bölge çokça saldırıyla karşı karşıya gelmiştir. Bölge sırasıyla *Frig(Phryg) (M.Ö. 9. yüzyıl sonları)*, *Lidya (Lydia) (M.Ö. 6. yüzyıl)* ve *(M.Ö. 546) Pers egemenliğine girmiştir. Bölgenin kuzey kesiminden Konya Ovası'nın batısına kadar uzanan Phryg yayılımı keramik buluntularıyla ispatlanır. Ancak, bölge için Ege Göçleri ile başlayan ve Phryg Krallığı zamanında da kendini gösteren görece "karanlık dönem" Pers egemenliği ortalarına kadar sürmüştür. Dağ ve tepelerde özgür topluluklar halinde yaşamakta olan savaşçı Psidialılar, Pers İmparatorluğu'na karşı ortak direnişe geçerek yabancı müttefiklerle işbirliği yapmıştır. İmparatorluğun yerli halk üzerinde yeterince otorite sağlayamadığı, Genç Kyros'un Phrygia'ya karşı yağma akınları yapan Psidialılar'a ceza seferi düzenleyeceğini bildirmesinden anlaşılır. Ksenophon'un bu olayı anlatmasıyla Psidialılar'ın adı tarihte ilk kez anılmaktadır.*⁹

Daha sonraları ise Büyük İskender'in Anadolu seferine çıkmasıyla beraber bölgede Makedon egemenliği baş göstermektedir. Ancak Sagalassos'un fethi hiç de kolay olmamıştır. Zira Sagalassos'un doğal koruması sadece 250 metre altındaki verimli Ağlasun Vadisi'ne bakan stratejik konumundan değil akropolisinden de sağlanmaktadır. Akropolis, yerleşmenin hemen kuzeyinde yer alan ve sarp kayalıklarıyla yerleşmeyi ulaşılamaz kılan Tekne Tepe'nin zirvesinde (1882 metre) yer alır. Büyük İskender'in biyograflarından biri olan Arrianus, kentin önünde, "savunma ile ilgili nedenlerle hemen hemen kentin duvarları kadar sağlam" konik bir tepelyi tarif eder.¹⁰ Psidia savaşçıları bu tepelyi muhafaza etmek suretiyle taktiksel üstünlük elde ediyor ve yüksek çaba ile Büyük İskender'in askerlerine karşı koyuyor. Bununla beraber cesaretle can veriyorlardı. Büyük İskender için başı özgüven, sonu kan ve acı, neticesi zafer olan bu tepelye bugün "*İskender Tepesi*" denilmektedir. *M.S. 268-270 yıllarında Sagalassos'ta basılan ve Büyük İskender'i M.Ö. 333 yılında kenti ele geçirirken tasvir eden sikkelerde bu tepe açıkça görülür.*¹¹ Arrianos bu savaşı anlatırken, Sagalassos'un halkını, etnik yapılarını ve özgürlüklerini muhafaza etmek için bölgenin en cesaretli savaşçıları olarak

⁹ "Psidia Bölgesi'nde Yunan ve Roma Dönemlerine Ait Kültür Varlıkları"
www.tayproject.org/downloads/Pisidia_SO.pdf(Erişim tarihi: 13.02.2019)

¹⁰ "Sagalassos" www.aktuelarkeoloji.com.tr/sagalassos483334 (Erişim tarihi: 13.02.2019)

¹¹ "Sagalassos" www.aktuelarkeoloji.com.tr/sagalassos483334 (Erişim tarihi: 13.02.2019)

niteler. Bu mücadelelerin ardından M.Ö. 281 yılında Kurupedion Savaşı gerçekleşir. Savaşın ardından neredeyse tüm Anadolu, Seleukoslar'ın hâkimiyetine girer.¹² M.S. 124-132 yılları arasında ise bölge Roma imparatorluğu hâkimiyetine girer. Uzun yıllar Helenistik yapılanmaya sahip olan Sagalassos M.S. 4 ve 5. yüzyıllarda Roma'nın Hristiyanlığı kabul etmesi ile beraber Hristiyan inanç ve ibadet esaslarına sahip olmaya başlar. 6. yy'ın ortalarına kadar kent gelişmeye devam eder. Ancak bu yüzyıldan itibaren kentin başına gelen deprem, kuraklık, veba gibi felaketler kenti yerle bir etmiş, sakinlerinin ölümüne veyahut bölgeden göç etmelerine sebep olmuştur. Bu tarihten 13 yy.'a kadar burada kalan insanlar hayatlarını yalnızca tarıma dayalı olarak ikame etmişlerdir. On üçüncü yüzyıla gelindiğinde Sagalassos'ta İskender Tepesi'ndeki son Bizans Kalesi de Selçuklular tarafından yıkılır. Bunun yerine Selçuklu Türklerinin ovadaki yerleşimi "Ağlasun" gelişir.¹³

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte Dünder Bey döneminde Ağlasun Hamitoğulları Beyliği topraklarına dâhil edilir. 1472 yılında ise Devlet-i Aliye-yi Osmaniye'nin bir mülkü haline gelir.¹⁴ 1500-1501 yıllarında Devlet-i Aliye-yi Osmaniye kayıtlarında Ağlasun'dan 9 köy ve Yörük topluluğundan oluşan bir nahiye olarak bahsedilmiştir.¹⁵ Bu Çalışmaya konu olan Miladi 1845 (Hicri 1260-61) yılına gelindiği zaman, Ağlasun idari olarak Konya Eyaletine bağlı Hamid Sancağının bir kazası konumundadır. 7 köy, 4 mahalle ve 6 çiftlikten mürekkeptir. 1910 yılında Burdur'a bağlı bir nahiye konumunda olan Ağlasun, Cumhuriyetten sonra 1958 yılından itibaren yine Burdur'a bağlı bir ilçe olarak varlığını devam ettirmektedir.

---

¹² "Psidia Bölgesi'nde Yunan ve Roma Dönemlerine Ait Kültür Varlıkları" www.tayproject.org/downloads/Pisidia_SO.pdf(Erişim tarihi: 13.02.2019)

¹³ Ebru Torun, *a.g.e.*, s.3.

¹⁴ "Ağlasun İlçesinin Tarihi" <http://www.aglasun.bel.tr//Syf/Ilcemizin-Tarihi.html> (Erişim tarihi: 14.02.2019)

¹⁵ Salih Ceylan, "Kaybolmakta Olan Bir Kırsal Maddi Kültür Örneği: Su Değirmenleri (Ağlasun Örneği)" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:19, Sayı:31, Ocak-2014, s.7.

BİRİNCİ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASI'NIN İDARİ VE SOSYAL YAPISI

1. OSMANLI DEVLETİ NÜFUS SAYIMI

Nüfus bir devletin en önemli silahıdır. Zira ekonomik hamleler nüfus üzerinden yapılır ve yine onun üzerinden savuşturulur. Siyasi hamleler onun üzerinden yapılır ve onunla etkisiz hale getirilir. Savaşlar onunla yapılır onunla kazanılır. Teknolojik hamleler onunla yapılır ve onunla geçersiz kılınır. Kısacası her ne kadar “devlet insan içindir.” anlayışını benimsemiş bir toplum ve medeniyet olsak da, zahirde devletlerin var olması için nüfus gücü şarttır. Binaenaleyh devlet a’dan z’ye her ferdine muhtaçtır. Türk kültür ve medeniyetinin inceliğinin en güzel örneği olan “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın¹⁶” düsturu toplumun her ferdinin bekayı devlet için önemli bir unsur olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Şeyh Edebali'nin ağzında Osman Gazi'nin gönlünde yeşeren bu düstur üzerine kurulan Devlet-i Aliyye elbette ki hüküm sürdüğü 3 kıta 7 denizde her ferdinin mutlu olması ve adaletle idare edilmesi için çalışmış ve bu yönde çaba sarf etmiştir. Zira devleti yaşatmanın insanı yaşatmaktan geçtiği her çağda her padişah tarafından bilinmekte ve bu yönde adımlar atılmaktaydı. Bu sebeptendir ki bu devlette herkes dini inanç ve geleneklerini istediği gibi yaşayabilir, istediği iş ile iştigal edebilirdi. Aşırıya kaçılmadığı müddetçe istediği fikri savunabilirdi.

İş bu devletlerin büyüme, gelişme ve dahi çöküş dönemlerinde önemli bir unsur olan insan faktörünün gücünü, yani sayısını, siyasi otorite olan bir kimse bilmek ve yapacağı düzenlemeleri, iktisadi, siyasi ve sosyal hamleleri de ona göre yapmak isteyecektir. Bu gelişim ve dönüşümler için fertlerin sayımı bir diğer ifade ile nüfus sayımı çok önemli bir yer tutmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde de bu sayıma doğrudan olmasa da devletin ilk yıllarına kadar uzanan özellikle de 15 ve 16. yüzyıllara ışık tutan tapu tahrir defterleri ile 17 ve 18. yüzyılda tutulan avarız defterleri örnek gösterilebilir. Aynı zamanda 19. yüzyılda tutulan Temettuât defterleri de net olmasa da nüfus hakkında bize bilgiler vermektedir.

---

¹⁶ B.Murat Aras, “Osmanlı Devletinde Din ve Devlet İlişkisi”, Basılmamış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2013, s.68.

Tahrir defterleri, Osmanlı nüfus sayımlarının ilk örnekleri niteliğindedir. Geçmiş çok eskiye, Osmanlı'nın ilk dönemlerine kadar uzanan tahrirler, tımar sistemiyle bağlantılı olarak yürütüldüğü için sistemin uygulandığı yerlerde tahrir icra edilirken uygulanmadığı yerlerde ise icra edilmezdi. Tahrirler, emin denilen bir kişi ile kâtip tarafından yapılır, bölgedeki kadılar da bu görevlilere yardım etmekle mükellef olurlardı. Tahrir bittikten sonra ilgili kayıtlar temize çekilir, hazırlanan defterlerin biri defterhanede tutulurken diğeri de bölgenin beylerbeyine gönderilirdi.¹⁷ Ancak zamanla tımar sistemi önem kaybedince geniş çaplı tahrir faaliyetleri de terk edilmeye başlandı.

17. yüzyıldan itibaren avarız vergisinin düzenli hale gelmesiyle birlikte bu vergiden sorumlu olan halkın tespiti işi de kadılar ile yerel idarecilere bırakıldı; kadıların nezaretinde avarız tahrir defterleri hazırlanarak merkeze gönderildi. Bu şekilde avarız sayımları, 18. yüzyıl boyunca icra edilmeye devam etti.¹⁸

Tahrir ve avarız sayımlarından sonra modern anlamdaki ilk nüfus sayımı II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağını kaldırmasıyla beraber 1828-29 yıllarında icra edildi. Ancak bu sayım aynı tarihler arasında Rusya ile yapılan savaş sebebiyle tüm ülkede uygulanamayıp,¹⁹ savaşın bitişini müteakip 1830-31 yılları içerisinde tekrarlandı ve bundan sonra gerekli adımlar atıldı. O dönemden günümüze kadar da sayımlar devlet eliyle zapt-u rabt altına alındı.

Bu çalışmada ise bahse konu 9580 numaralı Temettuât defterinden faydalanarak Ağlasun kazasının 19. yüzyıl ortalarında nüfus durumu da ortaya koyulacaktır.

2. AĞLASUN KAZASININ NÜFUSU

2.1. Ağlasun, Köyleri, Mahalleleri ve Çiftlikleri'nin Nüfus Durumu

Ağlasun 17, 18 ve 19 yüzyıllarda merkezi Isparta olan Hamid Sancağına bağlı bir kaza yani günümüzdeki ismiyle ilçe olduğu görülmektedir. Kayıtlara bakıldığı zaman bu ilçenin 1950 yılından önce "Belönü" ismiyle anıldığı görülmektedir.²⁰

¹⁷ Mehmet Öz, "Tahrir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, c. IXL, İstanbul, 2010, s. 426, 427.

¹⁸ Feridun M. Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 328.

¹⁹ Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, çev. Bahar Tırnakçı, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 62. O zamana kadar böyle bir nüfus sayımı yapılmadığı için ilk etapta halka çirkin görünmemek gayesiyle sayımları yapmak üzere şer'i memurlardan istifade edildi. (Ahmed Lütfi, *Tarih-i Ahmed Lütfi*, c.3, Matabaa-i Âmire, 1873, s.142).

²⁰ <http://www.dunyaninrenkleri.com/turlar/Basinda-foodandtravel-01.htm>(Erişim tarihi: 14.08.2019)

Konumuzu teşkil eden kısmıyla H. 1261 miladi 1845 yılında Konya Eyaleti'ne bağlı Hamid Sancağı altındaki Ağlasun Kazasının mahalle, köy ve çiftliklerini aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

Tablo 1: 1845 Tarihinde Ağlasun Kazası Yerleşim Yerleri

KAZA-YI AĞLASUN		
KARYELER²¹	MAHALLELERİ	ÇİFTLİKLERİ
BAŞ	SAKARCA	HİSAR
YUMRUTAŞ	HAMAM	ÇELTÜKÇÜ
ÇEBİŞ	YAZIR	KUZ
MAMAK	YUKARI	OVACIK
SÜLEMİŞ		KARAEVLİ
KAYAŞ		DERE
ARVALI		

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi M. 1845, H. 1261 tarihinde Ağlasun'da ahalinin meskûn olduğu 17 yerleşim yeri mevcuttu. Bunların 7'si köy, 4'ü mahalle ve 6'sı da çiftlik statüsündedir. Çalışmada bu yerler irdelenerek kaç hanenin ve bu hanelerde yaşayan kaç neferin olduğu, kaçının muaf, kaçının vergi verdiği, köyler, mahalleler ve çiftliklerde ki hasılatın ne kadar olduğu vb. konular anlatılacaktır.

2.1.1. Köyler

İncelenen Temettuât defteri kayıtlarına göre M. 1845 yılında Ağlasun kazasına bağlı 7 köy bulunmaktadır. Bu köylerdeki nefer, hane sayıları ve gelirleri toplamı ve verdikleri vergi tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Ağlasun Kazasının Köyleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları

KÖYLER	NEFER	HANE	MUAF	HASILAT (KAZANÇ)	VERGİ (KURUŞ)
BAŞ	67	65	3	141.856	16.860
YUMRUTAŞ	24	22	-	42.964	5.247
CEBİŞ	42	41	1	76.195	9.410
MAMAK	59	59	4	120.832	17.060
SÜLEMİŞ	30	30	1	72.663	9.240
KAYAŞ	23	23	2	91.877	8.069
ARVALI	93	91	11	177.259	25.140
TOPLAM	338	331	22	723.646	91.026

2.1.1.1. Köylerin Sosyal Durumu

Yukarıdaki tabloda da gördüğümüz üzere köylerde en çok hasılatı alan ve en çok vergiyi ödeyen karye(köy) Arvalı'dır. Aynı zamanda bu köyümüz gerek gelir oranı bakımından gerekse nüfusu bakımından diğerlerinden daha üstündür. Hakeza vergiden en çok muaf olan kişi sayısı üstünlüğü de yine Arvalı'da'dır. Bunu tablo ile göstermek

²¹ "Karye" kelimesi arapça kökenli bir kelimedir. "Köy" anlamına gelmektedir.

daha yerinde olacağı için nüfusun ve nüfusa oranla verginin ve muaf kişi sayısının fazla olduğu köyler aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: 1845 Tarihinde Ağlasun Köylerinin Nefer Ve Hane Sayısına Göre Sıralaması

KÖYLER	NEFER	HANE
ARVALI	93	91
BAŞ	67	65
MAMAK	59	59
CEBİŞ	42	41
SÜLEMİŞ	30	30
KAYAŞ	23	23
YUMRUTAŞ	24	22

Tablo 4: 1845 Tarihinde Ağlasun Köylerinde Vergiden Muafın Sayısı

KÖYLER	VERGİDEN MUAF OLANLAR
ARVALI	11
MAMAK	4
BAŞ	3
KAYAŞ	2
SÜLEMİŞ	1
CEBİŞ	1
YUMRUTAŞ	-

Tablo 5: Ağlasun Köylerinde En Çok Hasılatı Kazanıp Vergi Veren Köylerin Sıralaması

KÖYLER	HASILAT	VERGİ
ARVALI	177.259	25.140
BAŞ	141.856	16.860
MAMAK	120.832	17.060
KAYAŞ	91.877	8.069
CEBİŞ	76.195	9.410
SÜLEMİŞ	72.663	9.240
YUMRUTAŞ	42.964	5.247

Tablo 5’de verilen grafikte görüleceği üzere maddi olarak 2. sırada olan Baş köyü, 3. sıralamadaki Mamak köyünden daha fazla vergi ödemektedir. Yine aynı şekilde sıralamaya göre daha üstte olan Kayaş köyü de Çebiş köyünden daha az vergi ödemektedir. Vergisini halkın ve hanenin gücüne binaen alan Osmanlı Devleti’nde maddi olarak gücü yerinde olan ve iyi hasılat kazanan kimseler kendilerine göre daha aşağı da olan kimselerden daha fazla vergi öderler. Ancak bu grafik bize bunun tam aksi olduğunu göstermekle beraber işin içerisinde başka sebeplerin olabileceğini de gözler önüne sermektedir. Zira bu konuda ekimi yapılan mahsulün cinsi ve miktarı, köylülerin iştiğal oldukları meslekler, o köyde yaşayan zengin bir ailenin olup olmaması, köydeki

hanelerin toplam sayısı gibi öncüller bu konudaki önemli faktörlerden yalnızca birkaçıdır.

Sözü edilen köylere bakıldığı zaman yukarıdaki bütün öncüllerin hepsinin her birinde mevcut olduğu gözler önüne serilir niteliktedir. Zira Mamak köyünün sakinleri 1845 tarihli Temettuât defterine göre büyük oranda çömlek, kömürcülük ve aynı zamanda da ekim yapıyorlardı. Bu mesleklerin yanında da hayvancılık vb. farklı ticaret yolları ile iştilal ediyorlardı. Bakıldığında hane ve nefer sayısı Baş köyünden az olan Mamak köyü sakinlerinin hasılatlarının 2. Sırada olan Baş köyüne en yakın olduğu görülmektedir. Mamak köyündeki 59 haneden 17'si hem çömlekçilik hem de kömürcülük yaparken, 20'si sadece kömürcülük ile uğraşmaktadır. 9 kişi ise yalnızca çömlekçilik mesleği ile iştilal etmektedir.

Maddi olarak iyi durumda olan nüfusunun hayvancılık ve diğer ticaret işleri ile de iştilal eden Mamak'ın biraz araştırma yapıldıktan sonra Baş köyünden daha fazla vergi vermesinin doğal bir sonuç olduğu anlaşılmıştır.

2.1.2. Mahalleler

Ele alınan defterde Ağlasun kaza merkezine bağlı toplam 4 mahalle bulunmaktadır. Bunların nefer, hane sayıları, gelirleri toplamı ve verdikleri vergi tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: Ağlasun Kazasının Mahalleleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları

MAHALLELER	NEFER	HANE	MUAF	HASILAT (KAZANÇ)	VERGİ (KURUŞ)
SAKARCA	78	75	5	153.821	16.960
HAMAM	72	67	3	131.548	10.890
YUKARI	79	76	6	130.421	15.880
YAZIR	12	12	1	22.012	4.240
TOPLAM	241	230	15	437.802	47.970

2.1.2.1. Mahalleler ve Köylerin Ekonomik ve Sosyal Yönden Karşılaştırılması

Mahalle sakinlerinin dağılımına bakıldığında 4 mahallede yaşayan insan sayısının yukarıda ismi zikredilen 8 köye kıyasla çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Zira "Mahalle-yi Yazır" sayılmayacak olunursa 3 mahallede toplam 229 kişi oturmaktadır. 8 köyde ise toplam sayı 347 kişidir. Buradan hareketle 9580 numaralı Temettuât defterine göre 19. yy.'da Ağlasun kazasında mahalle ile köyleri kıyaslandığı

zaman mahalle de oturan nüfus iki yerleşim yerinde iskân eden toplam nüfus sayısına göre %40'a, köylerde oturan nüfus %60'a tekabül etmektedir.

Mahalleler ekonomik olarak gelir dağılımına ve hasıllata göre köylerle kıyaslanacak olunursa köylerin toplam gelirinin 741.309 kuruş iken mahallede yaşayan insanların toplam gelirinin 437.802 kuruş olduğu görülecektir. Bu da toplam hasıllata oranla %38'e eşittir. Köylerde yaşayan nüfus ise toplam gelirin %62'sine sahiptir. Elde edilen toplam sayıdan hareketle bu bölgeler de (yalnızca köy ve mahalleler arasında) kişi başına düşen ortalama gelir 2005 kuruş civarındadır. Çiftliklerden elde edilen gelir de zikredildikten sonra dağılım daha net rakamlar ile ortaya koyulabilir. Çalışmanın bu bölümünde yalnızca mahalleler ile köyler karşılaştırılmıştır.

2.1.3. Çiftlikler

İncelenen deftere göre Ağlasun kazasına bağlı 6 çiftlik bulunmaktadır. Bunların nefer, hane sayıları, gelirleri toplamı ve verdikleri vergi tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: Ağlasun Kazasının Çiftlikleri ve Sosyo-Ekonomik Yönden Durumları

ÇİFTLİKLER	NEFER	HANE	MUAF	HASILAT (KAZANÇ)	VERGİ
HİSAR	15	14	-	31.873	3.100
ÇELTÜKÇÜ	132	131	7	230.908	18.200
KUZ	123	121	9	199.332	16.710
OVACIK	8	7	-	16.741	9.240
KARAEVLİ	19	18	1	26.061	1.300
DERE TÂ'BI	12	6	-	17.663	2.482
TOPLAM	309	297	17	522.578	51.032

Tablomuzdan da anlaşılacağı çiftliklerde toplam 307 nefer, 297 hane bulunmaktadır. Hisar, Ovacık ve Dere çiftliklerinde vergi yönünden muaf kişi bulunmamaktadır. Çeltükçü 132 nefer ile nüfus yönünden diğer çiftliklerden daha fazla sayıya sahiptir. Onu sırasıyla Kuz çiftliği, Karaevli, Hisar, Dere ve Ovacık çiftlikleri takip etmektedir.

Çiftliklerdeki nefer sayısını yüzdeler olarak hesaplamak gerekirse toplam da 307 nefere sahip olan çiftliklerin %43'ünü Çeltükçü, %40'ını Kuz, %6'sını Karaevli, %5'ini Hisar, %4'ünü Dere, %2'sini ise Ovacık çiftliği oluşturmaktadır.

Bölgedeki çiftliklerin gelirlerinin en yükseği toplam gelire oranla %44 ile Çeltükçü'dür. Onu %38 ile Kuz takip etmektedir. Sırası ile onları takip eden çiftlikler, %6 ile Hisar, %5 ile Karaevli, %4 ile Dere, %3 ile Ovacık çiftliğidir.

2.2. 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Ağlasun Kazasının Toplam Nefer Sayısı ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması

İncelenmiş olunan Temettuât defterine göre, Kaza da 888 nefer, 858 hane bulunmaktadır. Nefer ve hane dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Yerleşim Birimlerinin Hane ve Nefer Sayısı

AĞLASUN	NEFER	HANE
KARYELER	338	331
ÇİFTLİKLER	309	297
MAHALLELER	241	230
TOPLAM	888	858

Yukarıda görülen 888 kişilik nüfusun %38'ini köyler, %35'ini çiftlikler, %27'sini ise mahalleler oluşturmaktadır.

Tablo 9: Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Yerleşim Birimlerinin Hasılatı

AĞLASUN	HASILAT
KARYELER	723.646
ÇİFTLİKLER	522.578
MAHALLELER	437.802
TOPLAM	1.684.026

Ekonomik dağılım da ise köyler %43 ile Kaza'da ilk sırayı alıyor. Çiftlikler %31 ile Köyleri takip ediyor. Mahalleler ise %26 ile kazadaki ekonomik gelirin en alt seviyesine sahiptir.

2.3. 1831 Nüfus Sayımına Göre Kazadaki Nüfus Sayısı

Daha önceki sayfalarda da anlatıldığı üzere II. Mahmut dönemine rast gelen bu nüfus sayımı Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra onun yerine kurulan “*Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye*” için potansiyeli olan erlerin ve vergi mükelleflerinin tam anlamıyla tashih-i tespiti için elzemdi. Zira Tahrir ve Temettuât defterleri tam anlamıyla zahiri mübinen ifşa edemiyor, eksik kalıyordu. Bu sebepledir ki 1828-29 tarihlerinde Devlet-i Aliyye'deki bu hata kapatılmak suretiyle “yalnızca erlere” yapılmak üzere bir sayım icra edilmeye başlandı. Ancak Ruslar ise patlak veren savaş sebebiyle tehir edilmesine karar verildi. Bu savaş modern anlamdaki nüfus sayımının yapılmasına sebep oldu. Savaş bittikten sonra 1831 tarihinde Nüfus sayımı icra edildi. Sayımlarda

Müslüman ve Gayr-ı Müslim tebaa farklı defterlere kaydedilirken yerli ve yabancı olma durumları da itina ile defterlere kaydedildi. Bunların ün, isim ve durumları kayıt altına alınırken, “on dört yaşından kırk yaşına kadar askerliğe elverişli bulunan kişiler için ayrıca “mim” işareti konuldu. Askeri ve iktisadi potansiyelin tespiti gayesinin bir neticesi olarak Müslüman nüfus genel itibariyle matluba muvafık (isteğe uygun) ve matluba gayri muvafık (isteğe uygun değil) şeklinde iki kısma ayrıldı. Bununla da yetinilmeyerek ayrıca isteğe uygun olmayan kısımdaki kişiler için yaşlı, küçük, sakat gibi tanımlamalar da yapıldı. Bazı yerlerde Müslümanlar için yaş sınıflandırması yapılarak bir yaşından on altı yaşına kadar olanlar, on altı yaşından kırk yaşına kadar olanlar ve kırk yaş üzerinde bulunanlar diye üç kategori halinde ayırım yapma yoluna gidildi. Gayrimüslimler (reaya) de cizyeye müstahak olan ve cizyeye müstahak olmayan şeklinde iki kısma ayrılarak sayıma tabi tutuldular. Cizyeye müstahak olanlar ödeyecekleri cizye oranına göre “âla, evsat, edna” ifadeleriyle ortaya konulurken müstahak olmayan kişiler için ise “ihtiyar, amelmande²²” tabirleri kullanıldı.²³”

Enver Ziya Karal’a ait olan *Osmanlı Devleti’nde İlk Nüfus Sayımı* isimli eserin konumuz ile alakalı olan kısmı detaylı bir şekilde incelenip, bu Temettuât defteri ile karşılaştırılacak elde edilen sonuç tablo halinde verilecektir.

Tablo 10: Ağlasun Kazasının 1831 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Sosyal Yapısı²⁴

KAZA-YI AĞLASUN MAA KUR’A	BIYIKLI VE TER BIYIKLI NEFER	KARA VE SARI SAKALLI NEFER	1 YAŞINDAN 16 YAŞINA KADAR OLAN NEFER	AK VE KIR SAKALLI NEFER	TİCARETTE BULUNAN NEFER	ASAKİR-i MANSURE
	364	436	871	436	1	60
TOPLAM						
2168						

Tablo’ya bakıldığında 1831 yılında savaş sonrasında ev ev gezilerek yapılan nüfus sayımında Erkek nüfusunun toplamda 2168 olduğu görülmektedir. 1845 yılında

²² Amalmande, iş yapmaz hâle gelmiş olan, çok yaşlı kimse. Sakat veya hasta olup çalışamaz hâle gelmiş olan

²³ Mehmet Güneş, “Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili”, *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, S.15, Ankara, 2014, s.226.

²⁴ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s.128.

yazılan Temettuât defterine bakıldığı zaman ise bu sayının 888 olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aradaki farka bakıldığında sayım farkının 2,5 kat daha fazla ve yadsınamayacak şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Temettuât defterlerinin yazım sebebinin yalnızca nüfus sayımı değil, ticaretle uğraşan hane veya aynı haneye mensup iken ticaret yapıp vergi veren nefer sayısı olması, nüfustan ziyade ekonomik temelli olup farklı maksatlar taşınması gibi sebepler göz önünde bulundurulduğunda tam sayıya ulaşılamamış olması gayet tabii bir durumdur.

2.4. Kullanılan İsimler

Ağlasun'un 19.yy'daki sosyo-kültürel yaşantısı hakkında bilgi sahibi olmanın en önemli yollarından biri de tebaasının o dönemde kullandığı isimlerden geçmektedir. İncelenen kaynaklardan elde edilen bilgiler o dönemde Ağlasun kazasında gayr-i müslim bir iz olmadığını göstermektedir. Tebaanın tamamı Müslümandır. Aşağıda verilen tabloda çalışmanın asıl kaynağı Temettuât defterinde kazaya kayıtlı köy, mahalle ve çiftliklerde yaşayan insanların kullanmış olduğu isimler en çok kullanılan isimden en az kullanılan isme göre sıralanmıştır.

Amaç o dönem de yaşayıp deftere kaydedilen kimselerin isimlerini net bir şekilde gözler önüne serabilmektir. Görülecektir ki ahalinin isimleri genellikle peygamber, sahabe, tabiin ve din-i İslâm da ileri gelen âlimlerin isimleridir. Bu tebaanın dinini sahiplendiğini, din büyüklerine sevgi ve saygı duyduğunu göstermektedir. 1845 yılı itibariyle Ağlasun'da kullanılan isimlerin listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11: Ağlasun Kazasının 9580 Numaralı Temettuât Defterine Göre Tafsîli İsim Listesi²⁵

İSİMLER	ARVALI KÖYÜ	BAŞ KÖYÜ	MAMAK KÖYÜ	CEBİŞ KÖYÜ	SÜLEMİŞ KÖYÜ	KAYAŞ KÖYÜ	YUMRUTAŞ KÖYÜ	SAKARCA MAH.	HAMAM MAH.	YUKARI MAH.	YAZIR MAH.	HİSAR ÇİFTLİĞİ	ÇELTÜKÇÜ ÇİFT.	KUZ ÇİFTLİĞİ	OVACIK ÇİFT.	KARAEVLİ ÇİFT.	DERE ÇİFTLİĞİ	TOPLAM	ORAN %
MEHMET	12	8	6	4	4	2	3	7	16	3	3	2	29	26	-	-	1	126	14.3
ALİ	9	7	7	5	7	5	4	9	11	6	-	3	17	16	-	4	1	111	12.7
MUSTAFA	9	6	5	2	1	3	-	7	10	7	1	1	7	17	1	2	1	80	9
SÜLEYMAN	8	6	8	3	-	-	2	7	7	10	1	2	9	7	3	2	2	77	8.7
HÜSEYİN	11	8	8	5	-	1	3	3	3	6	2	1	6	12	1	3	-	73	8.2
HASAN	11	4	5	3	2	2	2	11	6	10	1	1	9	4	-	1	-	72	8.2
OSMAN	4	5	3	4	6	2	-	7	-	5	1	-	9	8	-	3	1	58	6.5
AHMED	2	-	4	2	1	1	-	3	2	12	-	4	11	13	-	-	1	56	6.3
İBRAHİM	8	3	4	1	3	-	-	6	3	3	1	-	9	5	-	-	-	46	5.1
BEKİR	6	3	1	2	3	-	-	1	4	2	-	-	7	1	-	-	-	30	3.4
HALİL	5	2	-	1	1	2	-	7	2	-	1	-	2	5	-	1	-	29	3.2
İSMAİL	4	-	3	2	-	1	1	2	1	2	-	1	5	2	1	1	1	27	3
ÖMER	-	4	-	3	-	-	2	4	2	3	1	-	1	1	-	1	1	23	2.6
YUSUF	-	-	3	1	1	1	2	1	-	1	-	-	4	1	-	1	-	16	1.8
MEHDİ	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	3	-	-	-	1	8	1
MUSA	2	2	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	8	1
ABDÜLKADİR	-	2	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	7	0.8
MAHMUD	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	6	0.6
ABDURRAHMAN	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	5	0.5
VELİ	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	0.4
HABİB	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	0.3
EYÜB	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
AYŞE	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
ÜMMÜ	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
ABDUH	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	0.2
MESTAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	0.2
ABDİ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	0.2
YAKUP	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
HAVVA	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MÜMİNE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MUSLAHADDİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
SALİH	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
YAHYA	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MUZAFFER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
SERLİKİ	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
KADİR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0.1
GÜLSÜM	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
DEMİR	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
TOPLAM	93	67	59	42	30	23	24	78	72	79	12	15	132	123	8	19	12	888	% 100

²⁵ Tablomuz yüzdelerik değere göre en çok kullanılan isimden en az kullanılan isme göre sıralanmıştır.

Yukarıdaki tablo dikkatle incelendiğinde 1845 yılında Ağlasun'da 38 farklı isim kullanıldığı görülmektedir. Bunların ekseriyetini erkek nüfus oluşturmakla beraber aralarında bayanlar da bulunmaktadır. Bu belgeler bize şu bilgileri sağlamaktadır;

Nüfusu ekserinin erkeklerden müteşekkil olması, vergi mükellefi olan, ticaretle uğraşan ahalinin ekserisinin de erkek olduğunu gözler önüne sermektedir. Zira 9580 numaralı defterde yalnızca 38 isimden yalnızca 5'i bayan ismidir. Bunlardan Ayşe ismi 2 kişi, Ümmü ismi 2 kişi, Havva, Mümine, Serlikli Hatun ve Mümine isimleri de 1'er kişi tarafından kullanılmaktadır. Bunların bu defterlere yazılmasındaki asıl maksat ise ticaret yapmaları sebebiyle bir gelirlerinin olması ve devlete verdikleri vergi sebebiyledir. Yoksa herkesin ismi bu defterlere kaydedilmez idi.

Tabloyu vermeden önce bahsi geçtiği gibi, isimlere baktığımızda sosyolojik olarak bölge ahalisinin dinine ve din büyüklerine verdiği büyük önemi, ırkının, kültürünün ve neslinin devamlılığını sağlayacak yegâne varlık olan çocuklarına koydukları isimlerden net bir şekilde anlamaktayız.

1845 yılında Ağlasun'da en çok kullanılan isim, Hz. Muhammed'e atıfla Türkler tarafından isme hanel gelmemesi için ince bir düşünüşle türetilen, Muhammed ile aynı anlama gelen Mehmet ismidir. Bu isim Ovacık ve Karaevli gibi çiftlikler hariç bütün köy, mahalle ve çiftliklerde bilâ istisna kullanılmıştır. 126 kişi bu ismi taşımaktadır. Bu da genelin % 14,3'üne tekabül ederek en fazla kullanılan isim unvanına sahip olmaktadır. Bu ismin peşi sıra bir diğer din büyüğü, Hulafa-i Raşidî'nin sonuncusu, Hz. Peygamber'in amcaoğlunun ismi "Ali" gelmektedir. Ali ismi de Türkler arasında bir hayli yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Temettuât defteri verilerine göre ise o dönemde bu ismi 111 kişi kullanmıştır. Bu da genelin %12,7'sine denk gelmektedir.

Ali isminin peşi sırasında ise Hz. Muhammed'in'in bir diğer ismi olan Mustafa 80 kişi tarafından kullanılmakla beraber genelin %9'una isabet etmektedir. Bu isimleri sırasıyla şu isimler takip etmektedir: Süleyman ismi 77 kişi tarafından kullanılmakta ve genelin %8,7'sini, Hüseyin ismi 73 kişi tarafından kullanılarak genelin %8,2'sini, Hasan ismi 72 kişi tarafından kullanılarak genelin %8,2'sini, Osman ismi 58 kişi tarafından kullanılarak genelin%6,5'ini, Ahmet ismi 56 kişi tarafından kullanılarak genelin %6,3'ünü, İbrahim ismi 46 kişi tarafından kullanılarak genelin %5,1'ini, Bekir ismi 30 kişi tarafından kullanılarak genelin %3,4'ünü, Halil ismi 29 kişi tarafından kullanılarak genelin %3,2'sini, İsmail ismi 27 kişi tarafından kullanılarak genelin

%3'ünü, Ömer ismi 23 kişi tarafından kullanılarak genelin %2,6'sını, Yusuf ismi 16 kişi tarafından kullanılarak genelin %1,8'ini Mehdi ismi 8 kişi tarafından kullanılarak genelin %1'ini, Musa ismi de aynı şekilde 8 kişi tarafından kullanılarak umumun %1'ini oluşturmaktadır.

Kazada yalnızca peygamber, sahabe yahut bir âlim ismi kullanılmamıştır. Bütün bunların yanında yöresel isimler de kullanılmıştır. Mesela, Abdi, Muzaffer, Veli, Demir, Mestan vb. isimler de daha çok kültürel kimlikle ön plana çıkmış isimlerdir. İnsanların, kendi kültürel değer ve normlarının diğer nesillere geçmesi için akıllıca hamlelerden biri olan isim koyma, onların bunu bir gelenek haline getirdiklerinin kanıtıdır.

Ayrıca Temettuât defterlerinde, resmi nitelik taşıyan diğer defterlerde de olduğu gibi insanların isimleri asla yalnız başına yazılmazlar. Soyadı kanunu olmaması sebebiyle önceleri insanlar künye, lakab ve babalarının adları ile ayırt ediliyordu. Bu sebeptendir ki defterde kayıtlı olan herkes yalnızca kendi isimleri ile değil babalarının isimleri ile eğer aynı isimlere sahip başka bir kimse var ise de o zaman lakap yada künyesi ile yazılırdı. Örneğin, Yusuf oğlu Mehmed²⁶, Hancı Süleyman oğlu Süleyman²⁷, Hacı Süleyman oğlu Abdülkadir²⁸, Süleyman oğlu Molla İbrahim²⁹

2.5. Kullanılan Lakaplar

Daha önce de bahsi geçtiği üzere eski dönemlerde yalnızca Anadolu'da değil birçok ülke ve beldede, hem resmi evraklar ve belgelerde hem de hariçte şahısların isimlerinin hemen önlerine unvan, lakap ya da künyesi getirilirdi. Bunlar günümüzdeki soy isminin karşılığı olarak kullanılırdı.

Eski dönemlerde insanların bir soy isminin bulunmaması sebebiyle bu şekilde anılıp resmi evraklara kaydedilmeleri istisnası olmayan bir gerçektir. Anadolu da ise bu daha da ileri giderek insanlar, aşiret, boy, oymak, cemaat, sülale isimleri ile de anılmışlar ve ona göre başkalarından ayırt edilmişlerdir. Bir kimsenin başka bir kimseden ayırt edilmesini sağlayan en önemli faktör lakaplardır. Bu günümüze değin gelmiş hatta günümüzde dahi devamlılığını sürdüren ve ehemmiyetini kaybetmeyen bir meseledir. Örneğin; Bu dönemde dahi herhangi bir yere gidip herhangi bir kimseyi soy

²⁶ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.102.

²⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.102.

²⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.102.

²⁹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.103.

ismi ile dahi sorsanız tanınmadığı vakit alacağınız cevap “kimlerdendir?” soru cümlesi olacaktır. Sadık AKDEMİR’in yapmış olduğu “Kemerhamid Kazası ve Köyleri” isimli bir çalışmada bu husus şu şekilde anlatılmıştır;

“Benim köyümde iki tane Mustafa KAYA var. Mustafa KAYA’yı arıyorum deseniz hemen yöresel bir tabirle alacağınız cevap şu olacaktır: “Garismellerin mi?- Garamarların mı? (Kara İsmaillerin mi?- Kara Ömerlerin mi?) Yani burada ismin önüne getirilen lakap, unvan, künye, sülale ismi vs. hiç fark etmeksizin her şey insanların ayrılması için en önemli ayrıçtır.”³⁰

İncelenen Ağlasun kazasında da durum bu şekildedir. Genel olarak Temettuât defterinde kullanılan lakapların tasnifi aşağıda verilmiştir.

Kişiyeye Bağlı Lakaplar: Ahmed oğlu Bekir, Halil oğlu Muhammed, Davud oğlu Ahmed

Fiziki Özelliklere Bağlı Lakaplar: Kör Mustafa oğlu İsmail, Sağır Ali oğlu Hüseyin

Sıfata Bağlı Lakaplar: Kör oğlu Hasan

Mesleğe Bağlı Lakaplar: Tahtacı Halil Oğlu Hasan, Ali Oğlu Çoban Hüseyin,

Dini İçerikli Lakaplar: Molla Süleyman Oğlu Hasan, Ali Oğlu Hafız Hüseyin

Askeri Ünvanlı Lakaplar: Sipahi Mehmed Oğlu İbrahim

Coğrafi Nisbetli Lakaplar: Bosnalı Ömer Oğlu İbrahim, Sülemişli Halil Oğlu Ali

Etnik Yapıya Bağlı Lakaplar: Macar İbrahim Oğlu Ahmed, Arap Osman Oğlu Hasan

Hayvan İsimli Lakaplar: Koç İsmail Oğlu Mehmed, Hasan Oğlu Şahin Hüseyin

Bitki İsimli Lakaplar: Ahmet oğlu Kavak Ali

Eşya İsimli Lakaplar: Tokalı Mehmed Oğlu Hasan

Renge Bağlı Lakaplar: Kızıl Ali Oğlu Ahmet Ali, Siyahi Mehmed Oğlu Hüseyin

3. AĞLASUN KAZASININ MESLEKİ YAPISI

Çalışma gereği incelenmiş olunan Temettuât defterinde kişilerin yaptıkları meslekler ve bu mesleklerden kazanmış olunan gelirlerin nizam-ı devlete uygun bir şekilde tutulduğu ve kayıt altına alındığı görülmektedir. Bu defterler nizami olarak o kadar düzenli bir şekilde tutulmuşlar ki her bir hanedeki her bir kimsenin ne iş ile iştigal ettiğine hane numarası ile beraber yıllık bu işten ne kadar gelir elde ettiğine, yapmış olduğu iş ve bu işten kazandığı nispette devlete olan vergisinin ne kadar olduğuna varana kadar her şeye ulaşmak mümkündür.

³⁰ M.Sadık Akdemir, 19. yy Ortalarında Kemerhamid Kazası ve Köyleri, Dilruba Yayınları, Isparta, 2018, s.44.

Örneğin, Mahalle-yi Hisar'dan Kara Ahmet oğlu Süleyman Kethüda³¹, bu kişinin mal varlığı, arazileri, sahip oldukları zikredildikten sonra yaptığı meslek zikredilerek ondan ne kadar kazandığı kayıt altına alınmıştır. Süleyman, hatap/odun ticareti ile uğraşan ve bu ticaretten de 750 kuruş kazanan bir Osmanlı vatandaşıdır. Bütün mal varlığından ise senede 1553 kuruş kazanmaktadır. Bölgedeki meslek gruplarını ele aldığımız zaman da göreceğiz ki bölgede çalışma gösteren çoğu kimse yaptığı mesleğin yanında hanelerinin nafakasını çıkarabilmek maksadıyla farklı mesleklerle de meşguldürler. Çalışmanın bu bölümünden sonra bölgedeki iş sahaları ve bu işlerle meşgul olan kişi sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

---

³¹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.99.

Tablo 12: 1845 Yılında Ağlasun Kazasında Yapılan Meslekler

MESLEK Meşgul olunan iş ve gelir sahaları	İmam	Hatip	Müderris	Muallim-Sıbyan	Muhtar	Berberlik	Tacirlik	Kömürcülük	Odunculuk	Ziraatçılık	Hizmetkârlık	Tarla İcari	Çobanlık
TOPLAM	9	8	1	4	4	1	155	179	90	697	93	37	31
DERE ÇİFTLİĞİ								4	3	9			
OVACIK ÇİFT.							5		1	8	1		1
KUZ ÇİFTLİĞİ		1		1			10	24		89	33		6
ÇELTÜKÇÜ ÇİFT.	1			1		1	59	18		100	16		10
HİSAR ÇİFTLİĞİ							1	1		19			
YAZIR MAH.	1	1						3		9			1
YUKARI MAH.	1	1			1		2		4	63	11		2
HAMAM MAH.	1						17	3		48		2	2
SAKARCA MAH.	1	1	1	1			44		7	64	5		
YUMRUTAŞ KÖYÜ									6	28	1		1
SÜLEMİŞ KÖYÜ	1							13	9	29		2	3
CEBİŞ KÖYÜ	1						7	24	1	45	2		1
MAMAK KÖYÜ	1	1			1		1	41		53	7		2
BAŞ KÖYÜ	1	1	-		1		2		54	69	3		
ARVALI KÖYÜ		2		1	1		7	48	5	59	14		2

TOPLAM	12	2	715	220	44	1	42	3
DERE ÇİFTLİĞİ			10	3				
OVACIK ÇİFT.			6	5	1			
KUZ ÇİFTLİĞİ			50	42	6		2	3
ÇELTÜKÇÜ ÇİFT.			11 6	40	7		9	
HİSAR ÇİFTLİĞİ			16	3	1			
YAZIR MAH.			17	3	2		1	
YUKARI MAH.	1	1	60	7	1		4	
HAMAM MAH.	10	1	55	6	6		1	
SAKARCA MAH.	1		45	9			1	
YUMRUTAŞ KÖYÜ			28	9	5			
SÜLEMİŞ KÖYÜ			30	16	4			
CEBİŞ KÖYÜ			49	9	1			
MAMAK KÖYÜ			62	32	7		1	
BAŞ KÖYÜ			95	27			3	
ARVALI KÖYÜ			76	9	3	1	20	
MESLEK (Meşgul olunan iş ve gelir sahaları)								
YOLCULUK								
DEĞİRMEN								
BÜYÜKBAŞ HAY.								
AĞNAM								
ARI KOVANI								
SÜLÜKÇÜLÜK								
PAZARCILIK								
DUVARCILIK								

Yukarıdaki tabloya bakıldığı zaman çalışmaya konu olan dönemin meslek gruplarını net bir şekilde görmek mümkündür. Ancak defterde kişiler üzerine kayıtlı birden fazla meslek bulunmaktadır. Bir şahsın birden fazla meslekle uğraşması sebebiyle yukarıda verilen tablolarda her iş kolu ayrı ayrı zikredilmiştir.

Örneğin Ömer oğlu Osman;³² bu kişi deftere göre farklı meslek grupları ile iştiğal edenlerden yalnızca birisidir. Mesela bahse konu edilen şahıs defterde ziraatçı olarak geçip, 35 dönüm mezru tarlasının olduğu ve bu tarladan da 1844 yılında 1548 kuruş, 1845 yılında ise 1948 kuruş Temettuât elde etmiştir. Aynı zamanda bu kişi defterde kömürcü ve yanı sıra hatapçı olarak da geçmektedir. Ve bu mesleklerden de Temettuâtı ise 1000 kuruştur. Bunların yanı sıra hayvancılık ile de uğraşmıştır.³³

İş bu yukarıda ismi yazılı olan şahsın ve onun gibi olan bütün şahısların net bir iş grubuna dahil söz konusu olmadığından 1845 yılı Ağlasun kazası meslek kolları tablomuzda, kendilerinin dâhil olduğu ve çalıştığı her meslek grubu için isimleri yazılıp, analiz bu şekilde değerlendirmeye tabii tutulmuştur. (Ziraatçılık, kömürcülük, hatapçılık gibi farklı iş kollarında ayrı ve farklı bir kişi olarak sayılmıştır.)

Bölgede en revaçta olan meslek grubu, 715 kişi ile inek, dana, öküz, deve, at ve eşek ile uğraşp nafakalarını buradan elde eden insanlar için kıymetli olan büyükbaş hayvancılık mesleğidir. Onu 697 kişi ile ziraatçılık takip etmektedir. Onları da 220 kişi ile ağnam (küçükbaş hayvancılık) takip etmektedir. Bu iş sahalarının ardından ise sırasıyla kömürcülük ile 179 kişi ve tacirlik ile 155 kişi, hizmetkârlık ile 93 kişi, odunculuk ile de 90 kişi uğraşmaktadır. Bunların ardından da 44 kişi ile arı kovancılığı, 42 kişi ile de pazarcılık yer almaktadır. Tarla icarı ile uğraşan kişiler ise 37, çobanlık yapan kişi sayısı ise 31'dir. Sonrası ise sırasıyla, 12 kişi ile yolculuk, 9 kişi ile imam, 8 kişi ile hatip, 4'er kişi ile muallim ve muhtar, 3 kişi ile duvarcılık, 2 kişi ile değirmencilik ve bütün bunları da 1'er kişi ile berberlik ve müderrislik takip etmektedir.

Temettuât defterinin ışığında ulaştığımız bölge halkının meslek grupları arasında "yolculuk" isminde bir meslek uğraşısı bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı konunun açıklığı kavuşabilmesi için bu iş kolu üzerinde durulması gerekmektedir. Yolculuk ile alakalı olarak Sadık AKDEMİR şöyle bir izahatte bulunmuştur: "*Yatağan'da kendi ürettiklerini veya satın aldıkları malları bavullarına doldurarak pazarlarda satanlara "yolcu", bu işe de yolculuk denilir. Bunlar nihayet 2 bavula doldurdukları çakı-bıçak vs. ile giderler ve 10-15 gün pazarları gezerek, sergilerde satarak geri dönerler. Bu arada gittikleri yerlerden kemik, demir alıp getirebilirler.*" Yine Selahattin Özçelik de Acıpayam ile ilgili çalışmasında o yöredeki yolculuk mesleği üzerinde durarak "*Bir tür*

³² BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s.199.

ticaret olan yolculuk mesleği Acıpayam ve çevresinde yaygındır. Bunlar daha ziyade gezgin ticaret erbabıdır diyebiliriz. Mesela Üreğil'de arazisi az olanlardan bazıları yolculuk yapmaktadırlar. Bunlar Kızılhisar tüccarlarının Karaiyük pazarından satın aldıkları hububatı kira ile Denizli'ye taşırlar, oradan da meyve ve sebze yahut Çal köylerinden üzüm, pekmez getirmekte ve pazarlarda satmaktadırlar. Böylece ailelerinin ihtiyaçlarını temin edecek bir kazanç elde etmektedirler.”³⁴ Ağlasun kazası ve çevresindeki yolculuk meslek erbapları da kendilerinin ürettiği veya aldığı eşya ve malzemeleri bir seyyah gibi gezerek başkalarına pazarlayarak bir geçim yolu elde etmişlerdir.

Bölgede 22 tane iş kolu bulunmakla beraber bunlardan en etkin ve yetkin olarak çalışılan iş sahası 715 kişi ile büyükbaş hayvancılıktır. En düşükler ise 1 kişi ile sülükçülük, müderris ve berberciliktir.

---

³⁴ M.Sadık Akdemir, *a.g.e*, s.51,52. ; Selahaddin Özçelik, *19. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi*, Fakülte Kitapevi, Isparta, 2005, s. 19.

İKİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL ORTALARINDA AĞLASUN'DA TARIM

Tarım ve hayvancılık gibi iş kolları hem hanelerin erzak tüketimi açısından hem de bölgenin ticari kalkınmasının sağlanması açısından önemli bir iş koludur. Sanayileşme ve fabrikalaşmanın yeteri düzeyde olmadığı da hesaba katıldığında tarım ve hayvancılık, ekonomik kalkınma açısından hem bölgenin hem de Anadolu'nun bel kemiği ve mihenk taşıdır.

Bu bölümde ise 19.yy'da Ağlasun kazasında geçim kaynaklarının kollarından biri olan tarım koluna ve bu kolun sektörel dağılımına eğilim gösterilip bu sektörün gerek bölge halkı gerekse halkın ekonomik kalkınması için ne denli önemli olduğuna değinilecektir.

1. TARIM FAALİYETLERİ

Üstünde yaşanan coğrafyanın iklimi, bitki örtüsü, fiziki yapısı, vb. şartlarının insanların, toplumların ve milletlerin hayatı üzerinde tartışılmaz derecede büyük etkisi bulunmaktadır. Ancak yaşadıkları coğrafyaya hâkim olabilen toplumlar kalkınabilmiş ve siyasi varlık gösterebilmişlerdir.³⁵ Bu ahvâl zahîrî bir dışavurum olarak Devlet-i Âli Osman'da tecelli etmiş bir hakikattir. Zira Devlet-i Âliyye iktisadının bel kemiği, yukarıda ki meslek dağılımlarında da görmüş olduğunuz gibi ziraattır. Zirai ekonominin zeminini sağlayan toprak yönetimi ise klasik dönemin nihayetine kadar tımar sistemine dayanmaktadır. Bu sistem 17. yüzyılda bozulmaya başlamış, 18. yüzyılda devlet, toprak yönetimi üzerindeki hâkimiyetini kaybetmiştir.³⁶

19. yüzyıla gelindiğinde ise devletin topraklarının kimler tarafından nasıl kullanıldığı karmaşası kendini göstermiştir. Tüm bunlar sürerken 1812 tarihinde II. Mahmut toprak yönetiminde merkezi otoriteyi sağlamak için atılımlar içerisine girmiş ancak istenildiği şekilde bu amaç gerçekleşmemiştir.

1843 yılına gelindiği zaman Ticaret Nezareti "*Meclis-i Ziraat*"i kurmuştur. Meclisin en mühim emel, amaç ve gayesi zirai üretimin arttırılmasını sağlamaktır.

³⁵ Bayram Kodaman, "Kalkınmada Çağdaş Devletin Temel Görevleri", *Cumhuriyet'in Tarihi Fikri Temelleri ve Atatürk*, Alter Yayınları, Isparta, 2001, s. 109-110.

³⁶ H. Veli Aydın, "Tımar Sisteminin Kaldırılması Süreci ve Bazı Değerlendirmeler", *OTAM Dergisi*, 2001, S.12, s.75.

Tanzimat'ın akabinde toprak yönetimi ile alakalı hukuki düzenlemeler ve alt yapılar oluşturma gayreti altına girilmiştir. 1858 yılına gelindiği zaman “Arazi Kanunnamesi” çıkarılarak toprakların mülkiyetleştirilmesinin önü açılmıştır.

Konumuzun temelini oluşturan 9580 Numaralı Temettuât defterinin 1845 tarihinde yazıldığına hesaba kattığımız zaman büyük bir değişim ve dönüşümün olduğu, en mühim emel, amaç ve gayesi zirai üretimin arttırılmasını sağlamak olan *Meclis-i Ziraat*'in kurulduğu bir döneme rast geldiğini görmekteyiz. Temettuât defterinde hane reislerinin ve dahi mal varlığı olan eş ve çocuklarının her türlü zirai faaliyetleri, gelirleri, vergileri ayrı ayrı zikredilmiştir. Bu bilgilerin değerlendirilip gözler önüne serilmesi bölgedeki zirai hayat hakkında olduğu kadar ülke ekonomisinde mühim paya sahip olan ziraatin ahvali ile ilgili ipuçları saklamaktadır.

1.1. Ağlasun'da Tarım Yapılan Mezru ve Gayr-i Mezru Arazi Dağılımı

Tablo 13: Mezru ve Gayri Mezru Arazi Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>MEZRU ARAZİ</u>	<u>G. MEZRU ARAZİ</u>	<u>TOPLAM</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	900	2000	2.900
	ÇELTÜKÇÜ	6.800	5250	12.050
	KUZ	10.035	-	10.035
	OVACIK	420	300	720
	KARAEVLİ	1.150	1100	2.250
	DERE TA'Bİ	1.450	2550	4.000
KÖYLER	BAŞ	2.615	970	3.585
	YUMRUTAŞ	765	250	1.015
	CEBİŞ	1.378	590	1.968
	MAMAK	1.780	905	2.685
	SÜLEMİŞ	1.042	418	1.460
	KAYAŞ	805	330	1.135
	ARVALI	2.796	964	3.760
MAHALLELER	SAKARCA	2.232	1218	3.450
	HAMAM	2.095	775	2.870
	YAZIR	395	160	555
	YUKARI	2.056	897	2.953
TOPLAM		38.714	18.677	57.391

Daha önce de belirtildiği üzere Devlet-i Aliyye'de ekonominin ana unsuru tarıma dayalı idi. Ağlasun da Anadolu'nun küçük bir yerleşim birimi olması sebebi ile ekonomi daha çok ziraat, hayvancılık ve ticaret endekslidir.

Tablo da dikkate şayan olarak zuhur eden ve göze batan ilk unsur ekili ve ekili olmayan arazilerin toplamının 57.391 dönüm olmasıdır. Bunun 38.714'ü mezru yani ekili 18.677 dönümü ise gayrı mezru yani ekili olmayan arazidir.

1.1.1. Mezru(Ekili Olan) Araziler

1845 yılına ait ekili arazi miktarı ve yüzdelik dağılımı aşağıdaki tabloda yerleşim birimlerine bölünerek verilmiştir.

Tablo 14: Kaza-yı Ağlasun Mezru Arazi Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>MEZRU ARAZİ</u>	<u>%</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	900	2,3
	ÇELTÜKÇÜ	6.800	17,5
	KUZ	10.035	26
	OVACIK	420	1
	KARAEVLİ	1.150	3
	DERE TA'BI	1.450	3,7
KÖYLER	BAŞ	2.615	6,7
	YUMRUTAŞ	765	2
	CEBİŞ	1.378	3,5
	MAMAK	1.780	4,7
	SÜLEMİŞ	1.042	2,7
	KAYAŞ	805	2,1
MAHAL-LELER	ARVALI	2.796	7,2
	SAKARCA	2.232	5,7
	HAMAM	2.095	5,5
	YAZIR	395	1
	YUKARI	2.056	5,4
TOPLAM		38.714	%100

1.1.1.1. Çiftlikler

Mezru arazinin kaza dağılımına bakıldığı zaman en çok ekili arazinin %53,5 oranı ile çiftliklerde olduğunu görülmektedir. Bu da çiftliklerde toplamda 20.755 dönüm mezru arazinin olduğunu göstermektedir. Bu araziler de çalışmada, ayrı ayrı olarak aşağıdaki gibi ele alınmıştır:

Kuz Çiftliği: Kuz çiftliği 10.035 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde %26, çiftlikler genelinde ise %48,3 gibi büyük bir oranı temsil etmektedir. Bu çiftlikte daha önce de belirtildiği gibi 121 hane bulunmakla beraber nefer sayısı 123'dür. Çiftlikler hakkında bu bilgileri verdikten sonra çiftlik sahipleri yahut mutasarrıfları hakkında da

bilgi vermek yerinde olacaktır. Kuz çiftliği mutasarrıfının bu defter hazırlandığı zaman Reşit Paşa olduğunu görmekteyiz.³⁷

Çeltükçü Çiftliği: 6800 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde Kuz çiftliğinden sonra ikinci sıradadır. Çiftlikler arasında ise %32,8 gibi yüksek bir orana sahiptir. Bu çiftlikte ise 131 hane bulunmakla beraber nefer sayısı 132'dir. Çeltükçü çiftliği mutasarrıfı ise Vasit Paşadır.³⁸

Dere Çiftliği: 1450 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde 9. sırada olmakla beraber ekili arazi açısından %3,7 gibi bir orana sahiptir. Çiftliklerin içerisinde ise 3. sırada ve %7 gibi bir orana sahiptir. Bu çiftlikte ise 6 hane bulunmakla beraber nefer sayısı 12'dir. Dere çiftliği mutasarrıfı ise Vanlı oğlu Hacı Süleyman Bey'dir.³⁹

Karaevli Çiftliği: 1150 dönüm ekili araziye sahiptir. Kaza genelinde 11. Sırada olan Karaevli ekili arazi bakımından %3 lük bir orana sahiptir. Çiftlikler arasında ise Karaevli, mezru arazi açısından 4. Sırada olmakla beraber yüzdeler olarak %5,5 gibi bir orana sahiptir. Bu çiftlikte, 18 hane bulunmakla beraber nefer sayısı 19'dur. Karaevli çiftliği mutasarrıfı ise Hacı Hasan oğlu Hüseyin Ağa'dır.⁴⁰

Hisar Çiftliği: 900 dönüm ekili araziye sahip olan Hisar çiftliği Kaza genelinde 13. sıradadır. %2,3 lük bir orana sahiptir. Hisar çiftliği, çiftlikler arasında ekili arazi bakımından 5. sıradadır. Bu ise kazanın %4,3'üne eşittir. Bu çiftlikte, 14 hane bulunmakla beraber nefer sayısı 15'dir. Hisar çiftliği mutasarrıfı ise Muslahaddin ağadır.⁴¹

Ovacık Çiftliği: 420 dönüm ekili araziye sahip olan Kaza genelinde 16. sıradadır. %1'lik bir orana sahiptir. Ovacık çiftliği, mezru arazi açısından çiftlikler arasında 6. sıradadır. Yüzdeler dilime bakıldığında ise ekili arazi oranı kazanın %2'sine eşittir. Ovacık çiftliği mutasarrıfı ise Hacı Türkmen oğlu Mestan'dır.⁴²

³⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 169-196.

³⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 136-168.

³⁹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 94-96.

⁴⁰ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 214-217.

⁴¹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 97-101.

⁴² BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 205-207.

1.1.1.2. Köyler

Köylerin kaza dağılımındaki ekili arazilerinin toplamına bakıldığı zaman bu arazilerin toplamının 11.181 olduğunu görülmektedir. Bu değer kaza dağılımının %29'una eşittir. Bu oran köyleri kazada en çok ekim yapan 2. Yerleşim birimi konumuna taşımıştır.

Arvalı Köyü⁴³

2.795 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde 3. sıradadır. Bu değer kaza dağılımının %7.2'sine eşittir. Karyeler arasında 1. sırada olan Arvalı %28,9 ile en yüksek orana sahip olan köydür.

Baş Köyü⁴⁴

2.615 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde 4. sıradadır. Bu değer kaza dağılımının %6.7'sine eşittir. Karyeler arasında 2. sırada olan Baş, Arvalı'dan sonra en yüksek orana sahip olan köydür.

Mamak Köyü⁴⁵

Mamak 1.780 dönüm ekili arazi ile kaza genelinde 4. sıradadır. Ekili arazi bakımından kaza genelinde %4,7 gibi bir değere sahiptir. Karyeler arasında ise 3. sıradadır. ve %16 gibi bir orana sahiptir.

Çebiş Köyü⁴⁶

Çebiş köyü 1.378 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 10. sıraya taşımaktadır. Yüzdesel hesaplamada 1.378 dönüm mezru arazi, onun kazada %3,5 gibi bir değere ulaşmasına sebep olmuştur. Bu köy, karyeler arasında %12,3 oranı ile ekili arazi bakımından 4. sıradadır.

Sülemiş Köyü⁴⁷

Sülemiş köyü 1.042 dönüm ekili araziye sahiptir bu da onu kaza genelinde 12. sıraya taşımaktadır. Yüzdesel hesaplamada 1.042 dönüm mezru arazi, onun kazada %2,7 gibi bir değere ulaşmasına sebep olmuştur. Bu köy, karyeler arasında %9,3 oranı ile ekili arazi bakımından 5. sıradadır.

⁴³ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 220-239.

⁴⁴ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 71-89

⁴⁵ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 109-123.

⁴⁶ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 124-135.

⁴⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 197-204.

Kayaş Köyü⁴⁸

Kayaş köyü 805 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 13. sıraya dahletmektedir. Yüzdesel hesaplamada 805 dönüm mezru arazi, bu köyü kazada %2,1'lik, karyeler arasında ise %7,1'lik bir paydaya sahip kılmaktadır. Bu köy ekili arazi bakımından 6. sırada yer almaktadır.

Yumrutaş Köyü⁴⁹

Yumrutaş köyü 765 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 15. sıraya dahletmektedir. Yüzdesel hesaplamada 765 dönüm mezru arazi, bu köyü kazada %2'lik, karyeler arasında ise %6,8'lik bir yüzdeye sahip bir köy haline getirmektedir. Bu köy ekili arazi bakımından karyeler arasında son sırada yer almaktadır.

1.1.1.3. Mahalleler

Mahallelerin kaza dağılımındaki ekili arazilerinin toplamına baktığımız zaman ekili arazilerin toplamının 6.778 olduğunu görmekteyiz. Bu da mahallelerin bize kaza dağılımında %17,5 gibi bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Bu oran mahalleleri kazada ekim yapılan araziler içerisinde 3. ve sonuncu sıraya yerleştirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde de Mahalleler ayrı ayrı ele alınarak daha detaylı bir analiz yapılmıştır. Zira bu şekilde mahalleler arasında en çok ekim yapan mahalle, yapmayana oranla tesbit edilip, zikredildi. Akabinde de kaza geneline kıyaslanması bu yöntem sayesinde mümkün hale getirildi.

Sakarca Mahallesi⁵⁰

Sakarca mahallesi 2.232 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 5. sıraya yükseltmektedir. Yüzdesel hesaplamada 2.232 dönüm mezru arazi, bu mahalleyi kazada %5,7'lik, mahalleler arasında ise %33'lük bir yüzdeye sahip mahalle haline getirmekle beraber bu oranlar mahalleler arasında Sakarca'yı 1 sıraya taşımaktadır.

Hamam Mahallesi⁵¹

Sakarca mahallesi 2.095 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 6. sıraya yükseltmektedir. Yüzdesel hesaplamada 2.095 dönüm mezru arazi, bu mahalleyi kazada %5,5'lik, mahalleler arasında ise %31'lik bir yüzdeye sahip mahalle

⁴⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 207-211.

⁴⁹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 102-108.

⁵⁰ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 2-24.

⁵¹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 25-48

haline getirmekle beraber bu oranlar mahalleler arasında Hamam'ı 2 sıraya yerleştirmektedir.

Yukarı Mahallesi⁵²

Yukarı mahallesi 2.056 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu kaza genelinde 7. sıraya yükseltmektedir. Yüzdesele hesaplamada 2.056 dönüm mezru arazi, bu mahalleyi kazada %5,4'lük, mahalleler arasında ise %30,3'lük bir yüzdeye sahip mahalle haline getirmekle beraber bu oranlar mahalleler arasında Hamam'ı 3. sıraya yerleştirmektedir.

Yazır Mahallesi⁵³

Yazır mahallesi 395 dönüm ekili araziye sahiptir. Bu da onu gerek mahalleler arasında gerekse kaza içerisinde sonuncu yaparak mahalle de 17. sıraya kazada da ise 8. sıraya yerleştirmektedir. Yüzdesele hesaplamada 395 dönüm mezru arazi, bu mahalleyi kazada %1'lik, mahalleler arasında ise %5,9'lik bir yüzdeye sahip mahalle haline getirmektedir.

Köyler, mahalle ve çiftliklerin ekili arazi yüzdeleri ve dönümleri detaylı bir şekilde verildikten ve kazada toprak ekimi uygulamasında hangisinin daha önde olduğu zikredildikten sonra ekim yapan mezru arazi sahibi haneler hakkında da değerlendirme yapılacak olunursa, aşağıdaki tabloda verilen sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

---

⁵² BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 49-70.

⁵³ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 90-93.

Tablo 15: Kaza-yı Ağlasun Mezru Araziye Sahip Hane Sayısı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>MEZRU ARAZİYE SAHİP HANE SAYISI</u>	<u>MEZRU ARAZİ</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	15	900
	ÇELTÜKÇÜ	115	6.800
	KUZ	85	10.035
	OVACIK	6	420
	KARAEVLİ	14	1.150
	DERE TÂ'BI	9	1.450
KÖYLER	BAŞ	64	2.615
	YUMRUTAŞ	23	765
	CEBİŞ	41	1.378
	MAMAK	50	1.780
	SÜLEMİŞ	27	1.042
	KAYAŞ	18	805
MAHAL-LELER	ARVALI	72	2.796
	SAKARCA	15	2.232
	HAMAM	67	2.095
	YAZIR	10	395
	YUKARI	66	2.056
	TOPLAM	697	38.714

Tablomuzaya göre yerleşim yerlerindeki yalnızca mezru tarlası bulunanları hane ortalamasına almamız durumunda, 1845 yılında hane başına ortalama (38.714/697): 55,5 dönümdür. Köy ve çiftliklerdeki hane halklarının sadece mezru tarlaya sahip olmaları açısından bir değerlendirme yapılacak olursa, yerleşim yerlerindeki ekili arazi ortalamaları aşağıda verilen tablodaki gibi olacaktır.

Tablo 16: Hane Başına Düşen Mezru Tarla Ortalaması

YERLEŞİM YERİ	EKİLİ ARAZİ ORTALAMASI
HİSAR	60 dönüm
ÇELTÜKÇÜ	59,1 dönüm
KUZ	85 dönüm
OVACIK	118 dönüm
KARAEVLİ	82,1 dönüm
DERE TÂ'BI	161 dönüm
BAŞ	40,8 dönüm
YUMRUTAŞ	33,2 dönüm
CEBİŞ	33,6 dönüm
MAMAK	35,6 dönüm
SÜLEMİŞ	38,5 dönüm
KAYAŞ	44,7 dönüm
ARVALI	38,8 dönüm
SAKARCA	148,8 dönüm
HAMAM	31,2 dönüm
YAZIR	39,5 dönüm
YUKARI	31,1 dönüm

Bu yıllar içerisinde en fazla ekili araziye sahip kimseleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Hisar Çiftliği: Çiftlik Mutasarrıfı Muslahaddin Bey 300 dönüm arazi⁵⁴

Çeltükçü Çiftliği: Çiftlik Mutasarrıfı Vasit Paşa 1000 dönüm arazi⁵⁵

Kuz Çiftliği: Çiftlik Mutasarrıfı Reşit Paşa 4100 dönüm arazi⁵⁶

Ovacık Çiftliği: Çiftlik-i Mezbur Mutasarrıfı Hacı Türkmen Oğlu Mestan 120 dönüm arazi⁵⁷

Karaevli Çiftliği: Çiftlik Mutasarrıfı Hacı Hasan Oğlu Hüseyin 250 dönüm arazi⁵⁸

Dere Çiftliği: Hacı Süleyman Beyin evlatları Ali ve Mehmet 100 dönüm arazileri mevcuttur.⁵⁹

Baş Köyü: Baş köyünde aynı miktar ekili toprağa sahip olmak suretiyle mezru araziye sahip olan 4 kişi bulunmaktadır. Bunlar 75 dönüm ekili araziye sahiptir. Bunlar; Somuncu Veli Oğlu Halil, Öküz Veli oğlu Mustafa, Ali oğlu Kara Mehmed ve Keman Osman oğlu Ömer'dir.⁶⁰

Yumrutaş Köyü: Ahmet oğlu Yusuf mezru olarak 75 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır.⁶¹

Çebiş Köyü: Koç Ali oğlu Mehmed, mezru olarak 80 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır.⁶²

Mamak Köyü: Çömlekçi Bekir oğlu Hüseyin, mezru olarak 50 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır.⁶³ Onunla beraber 50 dönüm ekili arazisi olan 5 kişi daha vardır.

Sülemiş Köyü: Ahmet oğlu Taçlı Ali mezru olarak 50 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır.⁶⁴

Kayaş Köyü: Ali oğlu Dut Mustafa ve Kel Ali oğlu Mehmet 80 dönüm.⁶⁵

Arvalı Köyü: Mezru olarak en çok 80 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır. Bununla beraber 80 dönüm arazi eken yalnızca bir kişi olmayıp 4 kişi 80 dönüm ekim yapmıştır.

---

⁵⁴ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 101.

⁵⁵ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 168.

⁵⁶ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 196.

⁵⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 207.

⁵⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 217.

⁵⁹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 96.

⁶⁰ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 72, 82, 83, 87.

⁶¹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 107.

⁶² BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 124.

⁶³ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 109.

⁶⁴ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 202.

⁶⁵ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 208.

Sarı Ahmet oğlu Ali, İmam Ahmet oğlu İbrahim, İbrahim oğlu Bekir, Kapısız Mustafa oğlu İbrahim bu ekimleri yapan kimselerdir.⁶⁶

Sakarca Mahallesi: Kara Mehmed oğlu Hüseyin mezru olarak 80 dönüm ekili arazisi bulunmaktadır.⁶⁷

Hamam Mahallesi: Osman Kethüda oğlu Mehmet'in ekili 75 dönüm arazisi bulunmaktadır.⁶⁸

Yazır Mahallesi: Mezru olarak en çok 50 dönüm ekili arazi bulunmaktadır. Bununla beraber 50 dönüm arazi eken yalnızca bir kişi olmayıp Mehmet oğlu Mehmet Kethüda, Yusuf oğlu Hacı Osman, İsmail oğlu Mustafa, Saracbaşı Ömer oğlu Mustafa 50 dönüm ekili araziye sahip kimselerdir.⁶⁹

Yukarı Mahallesi: Mezru olarak en çok 75 dönüm ekili arazi bulunmaktadır. Bununla beraber 75 dönüm arazi eken yalnızca bir kişi olmayıp Ağır Celil oğlu Ömer, Mehmet oğlu Kor Kethüda Hüseyin, Mennan Hüseyin oğlu Salih 75 dönüm ekili araziye sahip kimselerdir.⁷⁰

1.1.2. Gayr-i Mezru (Ekili olmayan) Araziler

1845 yılı ekili arazilerinin durumu, icmali ve tafsili bir şekilde izah edildi. Çalışmanın bu bölümünde gayr-i mezru arazilere ve bu arazilerin, ekili arazilere kıyasla oranlarına ve grafiklerine yer verilecektir. H. 1260 ve 1261 yıllarında 56.141 dönüm araziden 18.677 dönümü gayr-i mezru arazi içerisindedir. Buna göre;

⁶⁶ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 225, 226, 230, 234,

⁶⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 4.

⁶⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 33.

⁶⁹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 90, 91, 92.

⁷⁰ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 50, 52, 53.

Tablo 17: Kaza-yı Ağlasun Gayr-i Mezru Arazi Dağılım Oranları

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>G. MEZRU ARAZI</u>	<u>%</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	2000	10,70
	ÇELTÜKÇÜ	5250	28,11
	KUZ	-	-
	OVACIK	300	1,60
	KARAEVLİ	1100	5,88
	DERE TA'BI	2550	13,65
KÖYLER	BAŞ	970	5,19
	YUMRUTAŞ	250	1,33
	CEBİŞ	590	3,15
	MAMAK	905	4,84
	SÜLEMİŞ	418	2,23
	KAYAŞ	330	1,76
	ARVALI	964	5,16
MAHAL-LELER	SAKARCA	1218	6,52
	HAMAM	775	4,14
	YAZIR	160	0,85
	YUKARI	897	4,80
TOPLAM		18.677	100

Tabloya bakıldığı zaman gayr-i mezru araziler açısından 5250 dönüm ve %28,11 oranı ile en fazla arazinin Çeltükçü çiftliğinde olduğunu görülmektedir. Onu sırasıyla 2550 dönüm arazi ve %13,65 oranı ile Dere çiftliği, 2000 dönüm arazi ve %10,70 ile Hisar çiftliği, 1218 dönüm arazi ve %6,52 oranı ile Sakarca mahallesi, 1100 dönüm arazi ve %5,88 oranı ile Karaevli çiftliği, 970 dönüm arazi ve %5,19 oranı ile Baş köyü, 964 dönüm arazi ve %5,16 oranı ile Arvalı köyü, 905 dönüm arazi ve %4,84 oranı ile Mamak köyü, 897 dönüm arazi ve 4,80 oranı ile Yukarı Mahalle, 775 dönüm arazi ve %4,14 ile Hamam mahallesi, 590 dönüm arazi ve %3,15 oranı ile Çebiş köyü, 418 dönüm arazi ve %2,23 oranı ile Sülemiş köyü, 330 dönüm arazi ve 1,76 oranı ile Kayaş köyü, 300 dönüm arazi ve 1,60 oranı ile Ovacık çiftliği, 250 dönüm arazi ve 1,33 oranı ile Yumrutaş köyü, 160 dönüm arazi ve %0,85 oranı ile Yazır mahallesi onu da gayr-i mezru arazisi olmayan Kuz çiftliği izlemektedir.

Köyler, mahalle ve çiftliklerin ekili olmayan arazi yüzdelerini ve dönümlerini detaylı bir şekilde anlatıp kazada gayr-i mezru arazi noktasında nerenin azami nerenin asgari orana sahip olduğu zikredildikten sonra bahse konu Temettuât defterinden hareketle ekim yapmayan arazi sahipleri hakkında da bir değerlendirme yapılacak olunursa sonuç, aşağıdaki tablo gibi olacaktır.

Tablo 18: Kaza-yı Ağlasun Gayr-i Mezru Arazisi Olan Hane Sayısı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>G.MEZRU ARAZİYE SAHİP HANE SAYISI</u>	<u>G. MEZRU ARAZİ</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	3	2000
	ÇELTÜKÇÜ	1	5250
	KUZ	-	-
	OVACIK	1	300
	KARAEVLİ	1	1100
	DERE TÂ' Bİ	1	2550
KÖYLER	BAŞ	67	970
	YUMRUTAŞ	23	250
	CEBİŞ	42	590
	MAMAK	54	905
	SÜLEMİŞ	23	418
	KAYAŞ	17	330
	ARVALI	69	964
MAHAL-LELER	SAKARCA	69	1218
	HAMAM	70	775
	YAZIR	11	160
	YUKARI	71	897
TOPLAM		523	18.677

Tabloya göre yerleşim yerlerindeki gayr-i mezru tarlası bulunan kimselerin hane ortalaması alınması durumunda, 1845 yılında hane başına ortalama (18.677/523): 35,71 dönümdür. Köy ve çiftliklerde ki haneler gayr-i mezru tarlaya sahip olmaları açısından değerlendirildiğinde yerleşim yerlerindeki ekili olmayan arazi ortalamalarının sonucu aşağıda verilen tablodaki gibidir.

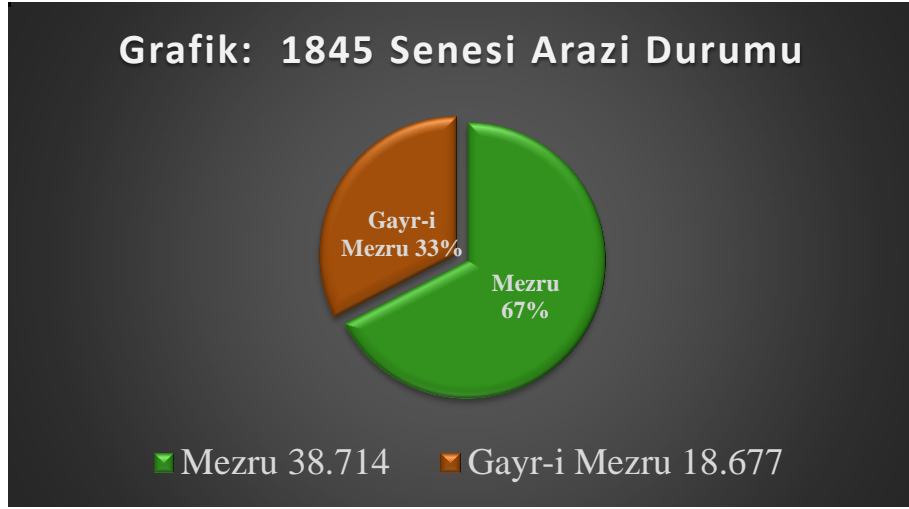
Tablo 19: Kaza-yı Ağlasun 1845 Yılı Gayr-i Mezru Arazi Dağılımı

<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>EKİLİ OLMAYAN ARAZİ ORTALAMASI</u>
HİSAR	666,6 dönüm
ÇELTÜKÇÜ	5250 dönüm
KUZ	-
OVACIK	300 dönüm
KARAEVLİ	1100 dönüm
DERE TÂ' Bİ	2550 dönüm
BAŞ	10,86 dönüm
YUMRUTAŞ	14,0 dönüm
CEBİŞ	16,75 dönüm
MAMAK	18,17 dönüm
SÜLEMİŞ	19,41 dönüm
KAYAŞ	13,97 dönüm
ARVALI	17,65 dönüm
SAKARCA	11,0 dönüm
HAMAM	14,54 dönüm
YAZIR	10,86 dönüm
YUKARI	14,0 dönüm

Yukarıdaki bilgiler ve analizler ışığında Ağlasun kazasının 1845 yılındaki mezru ve gayr-i mezru arazi durumu hakkında kapsamlı bir bilgi kazanıldıktan sonra konuya grafiksel olarak yaklaşılması uygun düşecektir.

Grafik 1-1845 Senesi Arazi Durumu

Yukarıda vermiş olduğumuz grafikten de anladığımız üzere 1845 yılı Ağlasun kazasında toprak yönetimi neticesinde ortaya çıkan toplamda 57.391 dönüm olan mezru ve gayr-i mezru arazinin 38.714 dönümlük büyük kısmı ekili arazilerden, 18.677 dönümlük kısmı da ekili olmayan nadasa bırakılmış arazilerden oluşmaktadır. Gerek mezru, gerekse gayr-i mezru arazilerde üstünlüğün çiftliklerde olduğuna şahit olmaktadır. Zira çiftlikleri şu şekilde özetleyecek olursak:

18.677 dönümlük gayr-i mezru arazinin 11.200'ü, 38.714 dönümlük mezru arazinin de 20.755'i gibi büyük oranlar kazadaki çiftliklere aittir. Zira çiftlikler ekili olan arazinin %53,61'ini, ekili olmayan arazilerin ise %59,96'sını oluşturmaktadır.

1.1.3. Arazisi (Emlâkı) Olmayanlar

Çalışmanın bu bölümde kazaya kayıtlı olmasına rağmen hiçbir emlak ve araziye sahip olmayan kişiler ele alınmıştır. Bu kişiler kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla fakir, yoksul ve/veya ilim ehliendir.

Bu kişiler hususunda Temettuât defterine “Emlak ve araziye dair bir senevisi olmayıp ....” şeklinde ibare düşülerek hane sahibinin, şayet gelir elde ettiği bir sektör varsa o kaydedilmiştir. Hiç arazisi veya emlâkı bulunmayan hane sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20: Arazisi Olmayanlar

YERLEŞİM YERLERİ	1845 Yılı
ÇİFTLİK-İ HİSAR	-
ÇİFTLİK-İ ÇELTÜKÇÜ	4
ÇİFTLİK-İ KUZ	6
ÇİFTLİK-İ OVACIK	-
ÇİFTLİK-İ KARAEVLİ	1
ÇİFTLİK-İ DERE TA'BI	-
KARYE-Yİ BAŞ	-
KARYE-Yİ YUMRUTAŞ	-
KARYE-Yİ CEBİŞ	-
KARYE-Yİ MAMAK	1
KARYE-Yİ SÜLEMİŞ	-
KARYE-Yİ KAYAŞ	1
KARYE-Yİ ARVALI	4
MAHALLE-Yİ SAKARCA	1
MAHALLE-Yİ HAMAM	-
MAHALLE-Yİ YAZIR	-
YUKARI MAHALLE	3
TOPLAM	21

Bu bölgeler ayrı ayrı incelendiği zaman ekserisinin başka işlerle uğraştığını ve gelirinin olduğunu ancak kısmi asgarisinin de hiçbir şekilde gelirinin olmadığını görmekteyiz. Buna göre Kuz çiftliği arazisi olmayanlar hususunda 6 kişiyle ilk sırada yer almaktadır. Onu Çeltükçü 4 kişiyle, Arvalı köyü 4 kişi ile Yukarı mahallesi 3 kişi ile Karaevli, Mamak, Kayaş ve Sakarca 1'er kişi ile takip etmektedir.

Bunlar tek tek zikredilecek olunursa:

Kuz Çiftliği: Ali oğlu Ali, Kara Mustafa oğlu Halil, Kara Mustafa oğlu Süleyman, Bekir oğlu Zıt Süleyman, Zeybekci Mehmet oğlu Mustafa arazi ve emlak sahibi olmayan ancak hizmetkârlıktan gelir elde eden kimselerdir. Ancak Kara İbrahim oğlu Mustafa'nın kayıtlara göre hiçbir geliri ve maaşı gözükmemektedir.⁷¹

Çeltükçü Çiftliği: Çerağı İbrahim oğlu Mehmed, Kara Ali oğlu Osman, Kel Mehmet oğlu Mustafa'da bu çiftlikte bir araziye sahip olmaksızın hayatını hizmetkârlıkla geçiren kimselerdir. Ancak Çeltükçü'de hiçbir arazi, emlak ve mesleğe sahip olmaksızın hayatını ikame ettiren Molla Hüseyin oğlu Mehmet'in yardımıyla idare olunmuştur. Onun tarafından ihtiyaçlarının karşılandığı deftere not edilmiştir.⁷²

⁷¹ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 169-196.

⁷² BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 136-168.

Arvalı Köyü: İmam Abdah oğlu Mustafa, Kor Mustafa oğlu İsmail, Mehmet oğlu Deli Bekir bir araziye sahip olmaksızın hayatını hizmetkârlıkla geçiren kimselerdir. Ancak bu kimselerden Mehmet oğlu Deli Bekir mefkud (kayıp) olması sebebiyle vergi, meslek yahut arazi muhatabı olamamıştır. Bunların dışında da İmam Abdah oğlu Mustafa'nın ilim tahsilinde olduğunu defterden öğrenmekteyiz. Mustafa'nın da hiçbir gelir, gider ve ilim dışında uğraştığı bir mesleğin olmadığını görmekteyiz.⁷³

Yukarı Mahalle: Kaymak Osman oğlu Osman, Demir Mehmet oğlu Hüseyin, Çala Mustafa oğlu Süleyman bir araziye sahip olmaksızın hayatını hizmetkârlıkla geçiren kimselerdir.⁷⁴

Sakaca Mahallesi: Müezzın oğlu Osman bir araziye sahip olmaksızın hayatını hizmetkârlıkla geçirmektedir.⁷⁵

Kayaş Köyü: Musa Halil oğlu Hüseyin bir araziye sahip olmaksızın asker olarak deftere işlenmiştir.⁷⁶

Mamak Köyü: Ahmet oğlu Mustafa bir araziye sahip olmaksızın kömürcülük ile ilgilenmekte ve yaşamını bu şekilde devam ettirmektedir.⁷⁷

Karaevli Çiftliği: Köse Ahmet oğlu Hüseyin, bir araziye sahip olmaksızın hayatını hizmetkârlıkla geçirmektedir.⁷⁸

1.2. Üretilen Hububat Türleri ve Miktarları

Osmanlı tarım istatistikleri tarım ürünlerini şu şekilde tasnif etmiştir.⁷⁹

Tahıllar: Buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar, darı, burçak, pirinç vs.

Baklagiller: Bakla, mercimek, fasulye, nohut.

Endüstri Bitkileri: Pamuk, tütün, afyon, keten, susam, kenevir, kuş yemi.

Bağ ve Bahçe Ürünleri: Üzüm, zeytin, koza, meyve ve sebzeler.

Hayvan Ürünleri: Süt, et, peynir, bal, bal mumu, yün, tiftik, kıl.

Osmanlı döneminde, tarım ürünü yetiştiriciliği onun içerisinde de tahıl üretimi genel olarak büyük bir öneme haizdi. Konuya mantık ışığıyla bakıldığı zaman durumun

⁷³ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 220-239.

⁷⁴ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 49-70.

⁷⁵ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 23.

⁷⁶ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 210.

⁷⁷ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 118.

⁷⁸ BOA, ML, VRD. TMT. d. 9580, s. 217.

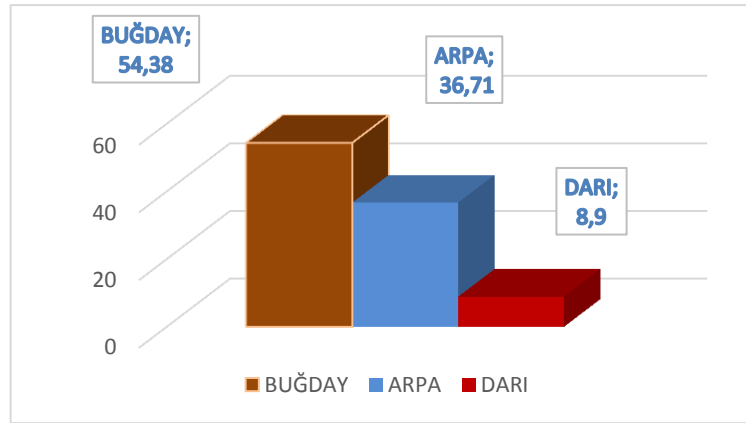
⁷⁹ M.Sadık Akdemir, *a.g.e*, s. 81. Ayrıca bkz., Tevfik Güran, *Osmanlı Tarım Ekonomisi*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s. 235.

şu şekilde aydınlığa kavuşacağı görülecektir: İnsanlar tahıl ürünleri ile hem günlük ihtiyaçlarını karşılıyor, hem hayvanlarına yiyecek sağlıyor hem de üretime katkı sağlayarak ticaretin gelişmesine vesile oluyorlardı.

Ağlasun kazası bahse konu dönemde Konya vilayetine bağlı bir kaza niteliği taşımaktadır.⁸⁰ Konya'nın 1845 yılı verilerini incelediğimiz zaman tarım alanında, tahıl yetiştiriciliğinin %74'lere dayandığını görmekteyiz.⁸¹

Konumuz gereği bu bölümde 1845 yılında Ağlasun kazasının çiftliklerinde, köy ve mahallelerinde hangi ürün ne kadar yetiştiriliyor, ne kadar hasılat elde ediliyor, yetiştirilen bu ürünler için devlete ne kadar aşar vergisi veriliyor? vb. konuları inceledik. Temettuât defterinde ağırlık ölçütü olarak kile verilmektedir. Kaynaklara baktığımız zaman o dönemde 1 kilenin Payitahttaki karşılığının 18kg. olduğunu görmekteyiz. Ahmet Esad Paşa tarafından hazırlanan ölçü birimleri tablosuna baktığımız da ise, o dönemde Isparta ve civarında kullanılan kilenin yarım İstanbul kilesine tekabül ettiğini görmekteyiz. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki o dönem de Ağlasun kazasında 1 kile: 9 kg. gelmektedir.⁸²

Konunun karmaşa kazanmaması ve çalışmamıza asıl teşkil eden Temettuât defterine muarız olmamak için açıklamalarımızı kile üzerinden yapmanın daha uygun olacağını düşündük ve çalışmaya bu şekilde eğildik.

Grafik 2: Hububat Türleri

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Ağlasun kazasında en çok ekimi yapılan mahsul %54,38 oranlık paya ve 7750 kileye sahip olan hınta(buğday), ikinci ise

⁸⁰ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.2.

⁸¹ M.Sadık Akdemir, *a.g.e.*, s.82.

⁸² Ünal Taşkın, "Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri", Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2005, s. 68.

5232 kileye sahip olan ve %36,71 gibi kazada büyük bir orana sahip olan arpadır. Son olarak da onu 1268 kile ve %8,9 gibi bir orana sahip olarak izleyen darı gelmektedir. Kazada toplamda ise 14.250 kile hububat olduğunu görmekteyiz.

Kile'yi yukarıda verdiğimiz öncül ile kiloya çevirdiğimiz zaman (7750x9=) 69.750 kg. buğday, (5232x9=) 47.088 kg. arpa, (1268x9=) 11.412 kg. da darının olduğunu görmekteyiz. Ancak bundan sonra karışıklığa mahal vermemek için kile cinsinden ağırlıkları zikredilecektir.

Şimdi tek tek bu ürünleri, kazada bunları en çok üretenleri, öşr cinsinden vergilerini de inceleyerek konu hakkında daha fazla bilgi vereceğiz

1.2.1. Hınta (Buğday) Üretimi

Daha önce de anlattığımız üzere Devlet-i Âli Osman'ın ekonomisinin ekserisinin tarıma dayalı olması sebebiyle buğday Devlet-i Aliyye ve tebaası için önemli bir mahsuldür. Zira insanların buğday ile ekmek, bulgur vb. yiyecekler elde etmesi hemen hemen her iklim türünde yetişmesi ve tarımının da kolay yapılması sebebiyle bu ekimi en çok yapılan mahsullerden biri olmuştur.

Konumuz açısından da büyük bir öneme haiz olan buğdayı derinlemesine analiz ederek yerleşim birimlerinde ne kadar yetiştirildiğini ve en çok kimlerin buğday üretimi gerçekleştirdiklerini tablo ile açıklamaya gayret göstereceğiz.

Tablo 21: Buğday Üretimi ve En Fazla Buğday Üreten Kişiler

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>BUĞDAY (KİLE)</u>	<u>%</u>	<u>EN FAZLA BUĞDAY ÜRETEN</u>	<u>KİLE</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	179	2,30	Hacı Bekiroğlu Ali ve biraderi Mustafa	25
	ÇELTÜKÇÜ	992	12,8	İmam Mehmed Oğlu Hüseyin Kethüda	25
	KUZ	692	8,92	Hüseyin Kethüda Oğlu İbrahim Kethüda	30
	OVACIK	97	1,25	Hacı Türkmen Oğlu Mestan	30
	KARAEVLİ	124	1,60	İsmail Oğlu Kel Ömer	20
	DERE TA'BI	85	1,09	Sarı Ahmet Oğlu İsmail	12
KÖYLER	BAŞ	771	9,94	Öküz Veli Oğlu Mustafa ve Somuncu Veli Oğlu Halil	26
	YUMRUTAŞ	174	2,24	Kara Mehmet Oğlu Hüseyin	14
	CEBİŞ	435	5,62	Koç Ali Oğlu Mehmed	25
	MAMAK	444	5,73	Çömlekçi Bekir Oğlu Hüseyin	14
	SÜLEMİŞ	366	4,73	Hasan Oğlu Halil, Ahmed Oğlu Taçlı Ali	30
	KAYAŞ	253	3,27	Mustafa Oğlu Kazak Hasan	26
	ARVALI	894	11,53	İmam Ahmed Oğlu İbrahim, Sarı Ahmed Oğlu Ali ve Ali Oğlu Kul Süleyman	30
MAHALLELER	SAKARCA	711	9,18	Hasan Ağa Oğlu Hasan Ağa	40
	HAMAM	712	9,19	Kulaç Celil Oğlu Sabi Celil	40
	YAZIR	107	1,39	İsmail Oğlu Kozak Mustafa	15
	YUKARI	714	9,22	Ağır Celil Oğlu Ömer, Mehmet Oğlu Kor Kethüda Hüseyin ve Mennan Hüseyin Oğlu Salih	25
TOPLAM		7750	100		427

Tablomuzdan da anlaşılacağı üzere Ağlasun kazasında en çok buğday üretimini %12,8 oranı ile Çeltükçü yapmaktadır. Onu da sırasıyla %11,53 oranı ile Arvalı köyü %9,94 oranıyla Baş köyü, %9,22 oranıyla Yukarı mahalle %9,19 oranı ile Hamam, %9,18 oranı ile Sakarca mahallesi %8,92 oranı ile Kuz çiftliği, %5,73 oranı ile Çebiş

ve %5,62 oranı ile Mamak, %4,73 oranı ile Sülemiş, %3,27 oranı ile Kayaş, %2,30 oranı ile Hisar, %2,24 oranı ile Yumrutaş, %1,60 oranı ile Karaevli, %1,39 oranı ile Yazır, %1,25 oranı ile Ovacık, onu da %1,09 oranı ile Dere tabii takip etmektedir.

Bölgede ekilen toplam kile miktarı 427'dir. Bunlar dışında her bölgede en çok ekim yapan kişileri de tablomuzda belirttik.

1.2.2. Şair (Arpa) Üretimi

Temettuât defterinin içerisindeki bilgiler eşliğinde Ağlasun kazasına bakıldığı zaman buğdaydan sonra en çok ekimi yapılan mahsulün şair yani arpa olduğu görülmektedir. Zira arpa gerek hayvan yetiştiriciliğinde gerekse ekmek vb. yiyeceklerin yapımında kullanılan yegâne mahsullerden biridir. Aşağıda verilen tabloya bakılarak analizi daha kolay bir şekilde yapılabilir.

Tablo 22: Arpa Üretimi ve En Fazla Arpa Üreten Kişiler

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	ARPA KİLE	%	EN FAZLA ARPA ÜRETEN	KİLE
ÇİFTLİKLER	HİSAR	122	2,33	Hacı Bekir oğlu Mustafa ve Biraderi Mustafa	12
	ÇELTÜKÇÜ	609	11,63	Keleş İbrahim oğlu Sağır İsmail	18
	KUZ	426	8,14	Hüseyin Kethüda oğlu İbrahim Kethüda	20
	OVACIK	67	1,28	Hacı Türkmen oğlu Mestan	20
	KARAEVLİ	90	1,75	İsmail oğlu Kel Ömer	15
	DERE TÂ'Bİ	58	1,10	Sarı Ahmet oğlu Osman Kethüda, Başı Kurtlu Ömer oğlu Ömer, Süleyman oğlu Hacı Süleyman	8
KÖYLER	BAŞ	589	11,25	Öküz Veli oğlu Mustafa, Mustafa oğlu Ömer	18
	YUMRUTAŞ	101	1,97	Ahmet oğlu Yusuf	20
	CEBİŞ	290	5,54	Koç Ali oğlu Mehmet	20
	MAMAK	298	5,69	Tıraşlı Ali	12
	SÜLEMİŞ	285	5,44	Sarı Hasan Oğlu Osman, Ali oğlu Süleyman	25
	KAYAŞ	199	3,80	Kel Ali oğlu Mehmet	20
	ARVALI	594	11,35	Sarı Ahmet oğlu Ali, Ali oğlu Kul Süleyman	25
MAHALLELER	SAKARCA	456	8,71	Müderriş Hasan oğlu Hasan	25
	HAMAM	505	9,65	Kadir Muhammed oğlu Köçeklek Mustafa	49
	YAZIR	71	1,35	Yusuf oğlu Hacı Osman, İsmail oğlu Kozak Mustafa	11
	YUKARI	472	9,02	Mehmet oğlu Kör Kethüda Hüseyin, Hüseyin oğlu Salih	16
TOPLAM		5.232	%100		334

Tablodan, toplam üretilen arpanın 5.232 kile olduğu, kazada bulunan yerleşim yerlerince, en çok üretim yapan kişilerin kimler olduğu gibi bilgilere ulaşmak mümkündür. Buradan hareketle kaza içerisinde en çok üretim yapan yerleşim yerleri sırasıyla aşağıda zikredilmiştir:

609 kile ve %11,63'lük oranı ile Çeltükçü çiftliği kazada en çok arpa üreten yerdir. Onu sırasıyla 594 kile ve %11,35'lik ortalama ile Arvalı köyü, 589 kile ve %11,25'lik ortalama ile Baş köyü, 505 kile ve %9,65 ortalama ile Hamam mahallesi, 472 kil ve %9,02 ortalama ile Yukarı mahallesi, 456 kile ve %8,71 ortalama ile Sakarca mahallesi, 426 kile ve %8,14'lük yüzde ile Kuz çiftliği, 298 kile ve %5,69 oranı ile Mamak köyü, 290 kile ve %5,54 oranıyla Çebiş köyü, 285 kile ve %5,44 ortalama ile

Sülemiş köyü, 199 kile ve %3,80 ortalama ile Kayaş köyü, 122 kile ve %2,33 ortalama ile Hisar çiftliği, 101 kile ve %1,97 oranı ile Yumrutaş köyü, 90 kile ve %1,75 oranı ile Karaevli çiftliği, 71 kile ve %1,35 oranı ile Yazır mahallesi, 67 kile ve %1,28 ortalama ile Ovacık çiftliği takip etmektedir. Onu da son olarak 58 kile ve %1,10 oranı ile Dere çiftliği takip etmektedir.

1.2.3. Darı Üretimi

Darı gıda ihtiyaçlarının yanı sıra hayvan yemlerinde kuş ve kümes hayvanlarının yemlenmesinde kullanılır. Bu bitkinin, yukarıda yapmış olduğumuz analiz ve grafiğe baktığımız zaman bölgede en az yetişen bitki olduğunu görmekteyiz. Darı üretimi 1268 kile ve kazada üretilen hububatlar içerisinde %8,9 gibi bir rakama sahip olan mahsuldür. Konunun tablo üzerindeki anlatımı ise aşağıda verilmiştir.

Tablo 23: Darı Üretimi ve En Fazla Darı Üreten Kişiler

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>DARI</u>	<u>%</u>	<u>EN FAZLA DARI ÜRETEN</u>	<u>DARI</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	2	0,16	İbrahim Oğlu Camış Ali	2
	OVACIK	2	0,16	Hacı Türkmen Oğlu Mestan	2
KÖYLER	BAŞ	429	33,84	Topal Ali Oğlu Ak Mustafa	63
	YUMRUTAŞ	90	7,09	Kapanan Mehmet Oğlu Ali Kethüda	10
	ARVALI	1	0,08	İbrahim Oğlu Hasan	1
MAHALLELER	SAKARCA	199	15,69	Kara Mehmet Oğlu Hüseyin, Mehdi Oğlu Hami İbrahim ve Yörük Mustafa Oğlu Süleyman	10
	HAMAM	265	20,89	Emir Ali Oğlu Mısırlı Mustafa ve Tıraş İbrahim Oğlu Hüseyin	6
	YAZIR	70	5,53	İkiz Ömer Oğlu Hüseyin	25
	YUKARI	210	16,56	Mennan Hüseyin Oğlu Salih	11
TOPLAM		1268			130

Yukarıda verilen tabloya bakıldığında zaman gerçekten diğer mahsullerin yanında darının çok az olduğunu görmekteyiz. 17 yerleşim yeri olan bir kazanın yalnızca 9'unda bu mahsulün üretimi yapılmıştır. Bunlar:

429 kile ve ekseri çoğunluğa sahip olan %33,84 gibi oranı bulunan Baş köyünün darı üretiminde ilk sırayı aldığını görüyoruz. Onu sırasıyla, 265 kile ve %20,89 oranına sahip olan Hamam mahallesi, 210 kile ve %16,56 oranına sahip olan Yukarı mahallesi, 199 kile ve %15,69 oranına sahip olan Sakarca mahallesi, 90 kile ve %7,09 oranına sahip olan Yumrutaş köyü, 70 kile ve %20,89 oranına sahip olan Yazır mahallesi, 2 kile ve %0,16 oranlarına sahip olan Çeltükçü ve Ovacık çiftlikleri, onları da üretim yapanlar

arasında kazanın en az üretim ortalamasına sahip olan köyü 1 kile ve %0,08 ortalamasına sahip olan Arvalı köyü takip etmektedir.

1.3. Ziraat Alanları

1.3.1. Bağ Tarım Alanları

Burdur ve çevresinde bağcılık 15. yüzyıldan itibaren önemli bir zirai faaliyet olarak kendini göstermektedir.⁸³ Bağcılık tarla tarımına oranla daha fazla ilgi, alaka ve emek isteyen bir alandır. Burada özellikle bağ ve bahçede yetişen ürünler pazarda satılabilecek, pazara yönelik ürünler olmaları sebebiyle bağ ve bağcılık nüfusun yoğun olduğu şehir merkezlerine yakın yerlerde daha yaygın olarak yapılmaktadır.

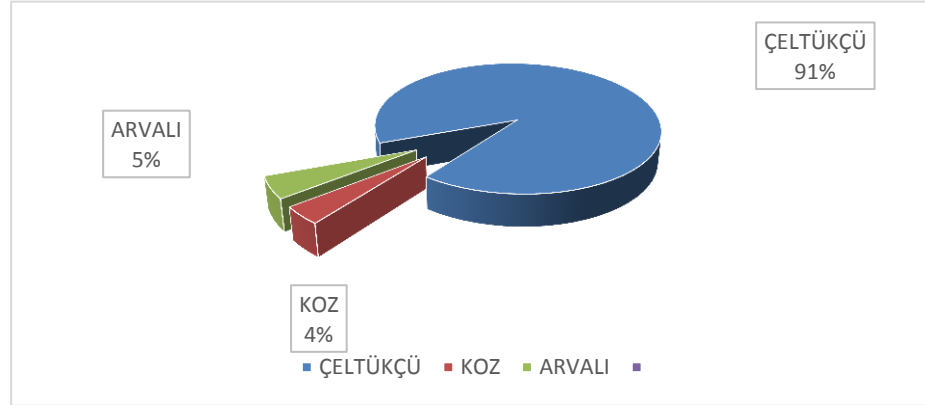
1845 yılı bağcılık ve tarla tarımını kıyaslayacak olursak tarla tarımı ile ilgilenen hanelerin bu sektöre oranla bir hayli yoğun olduğunu görmek daha mümkündür. Bu sektörle ilgilenenlerin umum-u ekserisi tarla tarımıyla da ilgilendiğinden ve bu sektörde çok fazla uğraş istemesi sebebiyle olacaktır ki bağ ve bahçe dönümlerini çok asgari düzeyde tutmuş ve tarla tarımına yönelmişlerdir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere uğraşanların bu bağ ve bahçe için ayırmış oldukları alan ortalama olarak en az 1 en çokta 3 dönümdür.

Tablo 24: 9580 Numaralı Deftere Göre Ağlasun'da Bağcılık ve Temettusu

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>BAĞCILIKLA UĞRAŞAN HANE SAYISI</u>	<u>BAĞ DÖNÜM</u>	<u>%</u>	<u>EN YÜKSEK TEMETTUAT DEĞERİ</u>		<u>BAĞ DÖNÜM (EN AZ- EN ÇOK)</u>
						<u>60y.</u>	<u>61y.</u>	
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	132	91	94	91	270 kuruş	180 kuruş	1-3
	KUZ	121	4	4	4	180 kuruş	135 kuruş	1
KÖYLER	ARVALI	93	5	7	5	180 kuruş	180 kuruş	1-2
TOPLAM		360	100	105	100			

⁸³ M.Sadık Akdemir, *a.g.e*, s.91. Ayrıca Bkz.: Zeki Arıkan, *15-16. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınevi, İzmir, 1988, s.109.

Grafik 3 Bağ Tarımı

Tablo ve grafik dağılımına baktığımız zaman kazada bulunan 17 yerleşim yerinden yalnızca 3'ü bağcılıkla uğraşmakla beraber bu üç yerleşim yerinde yaşayan 360 kişiden yalnızca 100'ü bu işi yapmaktadır. Bu bilgiler yukarıda yapmış olduğumuz analizi doğru çıkarır niteliktedir. Zira bu 3 yerleşim birimi hem yoğun nüfusa sahiptir. Hem de pazar potansiyeli olan yerlerdir.

Yukarıdaki tabloya baktığımız zaman Çeltükçü'de bulunan 132 haneden 91'inin bu işle meşgul olduğunu görmekteyiz ki bu Çeltükçü yerleşim biriminde bulunan hane sayısının %69'una bağcılıkla uğraşan hane sayısının ise %91'ine tekabül etmektedir. Kazanmış oldukları Temettuâta baktığımız zaman ise Temettuât defterinde yer alan ve H. 1260 ve 1261 yılı olmak üzere ikiye ayrılan bölümde H.1260 yılında kazanılan en çok Temettuât miktarı 270 kuruş iken H.1261 yılında 180 kuruş olduğunu görmekteyiz. Çiftlikte uğraşılan en çok dönüm ise 3 dönümdür.

Çeltükçü'yü Arvalı köyü takip etmektedir. Bu köyde bağcılıkla uğraşanların sayısı bir hayli azdır. Köyde yaşayan 93 haneden yalnızca 5'i bu işle iştigal etmektedir. Bu istatistik köydeki hane sayısının %5,3'üne, kazada bağcılıkla uğraşan hane sayısında %5'ine tekabül etmektedir. Kazanmış oldukları Temettuât miktarına bakıldığı zaman, 60 yılında bu sektörden kazanılan 180 kuruş, 61 yılında da diğer yerleşim birimlerinin aksine artıp azalmadan aynı miktar ve kazançta devam etmiştir. Bu köyde en fazla 1 dönüm araziye bağcılık faaliyetleri uygulandığı da kitaptan elde ettiğimiz kaynaklar arasındadır.

Kuz köyüne bakıldığı zaman ise bu köyde yaşayan 121 haneden yalnızca 4'ü bu işle uğraşmaktadır. Bu rakam ise, köydeki hane sayısının %3,3'üne kazadaki sayının

%4'üne tekabül etmektedir. Kazançlarına bakıldığı zaman H.1260 yılında 180 kuruş olan Temettuât geliri 1261 yılında gerileyerek 135 kuruşa düşmüştür.

1.3.2. Bahçe Tarım Alanları

Bahçe, çeşitli sebze ve meyve üretiminin yapıldığı küçük bağ, genel itibariyle evlere bitişik olan küçük tarım alanlarıdır.⁸⁴ Esasında Burdur ve çevresinde bahçe ve bostan ziraatının 15. ve 16. asırlardan itibaren varlığı bilinmektedir. Öşr-ü bağ ve öşr-ü bahçe şeklinde o zamanlardan itibaren vergilerinde tahsil edildiği tahrir kayıtlarında mevcuttur.⁸⁵ O tarihten itibaren bahçecilik meyve ve sebze yetiştiriciliği anlamında kullanılmış ve bu durum 19.yy'da da devam etmiştir.⁸⁶

Çalışmaya esas teşkil eden 1845 dönemi Temettuât defterindeki bağ dönümleri, kaç hane ve hangi yerleşim birimlerinin bu işle meşgul olduğu önceki sayfalarda zikredilmiştir. Bölge ile alakalı mevcut Temettuât defterine bakıldığı zaman bu gibi yerlerin de vergileri ve kazanç miktarları zikredilmiştir. Bunlar aşağıdaki tabloda açık bir şekilde verilmiştir.

Tablo 25: 9580 Numaralı Deftere Göre Ağlasun'da Bahçecilik ve Temettusu

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	HANE SAYISI	BAHÇE İLE UĞRAŞAN HANE SAYISI	BAHÇE DÖNÜM	%	EN YÜKSEK TEMETTUÂT DEĞERİ		BAHÇE DÖNÜM (EN AZ- EN ÇOK)
						60	61	
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	132	6	8	1,10	160 kuruş	380 kuruş	1-3
	KUZ	121	108	108	19,86	108 kuruş	63 kuruş	1
KÖYLER	BAŞ	67	67	67	12,32	126 kuruş	81 kuruş	1
	YUMRUTAŞ	24	24	26	4,42	180 kuruş	190 kuruş	1
	CEBİŞ	42	38	46	6,99	99 kuruş	117 kuruş	1-2
	ARVALI	93	76	105	13,94	135 kuruş	72 kuruş	1-2
MAHALLELER	SAKARCA	78	68	84	12,5	135 kuruş	135 kuruş	1-3
	HAMAM	72	72	81	13,24	270 kuruş	145 kuruş	1-4
	YAZIR	12	10	10	1,84	36 kuruş	63 kuruş	1
	YUKARI	79	75	81	13,79	99 kuruş	99 kuruş	1-2
TOPLAM		885	544	616	100			

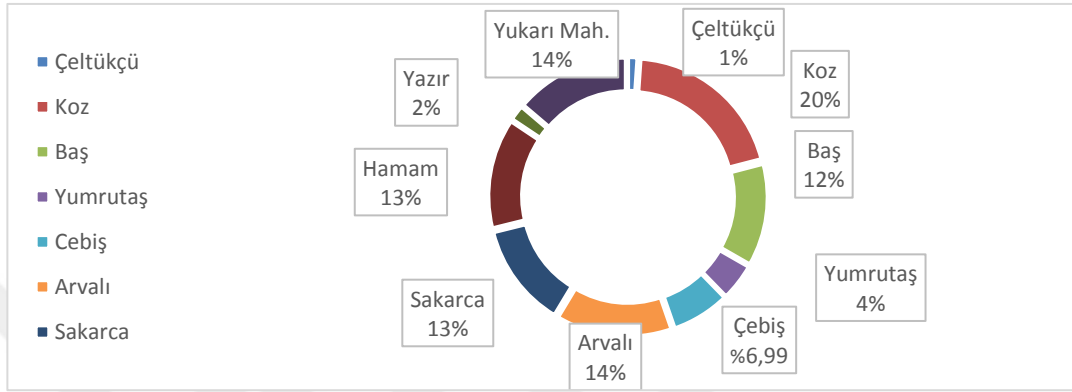
⁸⁴ Şemseddin Sami, *Kamûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 269.

⁸⁵ Zeki Arıkan, *a.g.e.*, s. 108.

⁸⁶ M.Sadık Akdemir, *a.g.e.*, s.94

Bahçe ile uğraşanların sayısına baktığımız zaman bağ ile uğraşanların 5 katı olduğunu müşahade etmekle beraber bu iş ile uğraşan yerleşim birimlerinin de %333 arttığını görmekteyiz. Toplam Bağ dönümü de 105 iken bahçe dönümünün 616 olduğunu ve bu iş için kazada yaşayan kimselerin %586 daha fazla alan ayırdığını görmekteyiz. Konu grafikte incelenecek olursa;

Grafik 4: Bahçe Tarımı

Kuz'un 19,86 düz hesap %20 gibi bir rakam ile kazada en çok bahçe tarımı ile ilgilenen yerleşim birimi olduğunu net bir şekilde görmekteyiz. Zira Kuz'da bulunan 121 haneden 108'i bahçe tarımı ile uğraşmaktadır. Bunların bu iş için ayırdıkları toplam dönüm sayısı 108 dönümdür. H.1260 yılında kazanılan en yüksek Temettuât değeri 108 kuruş iken 1261 yılında bu rakam neredeyse yarı yarıya azalmaya giderek 63'e düşmüştür.

Kuz çiftliğinin ardından %13,94 ile Kaza'da en çok bahçe ile uğraşan muhit 93 kişilik hane sayısının 76'sının uğraştığı Arvalı'dır. Ve bunun için 105 dönüm arazi ayırmışlardır. 60 yılında 135 kuruş olan azami Temettuât geliri 61 yılında 72 kuruşa düşmüştür.

Üçüncü olarak %13,79 oranı ile Yukarı mahallesi gelmektedir. Burada iskân etmekte olan 79 hanenin 75'i bu işle ilgilenmiş ve bu iş için toplamda 1 dönüm arazi ayırmışlardır. Bunlarla beraber 60 ve 61 yıllarında 99 kuruşla istikrarlı bir kazanç sağlamışlardır.

Bahçecilikle uğraşan hanelerin yerleşim birimlerinin, hane sayılarına oranla ele alacak olunursa, sırasıyla 4. olarak %13,24'ünü kapsayan Hamam gelmektedir. Onun ardından %12,5 ortalama ile Sakarca, %12,32 ortalama ile Baş köyü, %6,99 ortalama ile Çebiş, %4,42 ortalama ile Yumrutaş, %1,84 ortalama ile Yazır ve %1,10 'luk ortalama ile Çeltükçü gelmektedir.

1.3.3. Bostan Tarım Alanları

Bostan, kavun ve karpuzla verilen ortak isim, kavun, karpuz tarlası ve sebze bahçesi gibi anlamlara gelmektedir.⁸⁷ Ticaret maksadıyla yerleşim yerlerinin yakınlarında çeşitli sebzelerin yetiştirilip pazarlara sevk edildiği büyük bahçelerdir.⁸⁸ Bostanlar çok uğraş ve gayret isterler. Ancak yeterli gayret ve çaba gösterildiği zaman da iyi verim elde edilir. Yılda bir kere değil iki kere de mahsul alınabilir.

Bu çalışmada ise bu bahçe türünün 1845 dönemindeki önem ve yaygınlığına değinilecektir. Bunlarla beraber tablo ve grafiklerden de yararlanılarak en iyi şekilde analizleri yapılacaktır. Nerede ne kadar ekim yapıldığı, bu sektör için ne kadar bir alanın ayrıldığı, bu sektörden ne kadar gelir elde edildiği çalışmanın amaçları arasındadır. 9580 numaralı Temettuât defteri asıl kabul edilerek devam edilen bu çalışma, asıl metne uygun bir şekilde H.1260 ve 1261 yılı olarak 2'ye ayrılmıştır. Bunun sebebi ise defterin 1844 ve 1845 olmak üzere iki yılın verilerini de içinde barındırmasıdır. Temettuât defterinde de bu konuya vurgu yapılması sebebiyle bostan gelirinin iki kısımda ele alındığı tablo aşağıda verilmiştir:

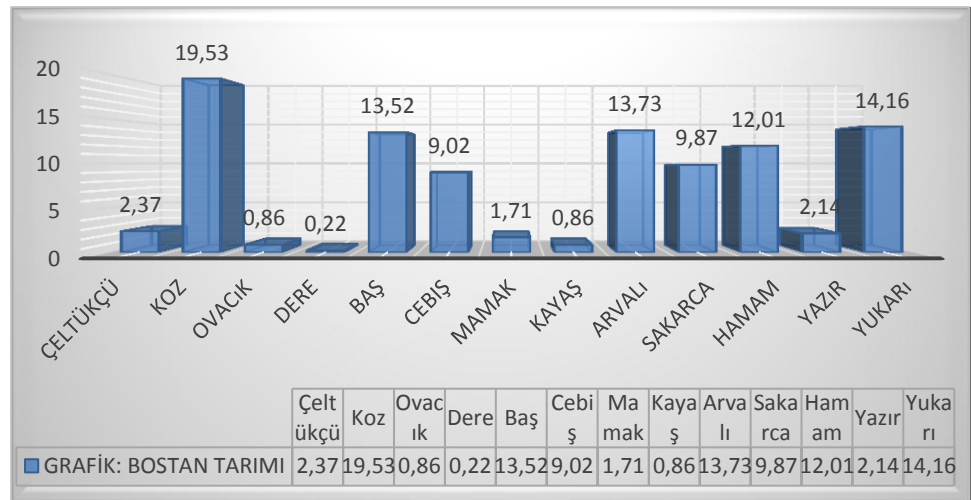
⁸⁷ <http://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi 18.05.2019)

⁸⁸ M.Sadık Akdemir, *a.g.e.*, s.95.

Tablo 26: Bostan ile uğraşan Hane ve Gelirleri

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	HANE SAYISI	BOSTAN İLE UĞRAŞAN HANE SAYISI	BOSTAN DÖNÜM	%	EN YÜKSEK TEMETTUÂT DEĞERİ		BOSTAN DÖNÜM (EN AZ- EN ÇOK)
						60	61	
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	132	11	11	2,37	37 kuruş	63 kuruş	1
	KUZ	121	91	91	19,53	63 kuruş	63 kuruş	1
	OVACIK	8	4	5	0,86	180 kuruş	36 kuruş	1-2
	DERE TA'BI	12	1	1	0,22	36 kuruş	54 kuruş	1
KÖYLER	BAŞ	67	63	63	13,52	36 kuruş	63 kuruş	1
	CEBİŞ	42	42	42	9,02	36 kuruş	63 kuruş	1
	MAMAK	59	8	8	1,71	36 kuruş	63 kuruş	1
	KAYAŞ	23	4	4	0,86	108 kuruş	72 kuruş	1-2
	ARVALI	93	64	64	13,73	63 kuruş	36 kuruş	1
MAHALLELER	SAKARCA	78	46	63	9,87	90 kuruş	90 kuruş	1-5
	HAMAM	72	56	56	12,01	54 kuruş	82 kuruş	1
	YAZIR	12	10	10	2,14	36 kuruş	63 kuruş	1
	YUKARI	79	66	66	14,16	36 kuruş	63 kuruş	1
TOPLAM		885	466	483	100	-	-	-

Grafik 5 Bostan Tarımı

1845 yılında Ağlasun kazasındaki bostan tarımına dair bilgiler yukarıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Bunun analizini yapacak olursak 1845 yılı Temettuât defterindeki bilgilere göre 13 yerleşim yerinin de bu işle iştigal ettiğini görmekteyiz. Bostan tarımıyla uğraşan hane sayısı bahçe tarımına oranla %16,73 değişkenlik arz etmektedir. Ve sayıca ondan daha azdır. Lakin Bostan tarımı ile uğraşan yerleşim yeri sayısı bahçe ile uğraşan sayısından daha fazladır.

Bütün bu bilgiler ışığında Kuz çiftliğinin 121 hanesinin 91'i bostan ile uğraşmıştır. Bu iş ile uğraşan kişiler ise toplamda bu iş için 91 dönüm arazi ayırmışlardır. Bu da hane başına 1 dönüm ortalama demektir. Kısacası Kuz çiftliğinde bostana verilen değer ve gayret kazanın %19,53'ü oluşturmaktadır. Onu 79 hanesinin 66'sının, 66 dönüm bostanla uğraştığı Yukarı mahalle %14,16 oranıyla takip etmektedir. Onu da üçüncü olarak %13,73 ile 93 hanesinden 64'nün bostan tarımı ile uğraşan Arvalı takip etmektedir. Arvalı köyü de bu işi 64 dönüm arazi üzerinde yapmaktadırlar. Bu da her haneye ortalama bir dönüm arazi olarak yansımıştır. Genel olarak bostan tarımı da kazada bu şekilde seyretmektedir.

2. ARAZİ KULLANIMI VE ÇİFTLİKLER

Çiftlik Farsça "cuft yani çift" ile Türkçe'deki "...lik" ekinden meydana gelmiştir. Bir çift öküzle sürülebilecek büyüklükteki toprak parçalarını ifade eder. Kelime bazan ek almaksızın sadece çift şeklinde de geçer. Balkanlar'da özellikle Slavlar'ın yaşadığı bölgelerde bu kelimenin karşılığı olarak " baştina" tabiri kullanılmıştır. Önceleri timar sistemi çerçevesinde bir çiftçi aileye yetebilecek büyüklükte toprak birimi iken daha sonraları büyük zirai işletmeleri ve malikâneleri ifade eden bir anlam kazanmıştır. Ayrıca Osmanlılar'dan önceki devirlerde de çiftçinin temel toprak ölçü birimini oluşturmuştur.⁸⁹

Osmanlı arazi sisteminde bir çiftlik toprağının ölçüsü kanunnamelerle tespit edilmiştir. Bu nisbette verim kabiliyetine göre toprak 60- 150 dönüm arasında değişirdi. Bu haliyle de timar, vakıf ve mülk topraklarda ziraat yapılan toprakların temel ünitesi özelliğini taşırdı. Reaya genel adıyla belirtilen Müslüman ve Gayri müslim köylüler ellerindeki bu çeşit toprak parçalarını tapu ile tasarruf edebilirler ve karşılığında tayin olunmuş vergiyi (çift resmi) elde ettikleri mahsulün vergileri (öşr) ile birlikte toprağın

⁸⁹ Halil İnalçık, "Çiftlik", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1993, c.8, s.313.

intifa hakkı (has, timar, vakıf veya mülk) kime verilmişse ona ödemekle yükümlü olurlardı. Çiftçi köylünün temel toprak birimi olduğundan, çiftliğin parçalara bölünmesi yasaklanmıştı.⁹⁰

İncelenen Temettuât defterine göre, Ağlasun Kazası'na ait 6 adet çiftlik bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla şu şekildedir:

2.1. Hisar Çiftliği

Mamak ve Yumrutaş köylerine oldukça yakın Ağlasun'un merkezine ise 17,3 km uzaklığında bir çiftliktir. Günümüzde Hisar köyü olarak da adlandırılmaktadır. 1845 senesinde 14 hanesi olan ve ortalama olarak 75 kişilik bir nüfusa sahip çiftlik idi.

Temettuât defterinden elde ettiğimiz bilgiler dâhilinde de 1845 tarihinde bu çiftliğin sahibinin Muslahaddin Bey olduğunu görmekteyiz. Yine defterden ulaştığımız bilgilere göre Muslahaddin Bey'in 300 dönüm işlenen mezru, 1200 dönüm de o tarihte işlenmemiş gayrı mezru tarlası bulunmaktadır. İşlenen bu araziden H.1260 yılındaki geliri 3564 kuruş iken, 1261 yılında 3351 kuruş olduğuna şahit olmaktayız. Ortalama olarak da bir senedeki toplam gelirinin 3457 kuruş olduğunu görmekteyiz. Bütün bunlara karşın Muslahaddin Beyin bir senede vergi olarak 100 kuruş ödediğini görmekteyiz. Çiftliğin o dönem ekilen toplam mezru arazisinin 900 dönüm olduğunu çiftlikte bulunanların toplam Temettuât gelirinin ise 31.873 kuruş, vergisinin ise 3100 kuruş olduğunu görmekteyiz.⁹¹

2.2. Çeltükçü (Çeltikçi) Çiftliği

Günümüzde Burdur'a bağlı ve yüz ölçümü 247 km² olan bir ilçedir. Araştırmamıza konu olan 1845 tarihinde yalnızca bir çiftlik iken günümüzde Güvenli, Kuzköy, Tekke ve araştırmamıza konu olan dönem içerisinde de Ovacık ve Çebiş (Çebiş) gibi 2 köyü toplamda 5 köyü içerisine alan bir ilçe konumuna gelmiştir.

Temettuât defterinden elde edilen bilgilere göre 1845 tarihinde bu çiftliğin sahibinin Vasit Paşa olduğunu görmekteyiz. Yine defterden ulaştığımız bilgilere göre Vasit Paşa'nın toplamda 6200 dönüm tarlası olduğunu, bunlardan 1000'inin işlenen mezru, 5200'ünün de o tarihte hali hazırda işlenmemiş gayrı mezru topraklardan oluştuğunu görmekteyiz. İşlenen mezru araziden H.1260 yılındaki geliri 1134 kuruş

⁹⁰ Halil İnalçık, "Çiftlik", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1993, c.8, s.314.

⁹¹ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.101.

iken 1261 yılında 23.210 kuruş olduğuna şahit olmaktayız. Aradaki bu kadar farkın sebebi ekili olan topraklardan ziyade olmayan topraklardan kaynaklanabilir. Zira Temettuât defterimiz özellikle 1260 ve 1261 yılında ayrı ayrı ne kadar toprak ekildiğini bizlere beyan etmemiş, yalnızca direk gelirleri bizimle paylaşmıştır. Bütün bunlarla beraber Paşa'nın ahali ile de ortak bir ziraat işine girdiğini ve bunun da toplamda 5800 dönüm arazi üzerine kurulduğunu Temettuât defterimizden öğrenmekteyiz. Bu ortak işten de H. 1260 yılında 46.912 kuruş, 1261 yılında ise 73.360 kuruş kazandığını görmekteyiz. Toplamda 5800 dönüm üzerine kurulan bu işten 120.272 kuruş gelir elde edilmiştir.

Paşanın, girmiş olduğu bütün işlerden bir senede kazandığı ortalama gelir de 73.623 kuruştur. Bütün bunlara karşın bir sene de vergi olarak 417 kuruş ödediğini görmekteyiz. Çiftliğin o dönem ekilen toplam mezru arazisininin 6800 dönüm olduğunu çiftlikte bulunanların toplam Temettuât gelirinin ise 230.908 kuruş, vergisinin ise 18200 kuruş olduğunu görmekteyiz.⁹²

2.3. Kuz Çiftliği

Günümüzde Çeltükçü(Çeltikçi)'ye bağlı olan ve Kuzköy olarak anılan çiftliğin 1845 yılında sahibi, mutasarrıfı Reşit Paşa'dır. Defterden ulaştığımız bilgilere göre Reşit Paşa'nın toplamda 5100 dönüm tarlası olduğunu bunlardan 1000'inin bizatihi kendine ait işlenmiş mezru, geri kalan 4100'ünün de hali hazırda ahali ile ortaklaşa ekilen topraklardan oluştuğunu görmekteyiz. İşlenen mezru araziden H.1260 yılındaki geliri 1134 kuruş iken 1261 yılında 23.210 kuruş olduğuna şahit olmaktayız. Aradaki bu kadar farkın sebebi daha önce de belirtildiği gibi ekili olan topraklardan ziyade olmayan topraklardan kaynaklanabilir. Zira Temettuât defterimiz özellikle 1260 ve 1261 yılında ayrı ayrı ne kadar toprak ekildiği beyan edilmemiş, doğrudan gelirleri bizimle paylaşmıştır. Ahali ile yapılan 4100 dönümlük ortak ziraat işinden de H. 1260 yılında 32.550 kuruş 1261 yılında ise 41.560 kuruş kazandığını görmekteyiz. Toplamda 5100 dönüm üzerine kurulan toptan ziraat işinden 74.110 kuruş gelir elde edilmiştir.⁹³ Paşa'nın verdiği vergi kayıtlarda gözükmemektedir.

⁹² BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.168.

⁹³ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.195.

Çiftliğin toplam Temettuât miktarı ise 199.332 kuruştur. Temettuât defterinde geçen vergi miktarı ise 16.710 kuruştur⁹⁴. Ancak bizim defterdeki her haneyi hesaba katarak ulaştığımız vergi miktarı ise 16.695 kuruştur.

2.4. Ovacık Çiftliği

Ovacık çiftliği günümüzde Burdur'a bağlı olan Çeltikçi ilçesine bağlı bir köy durumundadır. 1994 yılında köy olmuştur. Günümüz de 25 haneye sahip olan köyün 75 kişilik nüfusu mevcuttur. İl merkezine uzaklığı 28, ilçe merkezine uzaklığı ise 16km'dir.⁹⁵

1845 tarihinde çiftliğin sahibi, mutasarrıfı Hacı Türkmen oğlu Mestan Bey'dir. Defterden ulaştığımız bilgilere göre Mestan Beyin toplamda 620 dönüm tarlası olduğunu bunlardan 120'sinin bizatihi kendine ait işlenmiş mezru, 200'ünün ahali ile ortaklaşa ekilen, geri kalan 300 dönümlük arazinin de gayri mezru yani ekili olmayan topraklardan müteşekkil olduğunu görmekteyiz.

Kendisinin işlediği mezru araziden H.1260 yılındaki geliri 3150 kuruş iken, 1261 yılında 3.530 kuruştur. Ahali ile yapılan 200 dönümlük ortak ziraat işinden de 1260 yılında 2.646 kuruş, 1261 yılında ise 2.992 kuruş kazanmıştır. Toplamda 320 dönüm üzerine kurulan toptan ziraat işinden 1260-61 dönemlerinde toplam 12.318 kuruş gelir elde etmiştir.⁹⁶ Mestan Bey sene-yi sabıkta ise 1210 kuruş vergi vermiştir.

Çiftliğin toplam Temettuât miktarı ise 72.663 kuruştur. Temettuât defterinde geçen vergi miktarı ise 9.240 kuruştur⁹⁷.

2.5. Karaevli Çiftliği

Çalışmalara bakıp, araştırılma yapılsa da günümüzde Burdur'da Karaevli adında bir köy olmamakla beraber köy bilgisine rastlanmamaktadır. Ancak Temettuât defterimize baktığımız zaman bu yer hakkında 1845 yılı verisiyle beraber köyün varlığına, hanelerine, nefer sayısına verdikleri vergilere ve kazançlara kısacası araştırmamıza konu dönem hakkında pek çok bilgiye ulaşmamız mümkündür.

1845 döneminde defterden ulaştığımız bilgilere göre o tarihte çiftlikte 18 hane takribî olarak ta 90 kişi bulunmaktadır. Çiftliğin sahibi, mutasarrıf Hacı Hasan oğlu

⁹⁴ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.196.

⁹⁵ <http://www.celtikci.gov.tr/ovacik-koyu>(Erişim tarihi: 14.04.2019)

⁹⁶ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.195.

⁹⁷ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.196.

Hüseyin Bey'dir. Hüseyin Beyin toplamda 2000 dönüm arazisi olduğunu bunlardan 250'sinin bizatihi kendine ait işlenmiş mezru, 650'ünün ahali ile ortaklaşa ekilen, geri kalan 1100 dönümlük arazinin de gayri mezru yani ekili olmayan arazi olduğunu görmekteyiz.

Kendisinin işlediği mezru araziden H.1260 yılındaki geliri 6120 kuruş iken, 1261 yılında 3.750 kuruş olduğuna şahit olmaktayız. Ahali ile yapılan 200 dönümlük ortak ziraat işinden de 1260 yılında 6.633 kuruş 1261 yılında ise 7.883 kuruş kazandığını görmekteyiz. Toplamda 900 dönümlük mezru arazi üzerinde olan tüm ziraat işinden 1260-61 dönemlerinde toplam 24.386 kuruş gelir elde etmiştir. Hüseyin Bey sene-yi sabıkta verdiği vergi bilgisi ise deftere yazılmamıştır. Çiftliğin toplam Temettuât miktarına gelecek olursak 26.061 kuruştur. Verilen vergi miktarı ise 1.300 kuruştur.⁹⁸

2.6. Dere Çiftliği

Günümüzde hala Burdur ilinin Ağlasun ilçesine bağlı bir köydür. Çiftlik olarak kalmamıştır. Günümüzdeki ismi ise Dereköy olarak değiştirilmiştir. Hemen yanı başında Yazır bulunmaktadır. İlçe merkezine uzaklığı 7 km'dir.⁹⁹

Temettuât defterinden ulaştığımız bilgilere göre o tarihte çiftlikte 6 hane takribî olarak da 30 kişi bulunmaktadır. Bu çiftlik diğerlerinin aksine 1 kişi tarafından değil 3 kişi, detaylanmasına bilgi verecek olursak 3 kardeş tarafından idare olunmaktaydı. Bunlar Hacı Süleyman Beyin Evlatları Ali, Mehmet ve Mehdi Beylerdir. Üç kardeşin toplamda 4000 dönüm arazisinin olduğu Temettuât defterinden edindiğimiz bilgiler arasındadır. Bunlardan 1000'i bizatihi kendilerine ait işlenmiş mezru, 450'si ahali ile ortaklaşa ekilen, geri kalan 2550 dönümlük arazi ise gayri mezru yani ekili olmayan arazilerdendir.

Kendilerinin işlediği mezru araziden H.1260 yılındaki geliri 1602 kuruş gelir elde etmişlerken, 1261 yılında 3.420 kuruş gelir elde etmişlerdir. Ahali ile yapılan 450 dönümlük ortak ziraat işinden de H. 1260 yılında 4.364 kuruş, 1261 yılında ise 5.345 kuruş kazanmışlardır. Toplamda 1450 dönümlük mezru arazi üzerinde olan tüm ziraat işinden 1260-61 dönemlerinde toplam 14.731 kuruş gelir elde etmiştir. Ali, Mehmet ve Mehdi Beylerin sene-yi sabıkta verdiği vergi bilgisi ise deftere yazılmamıştır. Çiftliğin

⁹⁸ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.196.

⁹⁹ "Haritalar" <https://www.google.com.tr/maps/dir/Ağlasun,+Burdur/Dereköy>

toplam Temettuât miktarına gelecek olursak 17.663 kuruştur. Verilen vergi miktarı ise 2.482 kuruştur.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.196.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA HAYVANCILIK

Daha önce de bahsettiğimiz gibi Osmanlı Devleti'nde ekonomi tarım üzerine dayanmaktaydı. Ekonominin tarıma dayalı olması, iklim ve bitki örtüsünün de eşsiz, verimli olması vb. sebepler hayvancılık sektörünün de gelişimini beraberinde getirmiştir. 19. yy.'da insanlar hem kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek hem de bu işlerden olabildiğince gelir elde etmek maksadıyla hayvancılıkla ilgilenmiş ve bu alanda çaba sarf etmişlerdir.

Bu bölümde kazada yapılan hayvancılık faaliyetleri başlıklar halinde ayrı ayrı zikredilip farklı sahalara bölünüp ayrıntılı olarak işlenecektir. Örneğin kazada yapılan hayvancılık faaliyetinde bulunan kaç hane olduğu kaçının büyükbaş, kaçının küçükbaş kaçının da diğer hayvancılık faaliyetleri ile uğraştığı, kazada bulunan büyükbaş, küçükbaş hayvanların neler olduğu, bunların sayıları, kişiye kattığı hasılatın ne kadar olduğu, gibi konular tablo ve grafikler eşliğinde verilmeye çalışılacaktır.

1. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

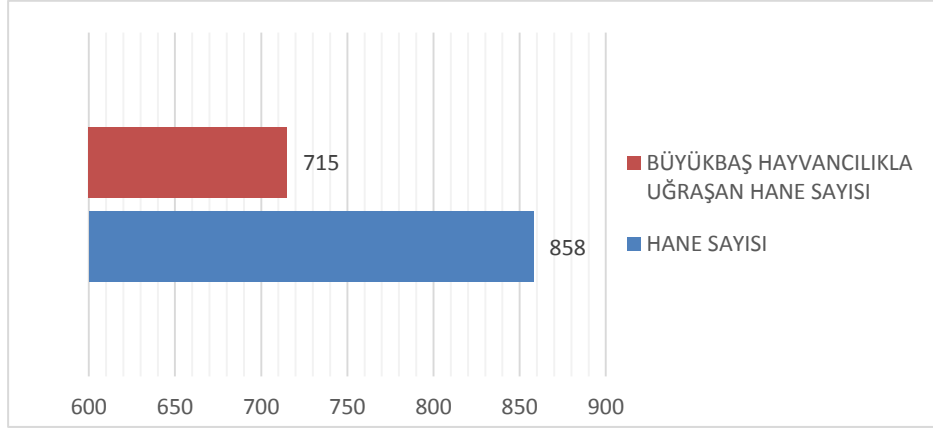
Genel olarak bilinmektedir ki yukarıda da belirtildiği gibi bu bölgede hayvancılık yapmaktaki asıl maksat kişinin günlük ihtiyaçlarının karşılanması hayvanın etinden, sütünden, yününden yararlanılması bunun dışında da az da olsa haneye ek gelir sağlama çabasıdır. Bu coğrafyada yapılan hayvancılık asıl sathında ticaret gayeli değil ihtiyaç maksatlardır. Yoksa bu coğrafyada yapılan hayvancılık faaliyetlerini özellikle büyükbaş hayvancılığı doğuda Kars, Ardahan vb. yerlerdeki hayvancılık faaliyetleri ile kıyaslamak mümkün değildir. Zira o coğrafyadaki insanların esas birincil geliri hayvancılıktır. İklim ekseri meyve ve sebzenin ekimine müsaade etmediği ve ortam hayvancılığa elverişli olduğu için o bölgede de hayvancılık faaliyetleri özelde hane ekonomisine genelde ise ülke ekonomisine büyük bir fayda sağlamıştır. Kaza genelindeki büyükbaş hayvancılıkla uğraşan hane sayısı ve ortalamaları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27: 1845 Yılı Hane Başı Hayvan Ortalamaları

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	HANE SAYISI	BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK YAPAN HANE SAYISI	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	100
	ÇELTÜKÇÜ	131	115	87,78
	KUZ	121	83	68,59
	OVACIK	7	6	85,71
	KARAEVLİ	18	15	83,33
	DERE TÂ'BI	6	6	100
KÖYLER	BAŞ	65	64	98,46
	YUMRUTAŞ	22	21	95,45
	CEBİŞ	41	41	100
	MAMAK	59	48	81,35
	SÜLEMİŞ	30	23	76,66
	KAYAŞ	23	17	73,91
	ARVALI	91	61	67,03
MAHAL-LELER	SAKARCA	75	64	85,33
	HAMAM	67	63	94,02
	YAZIR	12	10	83,33
	YUKARI	76	64	84,21
TOPLAM		858	715	83,33

Yukarıdaki tabloya göre Hisar, Dere ve Çebiş'in istisnasız bütün haneleri ile bu alanda etkin olduğunu görmek mümkündür. Ancak bu veriler, yerleşim birimlerinin kazada hayvancılık ile (sayı bakımından) en çok ilgilenen yerler olduğunu göstermemektedir. Zira burada bulunan hane sayıları zaten düşüktür. Mesela Çeltükçü'ye baktığımız zaman hane ortalamasının % 87,78'i hayvancılık ile uğraşmıştır. Ancak hayvancılıkla uğraşan hane sayısına baktığımız zaman bu sayının Hisar, Dere ve Çebiş'in 2 katı olduğunu da görmekteyiz. Yukarıdaki tabloda sadece kazadaki köy, çiftlik ve mahalleler baz alınarak buralardaki hanelerin bu sektöre katılım oranı ortaya konmak istenmiştir. Buna göre de yukarıda ismi sayılan 3 yerleşim yeri Hisar, Dere ve Çebiş %100 ile ilk sırayı almışlardır. Kaza genelini grafiksel durumu aşağıdaki gibidir.

Grafik 6 Büyükbaş Hayvancılık İle Uğraşan Hanelerin Sayısı

Tablo 28: Kazadaki Büyükbaş Hayvanların Hanelere Göre Dağılımı

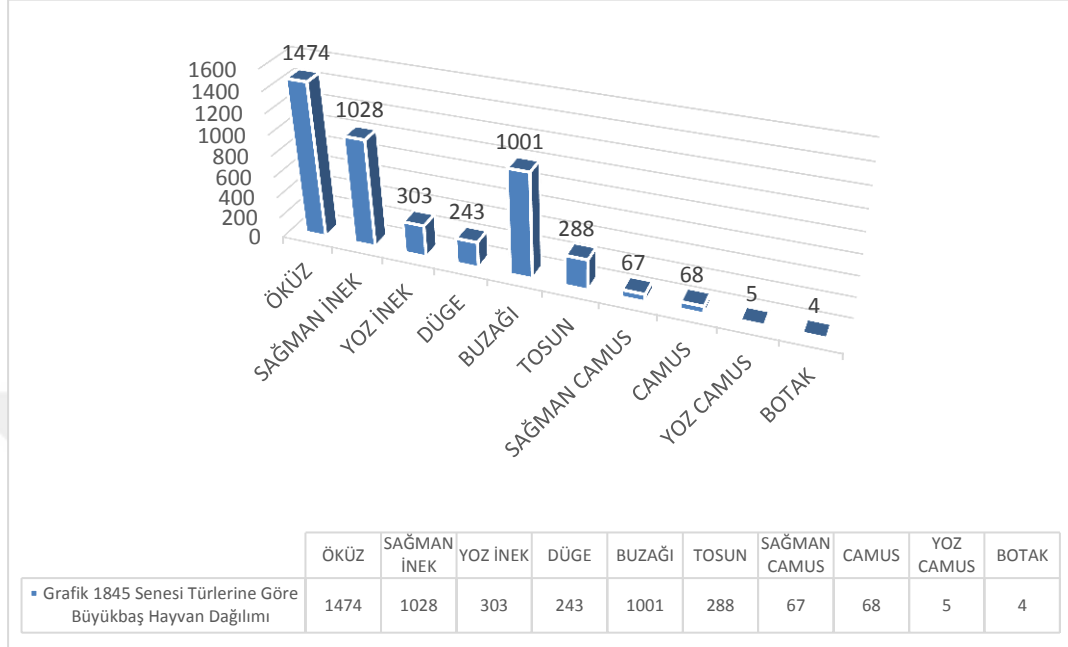
<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	HANE	ÖKÜZ	SAĞMAN İNEK	YOZ İNEK	DÜGE	BUZAĞI	TOSUN	SAĞMAN CAMUS	CAMUS	YOZ CAMUS	BOTAK	TOPLAM
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	30	25	8	7	25	13	-	-	-	-	108
	ÇELTÜKÇÜ	131	231	97	36	14	102	22	6	16	1	-	525
	KUZ	121	168	201	21	9	52	13	-	-	-	-	464
	OVACIK	7	14	11	8	5	9	8	-	-	-	-	55
	KARAEVLİ	18	34	12	1	4	20	5	7	4	-	1	88
	DERE TA'BI	6	18	16	-	4	16	12	-	-	-	-	66
KÖYLER	BAŞ	65	132	86	44	40	92	43	3	-	-	-	440
	YUMRUTAŞ	22	44	46	4	12	43	14	-	-	-	-	163
	CEBİŞ	41	80	33	27	14	42	5	4	4	-	-	209
	MAMAK	59	96	68	14	20	81	12	9	-	1	-	301
	SÜLEMİŞ	30	51	60	20	21	66	16	-	-	-	-	234
	KAYAŞ	23	41	25	9	10	25	3	-	-	-	-	113
	ARVALI	91	127	48	40	14	44	13	4	34	-	1	325
MAHALLELER	SAKARCA	75	133	90	44	13	146	24	10	10	1	1	472
	HAMAM	67	123	96	14	2	106	39	12	-	-	-	392
	YAZIR	12	20	22	2	10	20	7	1	-	-	-	82
	YUKARI	76	132	92	11	44	112	39	11	-	2	1	444
TOPLAM		858	1474	1028	303	243	1001	288	67	68	5	4	4482

Yukarıdaki tabloda kazaya bağlı mahalle, köy ve çiftliklerde büyükbaş hayvan çeşitleri, sayıları ve toplam miktarları görülmektedir.

Kazada bulunan en çok hayvan 525 ile Çeltükçü çiftliğindedir. Onu sırasıyla 472 hayvan ile Sakarca, 464 hayvan ile Kuz çiftliği, 444 hayvan ile Yukarı mahalle, 440 hayvan ile Baş, 392 hayvan ile Hamam mahallesi, 325 hayvan ile Arvalı mahallesi, 301 hayvan ile Mamak, 234 hayvan ile Sülemiş, 209 hayvan ile Cebiş, 163 hayvan ile Yumrutaş, 113 hayvan ile Kayaş, 108 hayvan ile Hisar, 88 hayvan ile Karaevli, 82 hayvan ile Yazır, 66 hayvan ile Dere, 55 hayvan ile Ovacık gelmektedir.

Kazada sahip olunan hayvanlara bakıldığı zaman 1474 adet ile öküz birinci, 4 adet ile botak(camus yavrusu) sonuncu sırada yer almaktadır.

Grafik 7- 1845 Senesine Göre Büyükbaş Hayvan Dağılımı

Yukarıdaki grafikte ise 9580 numaralı Temettuât defterine göre kazadaki hayvan dağılımını gösterdik. Buna göre 1845 yılında Ağlasun kazası köy, çiftlik ve mahallelerinde toplamda 4482 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanların 1474'ü öküz, 1028'i sağman inek, 303'ü yoz inek, 243'ü düğe, 1001'i buzağı, 288'i tosun, 67'si sağman camus, 68'i camus, 5'i yoz camus, 4'ü de botaktır.

2. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

İnsanlık tarihi boyunca küçükbaş hayvancılığa büyük bir ilgi duyulmuş ve bu tarih boyunca da önemini korumuştur. İnsanlar bu hayvanların etinden, yününden, sütünden, derisinden vs. her şeyinden faydalanmış, yeri gelmiş beslenmiş, yeri gelmiş çeşitli kılıflar üretmiş, yeri gelmiş giysilerini yapmış, yeri gelmiş hanesinin rızkını kazanabilmek için ticaretini yapmıştır. Bu özellikleri sebebiyle küçükbaş hayvancılık dünyanın her yerinde olduğu gibi Anadolu'da da varlığını ve önemini sürdürmüştür.

Osmanlı Devleti'nde de küçükbaş hayvancılık, tarımsal ekonomi altında ezilmemiş, varlığını olağanca kıymeti ile sürdürmüştür. Devlet bu tür hayvanlarda Temettuât defterimizde de karşılaştığımız ve verilerini de vereceğimiz “ağnam resmi”

ismiyle vergiler toplamakta idi. Ağnam resmi özellikle Anadolu’da koyun besiciliği yapan konar-geçer Türkmen ve Yörük cemaatleri açısından oldukça önem arz ediyordu. Ağnam resmi mukataası 17 ve 18. Asırlarda hazinenin önemli bir kalemi haline geldi ve düzenli gelirler arasına girdi.¹⁰¹

19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin bir kazası niteliğinde olan Ağlasun’da gerek ihtiyaç gerekse ticari maksatlarla yapılan küçükbaş hayvancılık insan için zaruri ve ihtiyaçların karşılanması, ekonomik kalkınma sebebiyle büyük bir öneme sahip idi. Çalışmanın bu bölümünde öneminden dolayı kazada yapılan küçükbaş hayvancılığa değinilecektir. Öncelikle kazada küçükbaş hayvancılık yapan haneleri ve bu hanelerin sayılarını vererek bunların analizini yapacağız.

Tablo 29: 1845 Yılı Yerleşim Yerlerine Göre Küçükbaş Hayvan Sahibi Haneler ve Toplam Hane Grupları İçindeki Dağılımı(her belde kendi içerisinde ele alınmıştır)

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	HANE SAYISI	KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK YAPAN HANE SAYISI	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	5	35,7
	ÇELTÜKÇÜ	131	38	29
	KUZ	121	25	20,6
	OVACIK	7	6	85,7
	KARAEVLİ	18	2	11,1
	DERE TA’Bİ	6	4	66,6
KÖYLER	BAŞ	65	20	30,7
	YUMRUTAŞ	22	8	36,3
	CEBİŞ	41	9	21,9
	MAMAK	59	21	35,5
	SÜLEMİŞ	30	11	36,6
	KAYAŞ	23	7	30,4
	ARVALI	91	6	6,5
MAHALLELER	SAKARCA	75	22	29,3
	HAMAM	67	10	14,9
	YAZIR	12	3	25
	YUKARI	76	7	9,2
TOPLAM		858	220	25,6

Yukarıdaki tabloya göre, küçükbaş hayvancılık ile uğraşan hane sayısı büyükbaş ile uğraşan hane sayısından neredeyse 1/4 oranında daha azdır. Zira 858 hanenin yalnızca %25,6’sı sayısal bazda 220’si bu sektör ile ilgilenmekte ve uğraşmaktadır. Hane dağılımlarını tabloda yapıldığı gibi her köy, çiftlik ve mahalle için kendi içerisinde ele alacak olursak en yüksek orana %85,7 ile Ovacık çiftliği sahiptir. Ancak Ovacık çiftliğinin hane sayısının az olması sebebiyle kaza geneline bakıldığında bu sayı

¹⁰¹ M.Sadık Akdemir, *a.g.e.*, s.137. Ayrıca bkz., Feridun Emecen, “Ağnam Resmi”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1988, C.1, s. 478.

diplere kadar düşecektir. Ancak biz adaletli ve gerçekçi olması maksadı ile her yerleşim yerini kendi içerisinde ele almayı uygun gördük. Ovacık'ı sırasıyla %66,6 oranı ile Dere çiftliği, %36,6 oranı ile Sülemiş köyü, %36,3 oranı ile Yumrutaş, %35,7 oranı ile Hisar, %35,5 oranı ile Mamak takip etmektedir.

Ekseriyete bakıp hangi yerleşim yerinde hayvancılıkla uğraşan hane sayısı daha fazla diye bakıldığı zaman ise 38 hane ile Çeltükçü ilk sırayı almaktadır. Onu sırasıyla 25 hane ile Kuz, 22 hane ile Sakarca, 21 hane ile Mamak, 20 Hane ile Baş, 11 hane ile Sülemiş, 10 hane ile Hamam, 9 hane ile Çebiş, 8 hane ile Yumrutaş, 7'şer hane ile Kayaş ve Yukarı mahalle, 6'şar hane ile Ovacık ve Arvalı, 5 hane ile Hisar, 4 hane ile Dere çiftliği, 3 hane ile Yazır, 2 hane ile Karaevli takip etmektedir.

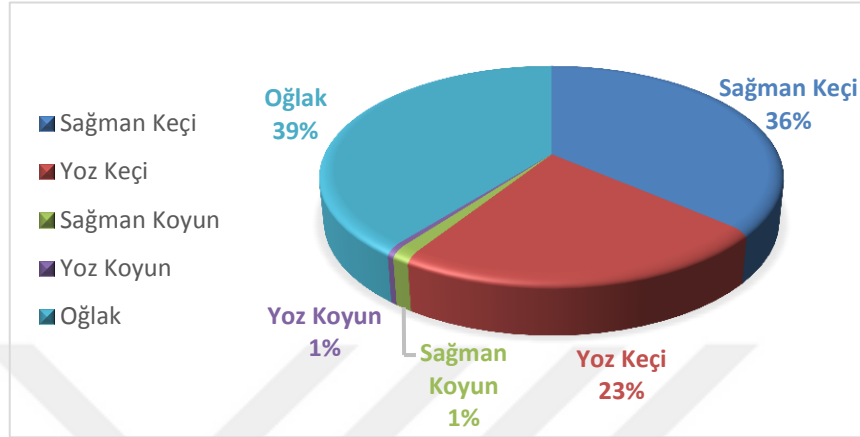
Kaza genelindeki küçükbaş hayvan türleri ve yerleşim birimlerine göre sayılarına gelince;

Tablo 30: 1845 Yılında Yerleşim Birimlerindeki Küçükbaş Hayvan Türleri ve Sayısı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	SAĞMAN KEÇİ	YOZ KEÇİ	SAĞMAN KOYUN	YOZ KOYUN	OĞLAK	TOPLAM	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	315	105	30	-	235	685	1,47
	ÇELTÜKÇÜ	2.951	1.945	175	105	3.695	8.871	18,95
	KUZ	1.745	976	4	-	2.190	4.915	10,49
	OVACIK	455	330	10	-	550	1.345	2,87
	KARAEVLİ	275	155	30	-	275	735	1,57
	DERE TA'BI	245	75	20	-	245	585	1,26
KÖYLER	BAŞ	1.080	575	106	11	1.085	2.857	6,11
	YUMRUTAŞ	1.100	635	-	-	1.050	2.785	5,9
	CEBİŞ	984	299	-	-	736	2.019	4,32
	MAMAK	1.502	988	-	30	1.092	3.612	7,72
	SÜLEMİŞ	1.075	958	-	-	1.075	3.108	6,64
	KAYAŞ	1.765	890	25	15	1.760	4.455	9,52
	ARVALI	1.160	665	-	-	1.340	3.165	6,77
MAHAL-LELER	SAKARCA	1.003	908	20	10	1.601	3.542	7,57
	HAMAM	485	360	10	5	510	1.370	2,93
	YAZIR	400	250	45	10	400	1.105	2,36
	YUKARI	420	535	66	33	610	1.664	3,55
TOPLAM		16.960	10.649	541	219	18.449	46.818	100

Yukarıdaki tabloya bakıldıktan sonra küçükbaş hayvancılık ile 220 hanenin meşgul olduğu da göz önüne alındığında büyükbaş hayvancılık ile 715 hanenin uğraşmasına rağmen, küçükbaş hayvanların sayısının büyükbaş hayvanların sayısından çok daha fazla olduğu görülmektedir. Tablodan yola çıkılarak şöyle bir sonuca varılmıştır: Kazada 16.960 sağman keçi, 10.649 yoz keçi, 541 sağman koyun, 219 yoz koyun, 18.449 oğlak, toplam da ise 46.818 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. En çok

küçükbaş hayvan %18,95 oranı, 8.871 sayısı ile Çeltükçü de bulunmaktadır. Onu 4915 küçükbaş hayvan ve kazada %10,49'luk oran ile Kuz çiftliği takip etmektedir. Onu da 9,52 oranı ve 4.455 küçükbaş hayvanı ile Kayaş takip etmektedir.

Grafik 8 1845 Yılı Ağlasun Kazası Küçükbaş Hayvan Dağılımı

Grafiğe bakıp dağılım hususunda analiz yapılacak olursa, oğlak %39 ile bölgedeki en çok paya sahip olan hayvan türüdür. Onu ise sırasıyla, %36 ile sağman keçi, %23 ile yoz keçi, %1'lik oranları ile sağman koyun ve yoz koyun takip etmektedir. Küçükbaş hayvan çeşidinde keçi en fazla beslenen hayvan çeşididir. Nitekim kaza genelinde 760 koyuna karşın 46.058 adet keçi cinsi kaydedilmiştir.

3. YÜK-BİNEK HAYVANCILIĞI

Yük ve binek hayvanları insanların bir yerden başka bir yere gitmesini yahut taşıyamayacağı kadar çok eşyayı bir yerden başka bir yere götürmesine yarayan hayvanlardır. Özellikle de atlar Türk tarihinde büyük bir yere sahip olmakla beraber kutsallık atfedilen hayvanların başında gelmektedirler. Bu tür hayvanlara Türk tarihinde olduğu gibi Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye'de de pek ala bir konum ve önem verilmiştir. Özellikle Türklerin Müslüman olmasından sonra özelde atlar genelde bütün hayvanlara Allah'ın insanoğluna verdiği bir rızık ve hediye gözüyle bakılıp buna göre muamele yapılmış bu husus üzerine birçok vakıf kurulmuş maddi ve manevi yardımlar yapılmıştır.

Yük ve binek hayvanlarına dönecek olursak ta bu tür hayvanlar devletin geniş topraklara ve iklimlere hâkim olması sebebiyle çeşitlilik arz etmektedir. Örneğin sıcak ve çöl ortamında bu hayvan deve olurken biraz daha ılıman ve otlığın olduğu

coğrafyalarda ekseriyeten at vb. hayvanlar ön plana çıkmıştır. Yük ve binek hayvan denildiğinde bu türe giren hayvanlar şunlardır: Bargir, merkep, kısrak, katır, deve, tay, sıpa vs. Her ne kadar öküz ve camus da bu kategorileşmeye yük taşıyıcı hayvanlar olarak girebilse de bizler o hayvanları doğası gereği büyükbaş hayvan kategorisinde ele aldık.

1845 yılında Ağlasun kazasında toplam 1704 yük-binek hayvan kaydı bulunmaktadır. İhtiyaç kategorisinde olmaları sebebiyle hemen hemen her hanede bu tür hayvanların verisine rastlamak mümkündür. Çalışmamıza asıl teşkil eden dönem itibari ile insanlar bu hayvanlardan ulaşım noktasında faydalanıp bir yerden başka bir yere gidebilmek için kullanmaktaydılar.

1845 Yılı yerleşim yerlerine göre yük-binek hayvan sahibi haneler ve toplam hane grupları içindeki dağılımlarına gelince;

Tablo 31: 1845 Yılı Yerleşim Yerlerine Göre Yük-Binek Hayvan Sahibi Haneler ve Toplam Hane Grupları İçindeki Dağılımı (her yerleşim yeri yüzdeler olarak kendi içerisinde ele alınmıştır)

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	HANE SAYISI	YÜK-BİNEK HAYVAN SAHİBİ HANE SAYISI	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	10	71,42
	ÇELTÜKÇÜ	131	117	89,31
	KUZ	121	98	80,9
	OVACIK	7	7	85,7
	KARAEVLİ	18	12	66,6
KÖYLER	DERE TÂ' BÎ	6	6	100
	BAŞ	65	53	81,5
	YUMRUTAŞ	22	15	68,18
	CEBİŞ	41	38	92,68
	MAMAK	59	51	86,4
	SÜLEMİŞ	30	20	66,6
	KAYAŞ	23	17	73,9
MAHAL-LELER	ARVALI	91	60	65,9
	SAKARCA	75	53	70,6
	HAMAM	67	57	85,07
	YAZIR	12	12	100
YUKARI	76	52	66,6	
TOPLAM		858	678	%79

Tablodan hareketle kazanın %79'unun bu hayvan türüne sahip olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Büyükbaş hayvancılıktan sonra kazadaki dağılımı en çok olan hayvan türü olduğu çalışmanın bu bölümünde ortaya koyulmuştur. Yine tabloya bakılacak olunursa ekseriyeten her yerleşim yerinde bu tür hayvanlar mevcuttur. Hane bazındaki ortalamaya tabi tutarak sıralayacak olursak Yazır mahallesi %100'lük ortalama ile ilk sırada yer almaktadır.

Onu sırasıyla yine %100'lük ortalaması ile Dere çiftliği, %92,68 ortalaması ile Çebiş, %89,31 ortalaması ile Çeltükçü, %86,4 ortalama ile Mamak, %85,7 ortalaması ile ovacık, %85,07 ortalaması ile Hamam, %81,5 ortalaması ile Baş, %80,9 ortalaması ile Kuz, %73,9 ortalaması ile Kayaş, %71,42 ortalaması ile Hisar, %70,6 ortalaması ile Sakarca, %68,18 ortalaması ile Yumrutaş, %66,6 ortalamaları ile Yukarı, Sülemiş, Karaevli, %65,9 ortalama ile Arvalı gelmektedir. En çok yük-binek hayvana sahip olan yerleşim yeri olarak sıralayacak olursak ta ilk üç sırada 117 hane ile Çeltükçü ardından 98 hane ile Kuz, 60 hane ile de Arvalı gelmektedir.

Konunun tahayyül ve tahakkümünü kolaylaştırarak neticeye ulaşılmasında fayda sağlayacak, yük-binek hayvanlarının hanelere göre dağılımlarına gelindiği zaman;

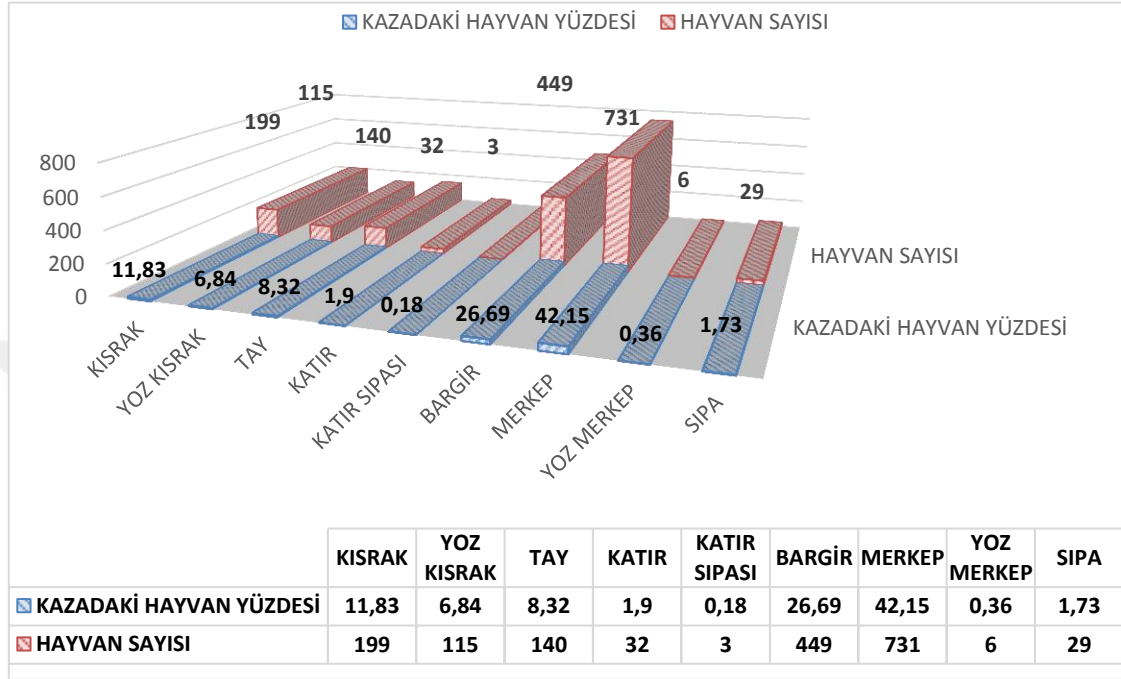
Tablo 32: Yük-Binek Hayvanlarının Hanelere Göre Dağılımı

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	KISRAK	YOZ KISRAK	TAY	KATIR	KATIR SIPASI	BARGİR	MERKEP	YOZ MERKEP	SIPA	TOPLAM	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	5	3	4	1	-	22	12	-	-	47	2,69
	ÇELTÜKÇÜ	27	20	19	-	-	30	120	3	15	234	12,7
	KUZ	8	3	9	-	-	38	98	-	1	157	9,23
	OVACIK	16	-	7	-	-	1	7	-	-	31	1,84
	KARAEVLİ	1	-	1	-	-	1	12	-	-	15	0,96
	DERE TÂ'BI	3	2	3	-	-	13	2	-	1	24	1,52
KÖYLER	BAŞ	30	9	11	3	-	26	64	-	-	143	8,60
	YUMRUTAŞ	1	2	1	-	-	15	19	-	-	38	2,35
	CEBİŞ	2	2	2	-	-	10	53	2	2	73	4,34
	MAMAK	11	24	11	-	-	61	53	-	3	163	9,69
	SÜLEMİŞ	12	8	10	-	1	17	20	-	1	69	4,20
	KAYAŞ	2	-	2	-	-	11	17	-	-	32	1,90
	ARVALI	11	7	9	1	-	50	60	-	1	139	8,26
MAHAL-LELER	SAKARCA	28	11	24	12	2	43	64	-	3	187	11,11
	HAMAM	13	9	10	7	-	57	62	1	1	160	9,41
	YAZIR	8	4	7	3	-	8	13	-	1	44	2,51
	YUKARI	21	11	10	5	0	46	55	-	-	148	8,69
TOPLAM		199	115	140	32	3	449	731	6	29	1704	100
%		11,83	6,84	8,32	1,9	0,18	26,69	42,15	0,36	1,73	=	100

Yukarıdaki tabloya göre Çeltükçü 234 hayvan ve %12,7 oranıyla kazadaki en çok hayvana sahip olan yerleşim yeridir. Onu sırasıyla 187 hayvan ve %11,11 ile Sakarca, 163 hayvan ve %9,69 oranıyla Mamak, 160 hayvan ve %9,41 oranıyla Hamam, 157 hayvan ve %9,23 oranıyla Kuz, 148 hayvan ve %8,69 oranı ile Yukarı mahalle, 143 hayvan ve %8,60 oranıyla Baş, 139 hayvan ve %8,26 oranı ile Arvalı, 73 hayvan ve %4,34 oranıyla Çebiş, 69 hayvan ve %4,20 oranıyla Sülemiş, 47 hayvan ve %2,69 oranıyla Hisar, 44 hayvan ve %2,51 oranıyla Yazır, 38 hayvan ve %2,35 oranıyla Yumrutaş, 32 hayvan ve %1,90 oranıyla Kayaş, 31 hayvan ve %1,84 oranıyla Ovacık,

24 hayvan ve %1,52 oranıyla Dere, 15 hayvan ve %0,96 oranıyla da Karaevli takip etmektedir.

Kazada bulunan hayvanlar hakkında bilgi vermek gerekirse:

Grafik 9: 1845 Yılı Ağlasun Kazası Yük-Binek Hayvan Dağılımı

Daha önce kazada toplam 1704 yük-binek hayvanın olduğunu zikretmiştik. Yukarıdaki grafik bu hayvanların kazadaki dağılımını gözlerimize önüne sunmaktadır. Grafikten de anlaşılacağı üzere kazada en çok oran ve sayıya sahip olan hayvan merkep yani eşektir. Kazada bulunan 731 merkebin kazada bulunan toplam yük-binek hayvan sayısının %42,15'ine denk düştüğünü görmekteyiz ki bu da kazadaki hayvan sayısının neredeyse yarısı demektir. Onu %26,69 oran ve 449 hayvan sayısı ile Bargir yani beygir, onu da sırasıyla %11,83 ve 199 sayı ile kısarak, %8,32 oran ve 140 hayvan sayısı ile katır, %6,84 oran ve 115 hayvan sayısı ile yoz kısarak, %1,9 oran ve 32 hayvan sayısı ile katır, %1,73 oran ve 29 hayvan sayısı ile sipa, %0,36 oran ve 6 hayvan sayısı ile yoz merkep, %0,18 oran ve 3 hayvan sayısı ile katır sipası takip etmektedir.

4. ARICILIK

Osmanlı coğrafyasında yaşayan insanların geçimini büyük oranda hayvancılık yaparak sağladıkları daha önce de zikredilmişti. Hayvancılık dendiği zaman akla ilk olarak küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık gelmektedir. Bu durum tabii bir sonuçtur. Ancak Osmanlı Devleti’de önemli bir alanı işgal eden “arıcılık” ta hayvancılık bünyesi altında ele alınmaktadır.

Arı Kur’an-ı Kerim’de Şâri tarafından ismi açıkça insanoğluna zikredilen hayvanlardan biri olmasıyla da önem atfedilecek hayvanların başında gelmektedir. Zira Allah Teâla: *"Rabbin bal arısına: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan kendine evler (kovanlar) edin. Sonra meyvelerin her birinden ye ve Rabbinin sana kolaylaştırdığı yaylım yollarına gir, diye ilham etti. Onların karınlarından renkleri çeşitli bir şerbet (bal) çıkar ki, onda insanlar için şifa vardır. Elbette bunda düşünen bir kavim için büyük bir ibret vardır."*¹⁰² buyurmuştur. Arı pek çok alan ve sektörde ilahî yaratıcının insanoğluna bağışlamış olduğu en önemli varlıklardan biridir. Zira ondan sadece bal değil, bal mumu, polen, propolis ve arı zehri gibi ürünler de üretilmektedir. Bunların bir kısmı gıda olarak, bir kısmı da ilaç yapımında kullanılmaktadır. Balın içerisinde demir, bakır, potasyum, kalsiyum, magnezyum, fosfor, silisyum, alüminyum, krom, nikel ve kobalt gibi değerli minerallerin bulunması ve bunların insan sağlığı açısından birçok faydasının olması insan hayatında onun yerini vazgeçilmez kılmaktadır. Mineraller ve protein bakımından (balda 17 çeşit aminoasit belirlenmiştir) zengin olan bal sadece gıda ürünü olarak değil, aynı zamanda tedavi amaçlı da kullanılmaktadır. Bugün insan sağlığı için balın birçok hastalığa şifa olduğu gözlenmiştir. Öncelikle anti bakteriyel olmasından dolayı iyi bir koruyucudur.¹⁰³

Osmanlı Devleti’nde toplumun ve sarayın gıda ürünleri içerisinde bal tüketiminin hayli yüksek olduğu söylenebilir. Özellikle saray masraf defterlerine bakıldığı zaman bal tüketimi diğer gıdalar içerisinde hatırı sayılır bir yere sahiptir. Saraya alınan ürünler içerisinde en öne çıkan ürünlerden birinin 16. ve 17. yüzyıllarda 10781-15922 kıyye ile bal olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 15-17. yüzyıllarda

¹⁰² Halil Altundaş vd., Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an-ı Kerim Meali, Yenigün Matbaacılık, Ankara, 2011, s. 293.

¹⁰³ İbrahim Solak, *Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Anadolu’da Arıcılık*, Selçuk Üniversitesi Baskısı, Konya, 2013, s.347.

Edirne ve İstanbul'daki Osmanlı padişahlarının yaptırdığı imaretlerin mutfak giderlerine ait masrafların yaklaşık % 5'inin bal olması, Osmanlı mutfak kültüründe balın hatırı sayılır bir yerinin olduğunu göstermektedir. Bal tüketiminin fazla olmasındaki önemli etkenlerden bazılarının balın sade olarak tüketilmesinin yanında, şerbet yapılarak içilmesi ve birçok yemek ve tatlı türünün yapımında kullanılmasıdır. Bu bilgilerden hareketle balın Osmanlı mutfak kültürünün vazgeçilmez bir ürünü olduğunu söylemek sanırım abartı olmaz.¹⁰⁴

1845 yılı arıcılıkla uğraşan hane sayısı ve hasılat miktarına geldiği zaman;

Tablo 33: 1845 Yılı Arıcılıkla Uğraşan Hane Sayısı, Arı Kovanı Sayısı ve Kovan Hasılat Miktarları¹⁰⁵

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	TOPLAM HANE SAYISI	ARI KOVANI OLAN HANE	ARI KOVANI SAYISI	KOVANLARIN TOPLAM HASILATI
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	1	10	40
	ÇELTÜKÇÜ	131	3	12	53
	KUZ	121	3	9	40
	OVACIK	7	1	10	40
KÖYLER	BAŞ	65	2	10	44
	YUMRUTAŞ	22	1	5	22
	CEBİŞ	41	1	3	13
	MAMAK	59	7	40	172
	SÜLEMİŞ	30	4	9	40
	ARVALI	91	2	5	22
MAHALLELER	SAKARCA	75	2	7	32
	HAMAM	67	4	17	76
	YAZIR	12	2	3	112
	YUKARI	76	1	10	40
TOPLAM		858	34	150	746

Yukarıdaki tabloya bakıldığı zaman 34 hanenin arıcılık ile uğraştığı, kazada toplam 150 adet arı kovanının bulunduğu, hanelerin bu işten toplamda 746 kuruş kazandığı görülmektedir. Kazada bu işle en çok uğraşan yerleşim yerlerinin kovan sayılarına bakıldığında, 40 kovan ile Mamak'ın ilk sırada, 17 kovan ile Hamam'ın ikinci sırada, 12 kovan ile Çeltükçü'nün 3. sırada olduğu görülmektedir.

¹⁰⁴ İbrahim Solak, *a.g.e.*, s.348-349.

¹⁰⁵ Tabloda arıcılık ile uğraşmayan yerleşim yerleri zikredilmemiş, tabloya dâhil edilmemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA GELİRLER VE GELİRLERİN DAĞILIMI

1. TARIM HASILATI

Çalışmanın bu bölümünde ekilen arazilerden ne kadar gelir elde edilmiş onlara değinilecektir. 9580 numaralı Temettuât defterinde mezru araziden elde edilen hasılat miktarları H.1260 ve 1261 yılları olmak üzere iki kısım halinde kayıt altına alınmıştır. Bu bölümünde verilen tablolar defterdeki aslından hareket edilerek 1260 ve 1261 yılları olarak iki kısımda ele alınmıştır.

1.1. Mezru Tarla Hasılatı

Temettuât defterinde, şahısların sahibi ya da çalışanı oldukları mezru tarlalarda H.1260 ve 1261 yıllarında ne kadar hasılat kazanıldığı detaylı bir şekilde verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde bu veriler dikkate alınarak dönemin tarla hasılatı hakkında detaylı bilgiler verilecektir.

Tablo 34: 1260-61 Yılları Tarım Hasılatı

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	TARIM HASILATI		TOPLAM	%		GENEL TOPLAM %
		60Y	61Y		60Y	61Y	
ÇİFTLİKLER	HİSAR	24.646	29.187	53.833	2,83	2,5	2,67
	ÇELTÜKÇÜ	147.664	236.351	384.015	16,99	20,6	19,04
	KUZ	104.208	153.300	257.508	11,99	13,36	12,77
	OVACIK	10.017	11.339	21.356	1,15	0,99	1,05
	KARAEVLİ	21.195	20.903	42.098	2,44	1,82	1,98
	DERE TÂ'BI	10.241	14.462	24.703	1,17	1,26	1,22
KÖYLER	BAŞ	91.057	108.186	199.243	10,47	9,43	9,88
	YUMRUTAŞ	26.722	32.621	59.343	3,07	2,84	2,94
	CEBİŞ	48.575	59.333	107.908	5,59	5,17	5,35
	MAMAK	50.035	68.557	118.592	5,75	5,97	5,88
	SÜLEMİŞ	37.665	46.510	84.175	4,32	4,05	4,17
	KAYAŞ	28.521	34.850	63.371	3,28	3,03	3,14
	ARVALI	93.659	112.453	206.112	10,77	9,9	10,22
MAHAL-LELER	SAKARCA	20.829	30.104	50.933	2,38	2,62	2,5
	HAMAM	57.066	72.740	129.806	6,55	6,34	6,43
	YAZIR	15.273	19.067	34.340	1,75	1,66	1,7
	YUKARI	87.257	97.405	184.662	10,04	8,49	9,15
TOPLAM		868.630	1.147.368	2.015.998	100	100	100

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere mezru arazilerden, kazada 60 yılında toplamda 868.630 kuruş hasılat elde edilmiştir. Bu yıl içerisinde kazada en çok hasılat

elde eden ilk üç yerleşim yeri sırasıyla; 147.664 kuruş ile H.1260 yılına değin kazadaki bütün hasılatının %16,99 oranına sahip olan Çeltükçü'dür. Onu 104.208 kuruş ile kazadaki hasılatın %11,99'una sahip olan Kuz takip etmekte, onu da 93.659 kuruş hasılat elde ederek Kazadaki hasılatın %10,77'sine sahip olan Arvalı izlemektedir.

H. 1261 yılına geldiğimiz zaman ise hasılatın kayda değer bir şekilde arttığına şahit olmaktayız. Zira 60 yılında 868.630 kuruş olan hasılat 61 yılında %32 oranında artarak 1.147.368 seviyelerine çıkmıştır ki bu veri bize kazada ekim açısından büyük bir gelişmenin olduğunu göstermektedir. Öte yandan en çok hasılat elde eden yerleşim yerlerine baktığımız zaman sıralamanın değişmediğine ancak hasılatın değiştiğine şahit olmaktayız. Kazada en çok hasılatı elde eden yerleşim yeri olarak Çeltükçü bu defa 236.351 kuruş hasılat elde ederek toplam hasılatın %20,6'sına sahip olmaktadır. Onu takip eden Kuz 153.300 kuruş hasılat elde ederek toplam hasılatın %11,99'unu kendi bünyesinde toplamıştır. Onu da 112.453 kuruş hasılat elde ederek kazadaki hasılatın %9,9'unu sahip olan Arvalı izlemektedir.

2 yılın toplamına baktığımız zaman ise kazada toplam 2.015.998 kuruş hasılat elde edilmiştir. 2 yılın toplamında kazada bu kadar çok hasılatın toplanmasında emeği olan yerleşim yerlerini şu şekilde sıralamamız mümkündür:

İlk sırada 384.015 kuruş ile toplam hasılatın %19'una sahip olan Çeltükçü gelmektedir. Onu sırası ile 257.508 kuruş hasılat ve toplam hasılatın %12,77'sine sahip olan Kuz, 206.112 kuruş ve toplam gelirin %10,22'sine sahip olan Arvalı, 199.243 kuruş hasılat ve toplam hasılatın %9,88'ine sahip olan Baş, 184.662 kuruş ve hasılatın %9,15'ine sahip olan Yukarı mahalle, 129.806 kuruş ve hasılat %6,43'üne sahip olan Hamam, 118.512 kuruş ve toplam hasılatın %5,88'ine sahip olan Mamak, 107.908 kuruş ve hasılatın %5,35'ine sahip olan Çebiş takip etmektedir. Onları da sırasıyla Kazadaki toplam hasılatın %4,17'sine sahip olan Sülemiş, %3,14'üne sahip olan Kayaş, %2,94'üne sahip olan Yumrutaş, %2,67'sine sahip olan Hisar, %2,5'ine sahip olan Sakarca, %1,98'ine sahip olan Karaevli, %1,7'sine sahip olan Yazır, %1,22'sine sahip olan Dere ve %1,05'ine sahip olan Ovacık takip etmektedir.

1.2. Bağ Hasılatı

Çalışmanın önceki bölümlerinde bağ ile ilgilen hane sayısı, bunların 60 ve 61 yıllarında en az ve en çok ne kadar Temettuât gelirleri kazandığı anlatılmıştır. Bu

bölümde ise bu sektörün kazaya ne kadar gelir sağladığı ortaya konulacaktır. Kazada bağcılık ile ilgilenen çok fazla kimse bulunmamaktadır.

Tablo 35: 1845 Yılı Bağcılık Hasılatı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>BAĞ İLE İLGİLENEN HANE SAYISI</u>	<u>BAĞCILIK HASILATI</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	87	7.934
	KUZ	5	594
KÖYLER	ARVALI	5	774
TOPLAM		97	9302

Tablomuz baktığımız zaman bu sektörün kazaya toplamda 9302 kuruş hasılat getirdiğini görmekteyiz ki yalnızca 3 yerleşim yerinin ve 97 kişinin ilgilenmesine rağmen iyi bir hasılat elde edilmiştir. En çok hasılatı 7.934 kuruş ile Çeltükçü elde etmiştir. Onu 774 kuruş hasılat ile Arvalı ve 594 kuruş hasılat ile Kuz takip etmiştir.

1.3. Bahçe Hasılatı

Mezru tarladan sonra ekilmiş topraklarda en çok hasılat getiren 2. sektör bahçe olmuştur. Zira kazaya toplamda 53.531 kuruş gelir sağlamıştır.

Tablo 36: 1845 Yılı Bahçe Hasılatı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>BAHÇE İLE İLGİLENEN HANE SAYISI</u>	<u>HASILAT</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	9	1.053
	KUZ	108	9.719
KÖYLER	BAŞ	65	6.210
	YUMRUTAŞ	22	2.160
	CEBİŞ	38	3.510
	ARVALI	76	7.344
MAHALLELER	SAKARCA	67	8.055
	HAMAM	67	7.470
	YAZIR	10	900
	YUKARI	75	7.110
TOPLAM		537	53531

Tabloya bakıldığında bahçe ile ilgilenen 537 hanenin olduğunu görülmektedir. Bu sektöre en çok rağbet 108 hane ile Kuz'dan, 76 hane ile Arvalı'dan, 75 hane ile Yukarı mahalleden gelmiştir. Kazada bu sektörden en çok hasılat elde eden yerleşim birimi ise 9.719 kuruş hasılat ile Kuz'dur. Onu sırasıyla 8.055 kuruş hasılat ile Sakarca, 7.470 kuruş hasılat ile Hamam, 7.344 kuruş hasılat ile Arvalı, 7.110 kuruş hasılat ile Yukarı mahalle, 6210 kuruş hasılat ile Baş, 3510 kuruş hasılat ile Çebiş, 2.160 kuruş hasılat ile Yumrutaş, 1.053 kuruş hasılat ile Çeltükçü ve 900 kuruş hasılat ile Yazır takip etmektedir.

1.4. Bostan Hasılatı

Bostan hasılatı, kazada bahçe hasılatından sonra en çok hasılat elde ettiren 3. tarım sektörüdür. Zira 1845 yılında bostan ile uğraşanlara toplamda 41.808 kuruş hasılat sağlamıştır. Kazada bostan ile ilgilenen hane sayısı ve hanelerin kazandığı hasılat miktarı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 37: 1845 Yılı Bostan Hasılatı

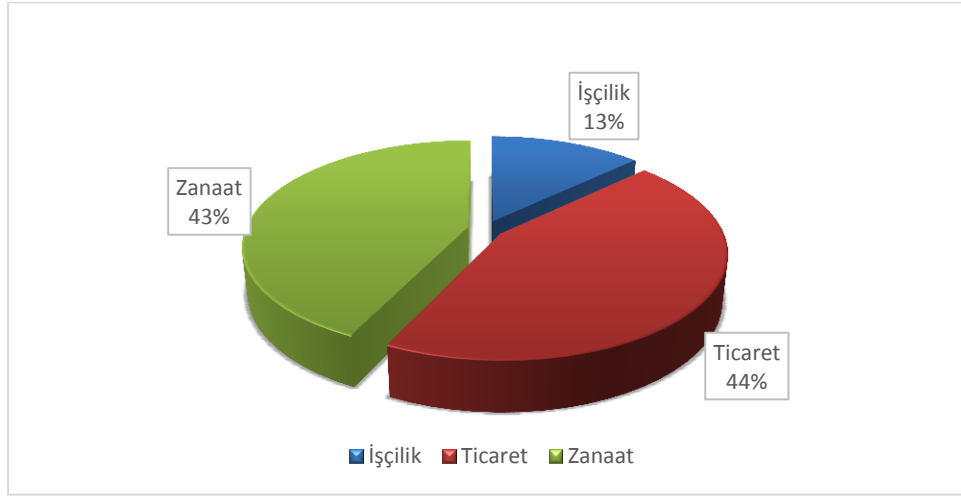
<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>BOSTAN İLE İLGİLENEN HANE SAYISI</u>	<u>HASILAT</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	11	1172
	KUZ	91	7920
	OVACIK	4	450
	DERE TA'BI	1	90
KÖYLER	BAŞ	63	5670
	CEBİŞ	41	3690
	MAMAK	8	540
	KAYAŞ	4	540
	ARVALI	64	5760
MAHALLELER	SAKARCA	46	4275
	HAMAM	56	5130
	YAZIR	10	900
	YUKARI	66	5671
TOPLAM		466	41.808

Kazada bostan ile uğraşanların sayısı toplamda 466'dır. Bunlar yukarıda bahsedildiği gibi 1845 yılında kazaya 41.808 kuruş hasılat sağlamıştır ki tabloya bakıldığında en büyük payın Kuz'da olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla Arvalı, Yukarı mahalle, Baş, Hamam, Sakarca, Çebiş, Çeltükçü, Yazır, Kayaş, Mamak ve Dere takip etmektedir.

2. MESLEK HASILATI

1845 senesi umum-u hasılatın cüzü niteliğinde olan meslekler kazaya toplamda 490.193 kuruş hasılat sağlamıştır. Kaza genelinde çok sayıda (defterden hareketle 21 farklı) meslek grubu ve hasılatı bulunmaktadır. Ancak Temettuât defterinde bu meslek ve hasılatları dönem itibariyle de kesin çizgilerle ayrılmamıştır. Örneğin bir kimse hem ziraatçilik hem de odunculuk ile uğraşabilmiştir. Kesin bir ayrımları olmadığı için çalışmada bu meslekler ticaret, zanaat, işçilik şeklinde 3 ana grup altında ele alınmıştır.

Grafik 10: 1845 yılı Meslek Hasılatının Türlerine Göre Dağılımı

Yukarıdaki meslek grupları ve bunların toplam meslek hasılatı içindeki paylarını gösteren verilerden de anlaşılacağı üzere en çok hasılat 193.024 kuruş ve %44'lük dilimle ticarete aittir. İkinci olarak ise 187.296 kuruş ve %43'lük ortalama ile zanaat sektörüne aittir. En az pay ise %13 ile işçilik sektörüne aittir.

2.1. Ticaret Hasılatı

9580 Numaralı Temettuât defterinin verilerine göre ticaret grubuna dahil olan meslekler Ağlasun ve çevresinde önemli bir yer tutmaktadır. Toplam 193.024 kuruş olan ticaret grubu hasılatının toplam meslek hasılatı içindeki payı %44'tür. Bu gruba giren meslekler ve payları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 38: 1845 Yılı Ticaret Hasılatı

MESLEKLER	TEMETTUÂT(KURUŞ)	%
Tacirlik	143.381	74,3
Pazarcılık	4.429	23
Yolculuk	5.214	2,7
Toplam	193.024	100

Bu gruba giren hasılatın içerisindeki en büyük pay %74,3 ile tacirliğe aittir. Tacirlik hasılatını %23 ile takip eden pazarcılık onu da %2,7 ile ticaret grubu içerisinde en az paya sahip olan yolculuk takip etmektedir.

Kazada bulunan hanelerin hasılatlarını daha iyi analiz etmek maksadıyla tablosal açıklama yapmamız daha uygun olacaktır. Ancak şunu da belirtmekte fayda var ki

yaptığımız çalışmada yerleşim yerlerinin bazıları, tablolarını verdiğimiz meslek grupları ile ilgilenmemesi sebebiyle bu tablolara dâhil edilmemiş, çıkarılmıştır. Ancak verisel bazda kazadaki toplam hane sayısını düşürmek verilerin doğruluğunu etkileyeceği ve doğru olmayacağı için kazadaki toplam hane sayısını eksiltmemeyi uygun gördük.

Tablo 39: 1845 Yılı Tâcirlik Hasılatı ve Hane Ortalaması

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	TOPLAM HANE SAYISI	TÂCİRLİK İLE UĞRAŞAN HANE SAYISI	TÂCİRLİK HASILATI	TÂCİRLİKLE UĞRAŞANLARIN HASILAT ORT.
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	11	9.335	848,6
	ÇELTÜKÇÜ	131	66	50.390	763,5
	KUZ	121	35	32.218	920,5
	OVACIK	7	1	500	500
	KARAEVLİ	18	4	980	245
KÖYLER	BAŞ	65	2	1.600	800
	CEBİŞ	41	7	3.581	511,6
	MAMAK	59	2	1.700	850
	SÜLEMİŞ	30	4	1.500	375
	KAYAŞ	23	1	850	850
	ARVALI	91	7	2.900	414,3
MAHALLELER	SAKARCA	75	44	24.529	557,5
	HAMAM	67	16	10.144	634
	YAZIR	12	2	2.500	1.250
	YUKARI	76	5	4.100	820
TOPLAM		858	208	143.381	689,3

Yukarıdaki tablodan yola çıkarak, kazada tacirlik alanında en çok hasılatı sahip olan yerleşim yerinin 50.390 kuruş hasılat ile Çeltükçü olduğu anlaşılmıştır. Onu sırasıyla 32.218 kuruş hasılat ile Kuz, 24. 529 kuruş hasılat ile Sakarca, 10.144 kuruş hasılat ile Hamam, 9.335 kuruş hasılat ile Hisar, 4.100 kuruş hasılat ile Yukarı mahalle, 2900 kuruş hasılat ile Arvalı, 2500 kuruş hasılat ile Yazır, 1.700 kuruş hasılat ile Mamak, 1600 kuruş hasılat ile Baş, 1500 kuruş hasılat ile Sülemiş, 980 kuruş hasılat ile Karaevli, 850 kuruş hasılat ile Kayaş ve son olarakta 500 kuruş hasılat ile Ovacık takip etmektedir.

Hane sayısı olarak ise bu meslek grubu ile en çok uğraşan üç yerleşim yeri: 66 hane ile Çeltükçü, 44 hane ile Sakarca ve 35 hane ile Kuz'dur. Ancak hasılat ortalamasına baktığımız zaman tacirlikle hane bazında az uğraşan yerleşim yerlerinin daha fazla hasılat ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz. Örneğin Çeltükçü, kazadaki en fazla tacirlik hasılatına sahip olan yerleşim yeri olmasına rağmen hasılat

ortalaması 763,5 kuruştur. Ancak bu meslek grubuyla hane bazında en az uğraşan Yazır mahallesi olmasına rağmen 1.250 kuruş ile kazadaki en fazla tacirlik hasılatı ortalamasına sahip olan yerleşim yeri yine Yazır mahallesidir. Bu bağlamda yerleşim yerinde mesleki bazda ne kadar az hane olursa kazanılan hasılatta o kadar az sayıya bölüneceği için ilk sıralamaya bu yerleşim yerleri yerleşmektedir.

Tacirlikle uğraşan haneler, bu hanelerin kazanmış olduğu hasılat miktarı ve hasılat ortalaması yukarıdaki gibi iken pazarcılık hasılatları ise:

Tablo 40: 1845 Yılı Tacirlik Hasılatı ve Hane Ortalaması

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	TOPLAM HANE SAYISI	PAZARCILIKLA UĞRAŞAN HANE SAYISI	PAZARCILIK HASILATI	PAZARCILIKLA UĞRAŞANLARIN HASILAT ORT.
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	131	9	3.050	338,9
	KUZ	121	2	3.000	1500
KÖYLER	BAŞ	65	3	1.550	516,7
	MAMAK	59	1	3.000	3.000
	ARVALI	91	12	16.497	1.374,7
MAHALLELER	SAKARCA	75	1	-	-
	HAMAM	67	1	1.000	1.000
	YAZIR	12	2	3.500	1.750
	YUKARI	76	4	2.700	675
TOPLAM		858	35	17.800	1.269,4

Pazarcılık ile uğraşan hane sayıları çok yüksek olmamakla birlikte, ticaret sektöründe yolculuk mesleğinin ardından kazadaki en düşük hasılat grubuna sahip olan 2. meslektir. Tabloya baktığımız zaman bu meslek ile en çok Arvalı'nın uğraştığını görmek mümkündür. Bu alanda kazadaki en çok hasılatı sahip olan yer yine Arvalı'dır. Ancak hasılat ortalaması bakımından Mamak'tan sonra gelmektedir. Diğer dikkat çeken bir husus ise Çeltükçü'de zuhur etmiştir. Zira kazada 9 hane ile pazarcılıkla en çok uğraşan 2. yerleşim yeri olmasına rağmen 3.050 kuruş hasılat kazanılmıştır. Bu da hasılat ortalamasına direk etki etmek suretiyle 338,9 kuruş ile kazadaki en düşük hasılat ortalamasını ortaya çıkarmıştır

Tablo 41: 1845 Yılı Yolculuk Hasılatı ve Hane Ortalaması

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	KAZADAKİ TOPLAM HANE SAYISI	YOLCULUKLA UĞRAŞAN HANE SAYISI	YOLCULUK HASILATI	YOLCULUKLA UĞRAŞANLARIN HASILAT ORT.
MAHALLELER	SAKARCA	75	1	350	350
	HAMAM	67	10	5.690	569
	YUKARI	76	1	Veri yok	Veri yok
TOPLAM		858	12	6.040	434,5

Yolculuk mesleğine geldiğimiz zaman ticaret meslek grupları içerisinde yalnızca 12 hanenin uğraşması sebebiyle en az ilgi duyulan veya zor olması sebebiyle herkesin yapamadığı bir meslek olarak ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu meslek en çok Hamam'da tatbik edilmiştir. 5.690 kuruş hasılat ve hane başına 569 kuruş gelir sağlamıştır. Sakarca ve Yukarı mahallelerinde ise 1'er kişi bu meslek ile uğraşmıştır. Ancak Sakarca'da bu meslek ile ilgilenen hanenin 350 kuruş kazandığını verilerden öğrenmiş olsak da Temettuât defterinden Yukarı mahallesinde ne kadar hasılat kazanıldığı hususuna dair bir veri elde edemedik.

2.2. Zanaat Hasılatı

1845 senesinde kaza genelinde 187.296 kuruş olarak hesaplanan zanaat meslek hasılatının toplam meslek hasılatı içindeki payı %43'tür. Bu gruba giren meslekler ve hasılat payları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 42: Toplam Zanaat Temettuâtı

MESLEKLER	HASILAT	%
KÖMÜRCÜLÜK	121.090	75,2
ODUNCULUK	61.622	24,3
DEĞİRMENCİLİK	785	0,5
TOPLAM	183,497	100

1845 yılında zanaat grubu içerisinde hasılat elde edilen 3 çeşit meslek bulunmaktadır. Buna göre 1845 senesinde zanaat meslek hasılatı içinde en büyük payı %75,2'lik oran ve 121.090 kuruş ile **kömürcülük** hasılatı almaktadır. İkinci sırada %24,3 ile **odunculuk** hasılatı, üçüncü ve en az hasılat da %0,5 payla **değirmencilik**

mesleğinde bulunmaktadır. Zanaat meslek hasılatının kaza genelinde yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 42'nin devamı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	TOPLAM HANE SAYISI	ZANAATLA UĞRAŞAN HANE SAYISI	ZANAAT HASILATI	ZAUĞRAŞANLARIN HASILAT ORT.
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	1	1000	
	ÇELTÜKÇÜ	131	18	13.394	744,1
	KUZ	121	24	24.633	1.026,3
	OVACIK	7	-	-	-
	KARAEVLİ	18	3	1050	350
	DERE TÂ'BÎ	6	7	4800	685,7
KÖYLER	BAŞ	65	54	22.432	415,4
	YUMRUTAŞ	22	6	3060	510
	CEBİŞ	41	25	13.422	536,9
	MAMAK	59	41	22.500	548,8
	SÜLEMİŞ	30	22	10.050	456,8
	KAYAŞ	23	13	13.100	1007,7
	ARVALI	91	53	35.305	666,1
	MAHALLELER	SAKARCA	75	7	1.775
HAMAM	67	3	1.835	458,7	
YAZIR	12	3	3.799,8	1266,6	
YUKARI	76	40	11.341	283,5	
GENEL TOPLAM		858	320	187.296,8	573,4

Tabloya baktığımız zaman zanaat ile uğraşan 320 hane olduğunu görüyoruz, bu sayı toplam hanenin %37,3'ünü oluşturmaktadır. Kazada en çok zanaat ile uğraşan yerleşim yeri 54 hane ile Baş köyüdür. Onu 53 hane ile Arvalı köyü ve 41 hane ile Mamak köyü takip etmektedir. Bu meslek grubu ile en çok uğraşan yerleşim birimi Baş köyü olduğu halde en çok hasılat 35.305 kuruş ile Arvalı köyünde elde edilmiştir. Bu gelir kazadaki toplam hasılatın %18,9'una tekabül etmektedir. Arvalı köyünü takiben 24.633 kuruş ile Kuz çiftliği ve 22.500 kuruş ile Mamak köyü gelmektedir.

Hane başına düşen hasılat ortalamalarına gelecek olursak, en yüksek hasılatla sahip yerleşim biriminin Arvalı köyü olmasına rağmen hane başına düşen en yüksek hasılat ortalaması Yazır mahallesine aittir. Bu durumun sebebi, Yazır'da bu meslek ile uğraşan hane sayısı az olmasına rağmen gelirin yüksek olmasıdır. Yukarı Mahalle'de ise durum tam tersidir. 283,5 ile hane başına düşen en az hasılat ortalamasına sahiptir.

2.3. İşçilik Hasılatı

1845 senesinde kaza genelinde 56.836 kuruş olarak hesaplanan işçilik hasılatının toplam işçilik hasılatı içindeki payı %13'tür. Bu gruba giren meslekler ve hasılat payları aşağıdaki tabloda gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 43: Toplam İşçilik Temettuatı

İŞÇİLİK	TEMETTUÂT(KURUŞ)	%
Hizmetkârlık	38.091	67.1
Çobanlık	18.745	32.9
Toplam	56.836	100

1845 yılında zanaat grubu içerisinde hasılat elde edilen 2 işçilik bulunmaktadır. Buna göre 1845 senesinde işçilik hasılatı içinde en büyük payı %67,1'lik oran ve 38.091 kuruş ile **hizmetkârlık** hasılatı almaktadır. İkinci ve en az hasılat da %32,9 payla **çobanlık** mesleğinde bulunmaktadır. İşçilik hasılatının kaza genelinde yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tablolarda hizmetkârlık ve çobanlık olarak ayrı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 44: Çobanlıkla Uğraşan Hane Sayısı, Çobanlık Hasılatı ve Hane Başı Hasılat Ortalaması

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	TOPLAM HANE SAYISI	ÇOBANLIKLA UĞRAŞAN HANE SAYISI	ÇOBANLIK HASILATI	ÇOBANLIK HASILAT ORT.
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	-	-	
	ÇELTÜKÇÜ	131	7	3070	438,6
	KUZ	121	5	5000	1000
	OVACIK	7	1	550	550
	KARAEVLİ	18	1	75	75
	DERE TÂ'BI	6	-	-	
KÖYLER	BAŞ	65	-	-	
	YUMRUTAŞ	22	1	350	350
	CEBİŞ	41	1	750	750
	MAMAK	59	4	2450	612,5
	SÜLEMİŞ	30	1	650	650
	KAYAŞ	23	-	-	
MAHALLELER	ARVALI	91	3	2200	133,3
	SAKARCA	75	-	-	
	HAMAM	67	2	1800	900
	YAZIR	12	1	800	800
	YUKARI	76	2	1050	525
GENEL TOPLAM		858	29	18.745	646,4

Tabloya baktığımız zaman çobanlık ile uğraşan 29 hane olduğunu görüyoruz, bu sayı toplam hanenin %3,4'ünü oluşturmaktadır. Kazada en çok işçilik ile uğraşan yerleşim yeri 7 hane ile Çeltükçü çiftliğidir. Onu 5 hane ile Kuz çiftliği ve 4 hane ile Mamak köyü takip etmektedir. Bu meslek grubu ile en çok uğraşan yerleşim birimi Çeltükçü mahallesi olduğu halde en çok hasılat 5.000 kuruş ile Kuz mahallesinde elde

edilmiştir. Bu gelir kazadaki toplam hasılatın %26,7'sine tekabül etmektedir. Kuz mahallesini takiben 3.070 kuruş ile Çeltükçü mahallesi ve 2.450 kuruş ile Mamak köyü gelmektedir.

Hane başına düşen hasılat ortalamalarına gelinecek olursa; en yüksek hasılat ortalaması, en yüksek hasılatı sahip olan Kuz çiftliğine aittir. En az hasılat ortalamasına ise 75 kuruş ile Karaevli çiftliği sahiptir.

Tablo 45: Hizmetkârlıkla Uğraşan Hane Sayısı, Hizmetkârlık Hasılatı ve Hane Başı Hasılat Ortalaması

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	TOPLAM HANE SAYISI	HİZMETKÂRLIK HANE SAYISI	HİZMETKÂRLIK HASILATI	HİZMETKÂRLIK HASILAT ORT.
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	-	-	
	ÇELTÜKÇÜ	131	9	3000	333
	KUZ	121	27	16.390	607,1
	OVACIK	7	1	250	250
	KARAEVLI	18	3	750	250
	DERE TA'BI	6	-	-	-
KÖYLER	BAŞ	65	1	500	500
	YUMRUTAŞ	22	1	500	500
	CEBIŞ	41	2	1264	632
	MAMAK	59	4	2850	712,5
	SÜLEMİŞ	30	-	-	-
	KAYAŞ	23	2	1300	650
	ARVALI	91	7	5300	757,1
MAHALLELER	SAKARCA	75	4	950	237,5
	HAMAM	67	2	950	475
	YAZIR	12	1	800	800
	YUKARI	76	9	3287	365,2
GENEL TOPLAM		858	73	38.091	521,8

Tabloya baktığımızda 73 hanenin hizmetkârlık ile uğraştığını görmekteyiz. Bu meslek ile uğraşan haneler toplam hane sayısının %8,5'ini oluşturur. Kazanın hane bazında hasılatı incelendiğinde ilk sırada 16.390 kuruş ile Kuz çiftliği bulunmaktadır. Onu sırası ile 5300 kuruş ile Arvalı köyü, 3287 kuruş ile Yukarı mahalle, 3000 kuruş ile Çeltükçü çiftliği, 2850 kuruş ile Mamak köyü, 1300 kuruş ile Kayaş köyü, 1264 ile Çebiş köyü, 950 kuruş ile Sakarca ve Hamam Mahalleleri, 800 kuruş ile Yazır mahallesi, 750 kuruş ile Karaevli çiftliği, 500 kuruş ile Baş ve Yumrutaş Köyleri ve son olarak 250 kuruş ile Ovacık çiftliği takip etmektedir.

Hane başına düşen hasılat ortalamalarına bakıldığında en yüksek hasılatı sahip Kuz çiftliğinin ortalaması 607,1 iken, hasılat sıralamasında onu peşine takip eden Arvalı köyünün 757,1 ortalama ile en yüksek ortalama sahip olduğunu görüyoruz. Hasılatları

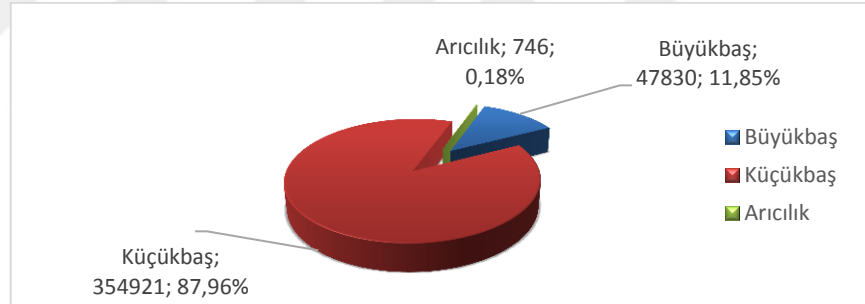
arasında büyük bir fark olduğu halde Arvalı köyüne oranla Kuz çiftliğinde bu meslek ile uğraşan kişi sayısının fazla olması ortalamasını düşürmüştür.

3. HAYVANCILIK HASILATI

Şüphesiz ki hayvancılık daha önce de bahsettiğimiz gibi Osmanlı toplumunun geçim kaynaklarının başında gelen bir sektördür. Bu sebepten dolayıdır ki bu bölümü hasılatlar başlığı altına alarak zikretmek konunun ehemmiyetinin anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

1845 yılına bakıldığında küçükbaş hayvancılık 354.921 kuruş ile en çok hasılat kazandıran hayvan sektörü konumundadır. 403.497 kuruşluk hasılat getirisi olan hayvancılık sektörünün %87,96'sı küçükbaş hayvancılık sektörüne aittir. Sonrasında 47.830 kuruş ve %11,85'lik oran ile onu büyükbaş hayvancılık takip etmektedir. Arıcılığa bakıldığında ise sektörün diğer iş kolları yanında neredeyse hiçbir gelir getirmediği yada çok az bir gelir getirdiği görülmektedir.

Grafik 11 Hayvancılık Hasılatının Türlerine Göre Dağılımı

3.1. Küçükbaş Hayvan Hasılatı

Kazada küçükbaş hayvancılıktan toplamda 354.921 kuruş gelir elde edilmiştir. Bunların 341.650 kuruşu sağman keçiden, 10.649'u yoz keçiden, 2.174'ü sağman koyundan, 448'i ise yoz koyundan elde edilmiştir. Kazadaki hayvanların toplam Temettuâtı, hasılat geliri iken re's başına hayvanlardan kazanılan hasılat miktarları ise şu şekildedir:

Küçükbaş hayvancılık ile uğraşan bir kimse 1845 yılında elinde olan yalnız "bir" sağman keçiden 20 kuruş kazanmaktadır. Sağman koyundan 4 kuruş, yoz koyundan 2 kuruş, yoz keçiden de 1 kuruş kazanmaktadır. Şu halde de en çok gelir sağlayan hayvan sağman keçidir.

Küçükbaş hayvancılıktan en çok Temettuâtı 61.875 kuruş ile Çeltükçü elde etmiştir. Onu sırasıyla 36.320 kuruş ile Kayaş, onu da 35.892 kuruş ile kuz elde etmiştir.

Tablo 46: Küçükbaş Hayvan Hasılatı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	SAĞMAN KEÇİ	YOZ KEÇİ	SAĞMAN KOYUN	YOZ KOYUN	TOPLAM
ÇİFTLİKLER	HİSAR	6.300	105	130	-	6535
	ÇELTÜKÇÜ	59.020	1.945	700	210	61.875
	KUZ	34.900	976	16	-	35.892
	OVACIK	9.100	330	40	-	9.470
	KARAEVLİ	5.500	155	120		5.775
	DERE TÂ'Bİ	7.350	75	80		7.505
KÖYLER	BAŞ	21.600	575	424	22	22.621
	YUMRUTAŞ	22.000	635	-	-	22.635
	CEBİŞ	19.680	299	-	-	19.979
	MAMAK	30.040	988	-	60	31.088
	SÜLEMİŞ	21.500	958	-	-	22.458
	KAYAŞ	35.300	890	100	30	36.320
	ARVALI	23.200	665	-	-	23.865
MAHALLELER	SAKARCA	20.060	908	80	20	21.068
	HAMAM	9.700	360	40	20	10.120
	YAZIR	8.000	250	180	20	8.450
	YUKARI	8.400	535	264	66	9.265
TOPLAM		341.650	10.649	2.174	448	354.921
RE'S BAŞINA HASILAT		20	1	4	2	-

3.2. Büyükbaş Hayvancılık

Küçükbaş hayvancılık ile alakalı önemli detayları ve hasılat bilgileri verildikten sonra hayvancılık sektöründe küçükbaş hayvancılığın akabinde kazaya en çok hasılat kazandıran, hayvancılık türü olan büyükbaş hayvancılığın kazadaki hasılat ve gelir bilgisinin detaylarını sunmak kazanın ekonomisini anlamak ve anlamlandırmak için önemli bir yoldur. Ancak aşağıda verilen tabloda, Temettuât defterinden kaynaklanan mevcut verilerin hasılatların yazılmaması sebebi ile “veri yok” ibaresi kullanılmıştır.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Kaza-yı mezbur sakinlerinden herhangi biri bir hayvana sahip olmasına ve sahip olduğu bu hayvanın sayısının deftere işlenmesine rağmen temettuât defterinde bazı hayvanlarla alakalı hiçbir hasılat bilgisi zikredilmemiştir. O hayvana hiç sahip olmayan yerleşim yerleri ile karıştırılmaması için de “-” ibaresi değil “veri yok” ibaresi kullanılmıştır.

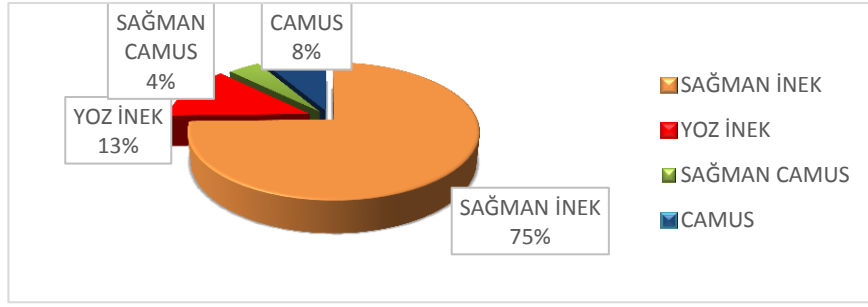
Tablo 47: 1845 Yılı Büyükbaş Hayvancılık Hasılatı

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	ÖKÜZ	SAĞMAN İNEK	YOZ İNEK	DÜGE	BUZAĞI	TOSUN	SAĞMAN CAMUS	CAMUS	YOZ CAMUS	TOPLAM
ÇİFTLİKLER	HİSAR	Veri yok	1000 kuruş	160 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	1160 kuruş
	ÇELTÜKÇÜ	Veri yok	3880 kuruş	720 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	180 kuruş	960 kuruş	Veri yok	5740 kuruş
	KUZ	Veri yok	8040 kuruş	420 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	8460 kuruş
	OVACIK	Veri yok	440 kuruş	160 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	600 kuruş
	KARAEVLİ	Veri yok	480 kuruş	20 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	210 kuruş	240 kuruş	-	950 kuruş
	DERE TÂ'BI	Veri yok	640 kuruş	-	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	640 kuruş
KÖYLER	BAŞ	Veri yok	3440 kuruş	880 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	90 kuruş	-	-	4410 kuruş
	YUMRUTAŞ	Veri yok	1840 kuruş	80 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	1920 kuruş
	CEBİŞ	Veri yok	1320 kuruş	540 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	120 kuruş	240 kuruş	-	2220 kuruş
	MAMAK	Veri yok	2720 kuruş	280 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	270 kuruş	-	Veri yok	3270 kuruş
	SÜLEMİŞ	Veri yok	2400 kuruş	400 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	2800 kuruş
	KAYAŞ	Veri yok	1000 kuruş	180 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	-	-	-	1180 kuruş
	ARVALI	Veri yok	1600 kuruş	800 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	120 kuruş	2040 kuruş	-	4560 kuruş
MAHALLELER	SAKARCA	Veri yok	1760 kuruş	880 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	300 kuruş	600 kuruş	Veri yok	3540 kuruş
	HAMAM	Veri yok	560 kuruş	280 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	360 kuruş	-	-	1200 kuruş
	YAZIR	Veri yok	880 kuruş	40 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	30 kuruş	-	-	950 kuruş
	YUKARI	Veri yok	3680 kuruş	220 kuruş	Veri yok	Veri yok	Veri yok	330 kuruş	-	Veri yok	4230 kuruş
TOPLAM			35680 kuruş	6060 kuruş	-	-	-	2010 kuruş	4080 kuruş	-	47830 kuruş

Yukarıdaki verilerden hareketle, hangi yerleşim birimi özelde diğerinden daha fazla gelir elde etmiştir, hangi hayvanın getirdiği hasılat diğerlerinden daha fazladır vb. pek çok bilgiye ulaşmak mümkündür.

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi kazada en çok geliri 35.680 kuruş ile sağman inek oluşturmuştur. Onu 6060 kuruş gelir getiren yoz inek, 4080 kuruş gelir sağlayan camus, onu da 2010 kuruş gelir elde ettiren sağman camus takip etmektedir. Kaza da yaşayanlar bu sektörden toplam da 47.830 kuruş gelir elde etmiştir. Grafikselsel olarak ise sonuç şu şekildedir;

Grafik 12 1845 Dönemi Büyükbaş Hayvan Hasılatı

Grafikte de görüldüğü üzere kazanın %75 gibi hasılatın büyük oranına hakim olan kısmı sağman inekten elde edilmiştir. Sağman ineği %13 ile kendisinden yoz inek takip etmektedir. Onu da sırasıyla %8 ile camus ve %4 ile sağman camus takip etmektedir.

9580 numaralı Temettuât defterinin ışığında kazadaki büyükbaş hayvancılık dağılımı bu şekilde gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvancılıktan sonra kazada hayvancılık ile alakalı olarak yapılan bir diğer meslek kolu ise arıcılıktır.

3.3.Arıcılık Hasılatı

Kazada ekonomik anlamda yüksek bir kazancı olmayan arıcılık da hayvancılık sektörüne girmesi dolayısı ile bu ana başlık altında incelenmiştir.

Tablo 48: 1845 Yılı Arı Kovanı Sayısı ve Arıcılık Hasılatı

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	TOPLAM HANE SAYISI	ARI KOVANI OLAN HANE SAYISI	ARI KOVANI SAYISI	KOVANLARIN TOPLAM HASILATI
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	1	10	40
	ÇELTÜKÇÜ	131	3	12	53
	KUZ	121	3	9	40
	OVACIK	7	1	10	40
KÖYLER	BAŞ	65	2	10	44
	YUMRUTAŞ	22	1	5	22
	CEBİŞ	41	1	3	13
	MAMAK	59	7	40	172
	SÜLEMİŞ	30	4	9	40
	ARVALI	91	2	5	22
MAHALLELER	SAKARCA	75	2	7	32
	HAMAM	67	4	17	76
	YAZIR	12	2	3	112
	YUKARI	76	1	10	40
TOPLAM		858	34	150	746

Yukarıdaki veriler öncülüğünde arıcılık için öncelikle söylenmesi gereken detaylardan en önemlisi bu meslek kolu ile 858 hanelik kazada yalnızca 34 hanenin ilgilenmesidir ki, bu da kovan sayısına ve doğal olarak da hasılat miktarına etki etmiştir. Ancak verilerden anladığımız bir diğer önemli bilgi ise kazadaki yerleşim yerlerinde bir kişi de olsa neredeyse bütün yerleşim yerlerinde arıcılık yapılmıştır. Ancak

analizlerimiz neticesinde bu iş ticaret maksadıyla değil de daha çok hanelerin kendi yiyecek ihtiyaçlarını karşılaması yahut da yan iş şeklinde çok bir beklenti olmaksızın yapılmaktadır.

Hasılat oranlarına gelecek olur isek 172 kuruşluk bir kazanç ile Mamak, 112 kuruş kazanç ile Yazır, 76 kuruş kazanç ile Hamam kazada arıcılık hasılatı bakımından ilk üç sırada yer almaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AĞLASUN KAZASINDA VERGİLER

Osmanlı Devleti'nde vergi, devletin daimiyeti için, devletin ihtiyaçlarına paralel olarak veya fevkalade durumlar için padişah tarafından konulan yükümlülüklerdir. Devlet harcamalarının ana finansman kaynağı olan vergiler ağırlıklı olarak daha öncede söylemiş olduğumuz gibi zirai üretimden elde ediliyordu. Osmanlı Devleti'nin mali ve denetim teşkilatı merkez maliyesi, tımar sistemi ve vakıflar şeklinde oluşturulmuştu.¹⁰⁷ Şer'i ve Örfi vergiler, Devlet-i Ali Osman'ın kuruluşundan Tanzimat'ın ilan edildiği tarihe kadar geçen yaklaşık beş buçuk asırlık dönemde mali teşkilatın gelir kısmının ana unsurunu oluşturmuştur.¹⁰⁸ Hz. Muhammed (Aleyhi's-Selam) devrinden Tanzimat'ın ilanına kadar bütün Müslüman devletlerce benimsenmiş bir gelenek halini alan bu yapılanma Avrupa'nın Devlet-i Aliyye'yi baskı altına alıp Tanzimat'ı ilan ettirmesi ile beraber gayr-i müslimlere verilmiş olan çeşitli haklar üzerine devletin bu kadim geleneği nihayete erdirilmiştir.

Maliye Nezareti'nin kurulması ile birlikte oluşturulan maliye müfettişliği, Osmanlı maliyesinde gerçekleştirilmek istenen mâlî reformların bir parçası olarak görülebilir. Ancak denetimin müstakil bir yapı tarafından yürütülmesi gerektiğinin anlaşılması ve Tanzimat ile beraber uygulanmaya çalışılan mâlî reformların denetimi için maliye müfettişlerinin görev ve yetkileri 1840 yılında Meclis-i Muhasebe-i Maliye'ye ve 1851 yılında ise bu görev ve yetkilerin bir kısmı Zimemât Komisyonu'na devredilmiştir. Böylece 1840 yılı sonrası farklı vergi politikaları izlenmiş, örfi vergi kalemleri azaltılmıştır. Böylece de vergi yükü hafifletilmiştir. Zaten Temettuât sayımlarının da asıl gayesi yeni vergi düzeninin alt yapısını oluşturmaktı.¹⁰⁹ Temettuât sayım ve yazım işlerinin yapıldığı yıllarda genel itibari ile tarım ve hayvancılık yapılan yerlerde üç çeşit vergi alımı görülmektedir. Bunlar “vergi-yi mahsusa, öşr ve ağnam”dır.¹¹⁰ Bu bölümde ismi zikredilen vergi türleri incelenecektir.

¹⁰⁷ Yiğit Yılmaz, “Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi ve Vergi Denetimi”, *Makaleler Dergisi*, S.232, Ocak 2019, s.12.

¹⁰⁸ Abdüllatif Şener, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1990, s. 95, 98.

¹⁰⁹ Yiğit Yılmaz, *a.g.m.*, s.19.

¹¹⁰ Sadık Akdemir, *a.g.e.*, s.255.

1. VERGİ-Yİ MAHSUSA

Vergi-yi mahsusa aslen, Tanzimat öncesi pek çok sayıda var olan örfi vergilere dayanan ve "vergi" adı verilen yeni verginin diğer adıdır. Şöyle ki "Tanzimat'tan sonra örfi tekâliflerin birçoğu lağvolunduğu gibi bir kısmı da "vergi" adı altında toplu olarak alınmağa başlanmıştır. 1845 yılı kayıtlarında, hanelere düşen vergiyi mahsusa miktarları, her hanenin kaydedildiği alan içinde "*sene-i sabıkada (geçen yıl) vergi-yi mahsusadan bir senede vermiş olduğu*" başlığı altında, rakamsal değerler olarak yazılmıştır. Geçen yılki vergi-yi mahsusa miktarı, önceki yılın vergisinin esas alınması prensibi, bu yılın da vergi miktarını belirlemiştir.¹¹¹ Bu bölümde, bu vergi türünün Ağlasun kazası içerisindeki dağılımı ele alınarak incelenecektir.

Tablo 49: 1845 Yılı Senelik Vergi ve Vergi Miktarı Tespitimiz

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	BİR SENEDE VERDİĞİ VERGİSİ	
		TEMETTUÂT DEFTERİNDE VERİLEN RAKAM	BİZİM TESBİT ETTİĞİMİZ RAKAM
ÇİFTLİKLER	HİSAR	3.100	2.604
	ÇELTÜKÇÜ	18.200	18.307
	KUZ	16.710	16.695
	OVACIK	1.600	1.600
	KARAEVLİ	1.300	1300
	DERE TA'BI	2.482	2482
KÖYLER	BAŞ	16.860	16.560
	YUMRUTAŞ	5.247	5.247
	CEBİŞ	9.410	9.450
	MAMAK	17.060	17.060
	SÜLEMİŞ	9.240	9.527
	KAYAŞ	8.069	8.069
	ARVALI	25.140	25.140
MAHALLELER	SAKARCA	16.960	16.960
	HAMAM	10.890	10.890
	YAZIR	4.240	4.230
	YUKARI	15.880	15.880
TOPLAM		182.388	182.001

Yukarıda verilen tablodan da anlaşılacağı üzere defter kaydını tutan görevli yahut görevliler bazı hatalar yahut dikkatsizlikler sebebiyle toplama işleminde hatalar yapmış ve yanlış hesapların ortaya çıkmasına zemin hazırlamışlardır. Defterde olan rakam ile olması gereken rakam arasında 387 kuruş fark vardır.

Her yıl bir kereye mahsus olarak alınan bu verginin yerleşim yerlerine göre dağılımı, vergi ortalaması, vergi verenleri, vermeyenleri, aynı haneye mensup olan ve

¹¹¹ Ayhan Yalçın, "Temettuat Defterlerine Göre 19. Yy. Ortalarında Silifke Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.15, 2004, s.76.

yaptığı iş, ticaret dolayısı ile yine de vergi veren haneler aşağıdaki tabloda dikkatinize sunulmuştur.

Tablo 50: 1845 Yılı Hane Başına Vergi-yi Mahsusa Ortalaması ve Vergi Vermeyen Haneler

YERLEŞİM BİRİMLERİ	YERLEŞİM YERLERİ	HANE SAYISI	VERGİ-Yİ MAHSUSA VEREN HANE SAYISI	HANE-Yİ MEZBUR DÂHİLİNDE VERGİ VERENLER	VERGİ-Yİ MAHSUSA VERMEYEN HANE SAYISI	VERGİ ORT. (KURUŞ)
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	-	-	147,5
	ÇELTÜKÇÜ	131	128	-	3	143
	KUZ	121	118	-	3	141,5
	OVACIK	7	7	1	-	258
	KARAEVLİ	18	18	-	-	72
	DERE TA'BI	6	6	3	-	275,7
KÖYLER	BAŞ	65	64	-	1	258,7
	YUMRUTAŞ	22	22	2	-	218,6
	CEBİŞ	41	41	1	-	225
	MAMAK	59	56	1	3	299,3
	SÜLEMİŞ	30	29	-	1	328,5
	KAYAŞ	23	21	-	2	384,2
	ARVALI	91	79	-	12	318
MAHALLELER	SAKARCA	75	68	-	7	249,4
	HAMAM	67	67	3	-	155,6
	YAZIR	12	11	-	1	384,5
	YUKARI	76	75	-	1	211,7
GENEL TOPLAM		858	824	11	34	220,8

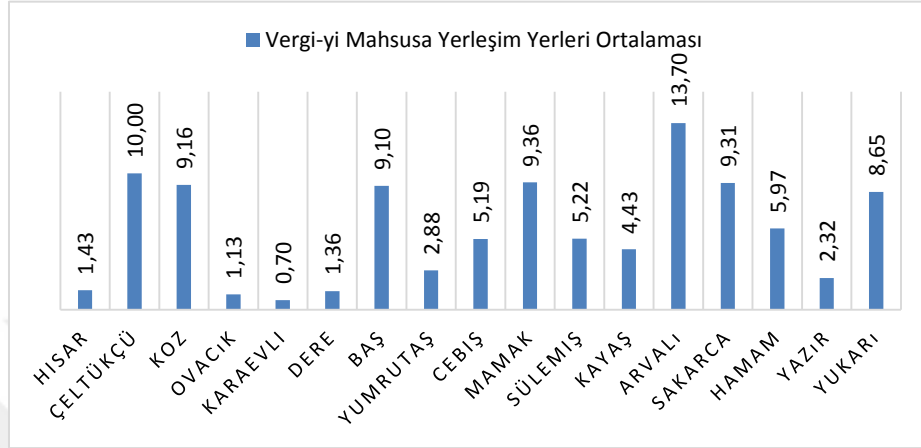
Yukarıdaki tabloya bakılarak 1845 senesinde kazada verilen yıllık vergi miktarı hakkında bilgi sahibi olmak ve vergi vermeyen kişilerin bilgilerine ulaşmak mümkündür. Bu bağlamda daha önce de anlatıldığı gibi kazada toplam 858 hane bulunmaktadır. 858 hanenin 824'ü vergi-yi mahsusa ismi verilen bu yıllık vergiyi ödemektedir. Kaza ortalamasına baktığımız zaman ise hane başına ortalama 220,8 kuruş vergi düştüğü gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda bilgimize sunulan veriler arasında bir haneye mensup iken uğraşmış oldukları ticaret vb. iş sektörleri sebebiyle vergi veren 11 kişinin daha olduğunu görmekteyiz. Ancak güç yetirememelik, fakirlik, imam, müderris olmak vb. çeşitli sebepler ile vergi vermeyen hanelerin sayısı ise 34'tür.

Yerleşim birimlerinin hane ortalamasına baktığımız zaman, 384,5 kuruş ile Yazır mahallesinin kazada en yüksek vergi ortalamasına sahip olan yerleşim birimi olduğunu görmekteyiz. Bunun en büyük sebebi ise hane sayısının düşük olmasıdır. Bir diğer sebep ise hane sayısı düşük olmasına rağmen vergi veremeyen hanelerin bulunmasıdır. Onu 384,2 kuruş 23 haneye sahip olan Kayaş takip etmektedir. Kayaş'ta da 2 hanenin vergi vermediğini görmekteyiz. Onları kazada 30 haneye ve 328,5 kuruş

vergi ortalamasına sahip olan Sülemiş izlemektedir ki Sülemiş'te de vergi vermeyen 1 kişi bulunmaktadır. Verilen senelik verginin miktarına göre kaza geneline baktığımız zaman ise çizelge karşımıza şu şekilde çıkmaktadır.

Grafik 13 Verilen senelik vergi miktarına göre kaza ortalaması

Yukarıdaki grafikte bütün yerleşim yerleri ve yüzdeler hesaplamaları görülmektedir. Bu yolla kazada hangi karye, çiftlik yahut mahallenin daha fazla vergi verdiği kolayca analiz edilebilmektedir. Bakıldığında en çok vergiyi %13,7 oran ile Arvalı vermektedir. Sonrasında onu sırasıyla %10 oran ile Çeltükçü, %9,36 oran ile Mamak, %9,31 oran ile Sakarca, %9,16 oran ile Kuz, %9,10 oran ile Baş, %8,65 oran ile Yukarı, %5,97 oran ile Hamam, %5,22 oran ile Sülemiş, %5,19 oran ile Çebiş, %4,43 oran ile Kayaş, %2,88 oran ile Yumrutaş, %2,32 oran ile Yazır, %1,43 oran ile Hisar, %1,36 oran ile Dere, %1,13 oran ile Ovacık, onu da %0,70 oranı ile Karaevli takip etmektedir.

2. ÖŞR VERGİSİ

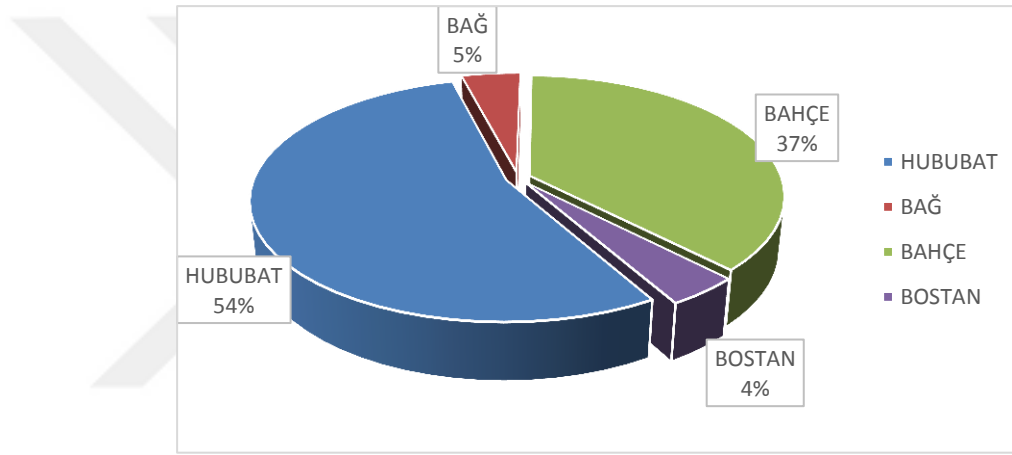
Sözlükte "onda bir" anlamına gelen uşr (çoğulu uşûr, a'şâr) kelimesinin Türkçeleşmiş şekli olan öşür fıkihta toprak ürünlerinden tahsil edilen zekâtı ifade eder.¹¹² Bu uygulamanın farz oluşu doğrudan naslara¹¹³ dayanmaktadır. Konu ile

¹¹² Mehmet Erkal, "Öşür", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, c.34, s.97.

¹¹³ Sözlükte "sözü sahibine kadar götürmek, bir şeyi açığa çıkarıp daha görünür hale getirmek için yukarı kaldırmak, bir şeyin son sınırına ulaşmak" gibi anlamlara gelen nas kelimesi en yaygın şekliyle Allah'ın, Hz. Peygamber'in sözü ve İcmâ'yı ifade eder.

alakalı olarak Bakara Suresi'nin 267.¹¹⁴ ve En'am Suresi'nin 141.¹¹⁵ ayetleri mevzuya aydınlık getirmektedir.

Devlet-i Aliyye'de kendisinden önceki diğer Müslüman Türk Devletleri gibi İslâm ahkam ve ahlâkını şiar edinen, ve bu yolda kurum ve kuruluşlarını dizayn eden bir devlet olması sebebiyle halkından bu vergiyi naslara uygun şekilde, halka yük olmaksızın 1/10 oranında tahsil etmektedir ki bu vergiyi vermenin de şahıs hem de mevzu ile alakalı bazı şartları bulunmaktadır.¹¹⁶ İşte bizde bu bölümümüzde Ağlasun kazasından alınan bu vergiyi bağ, bahçe, bostan, hububat gibi kısımlara ayırarak işlemeye gayret edeceğiz.

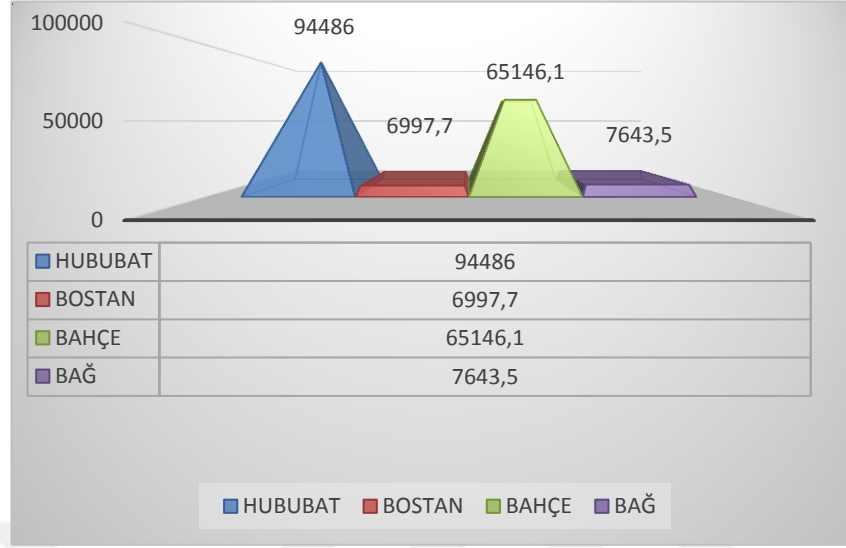
Grafik 14: Öşür Dağılımı

¹¹⁴ Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülmeye lâyıktır. Bakara 2/267. Ayrıca bkz., Halil Altundaş vd., Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Meali, Yenigün Matbaacılık, Ankara, 2011, s. 54

¹¹⁵ “Çardaklı ve çardaksız bağları, değişik ürünleriyle hurmaları, ekinleri, birbirine benzeyen ve benzemeyen biçimlerde zeytin ve narları meydana getiren O'dur. Her biri ürün verdiğinde ürününden yiyin; hasat günü de hakkını verin; fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.” En'am 6/141. Ayrıca bkz., Halil Altundaş vd., a.g.e, s.158,159.

¹¹⁶ Öşür vergisini verecek mükellefin, bazı şartlara haiz olması gerekmektedir. Bunları iki grupta el almak konunun anlaşılması amacıyla alâ olacaktır. Şartların ilk kısmı bizatihi mükellefin kendisiyle alakalı şartlardır ki bunlar: Kişinin Müslüman olması ve vergiye esas toprağın ve malın bizatihi kendisine ait olmasıdır. İkinci kısım ise mevzu yani durum ile alakalı şartlardır ki bunlar da: Vergiye muhatap malın öşür toprağından elde edilmesi, ürünün mevcut olması ve hurma, arpa, buğday, üzüm vb. gibi bahisle alakalı belirli nitelikler taşıyan toprak mahsullerinden müteşekkil olmalıdır. Ayrıca bkz., Mehmet Erkal, a.g.md., s. 97-99.

Grafik 15: Öşr Dağılımı 2

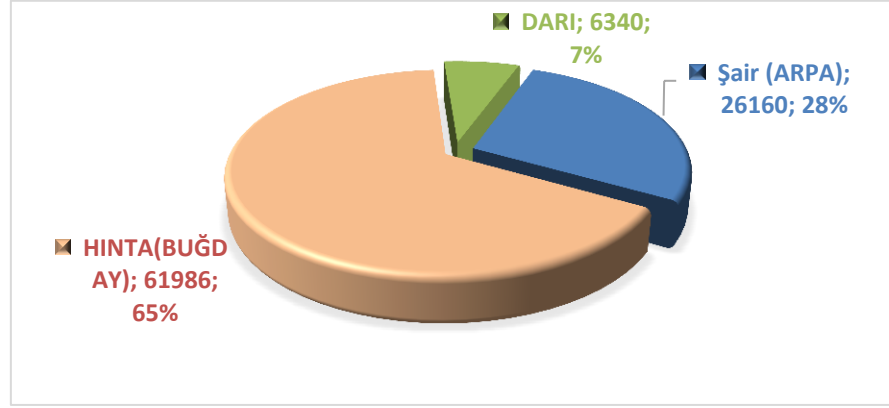

Yukarıdaki grafiklere bakıldığında kazada %54 ile hububat alanının ciddi miktarda vergi verildiği görülmektedir; ancak bunun başlıca sebeplerinden biri neredeyse bütün hanelerin bu alan ve ekimle ilgilenmesidir. Gerek tüketim olarak, gerekse hanelerinin geçimini sağlama maksatlı ticaret olarak, bu alana bir hayli yönelme mevcuttur. Grafikleri verilmiş olan her bir sektör ve iş kolu incelendiği zaman konu daha iyi anlaşılacaktır. Hububat ürünlerini (kazadaki vergi giderlerinin 65.146,1 kuruşunu, %37'sini içinde barındıran) bahçe takip etmektedir. Bunun da kazada yaşayan insanların pekçok zaman uğraştığı ve hasılat elde ettiği sektörlerden biri olduğu hasılatlar konusunda işlenmiştir. Onları bağcılık takip etmektedir ki kazada diğerlerine nazaran bu alanla alakalı çok fazla kimsenin uğraşmaması sebebi ile bağcılık için 7643,5 kuruş vergi verilmiştir ki bu da kazada verilen verginin %5'ine tekabül etmektedir. Son olarak ise bostancılık gelmektedir. Bu iş kolunun uğraş istemesi, bu alanla ilgilenen kişi sayısının, bu işe ayrılan toprak miktarının ve hasılatın diğerlerine oranla az olması sebebiyle 6997,7 kuruş vergi verilmiştir. Bu da kazada verilen verginin %4'ünü oluşturmaktadır.

2.1. Hububat Öşrü

Ağlasun kazasında 1845 yılının öşr toplam vergi giderleri 174.273,3'tür. Hububat öşrü ise kazada %54'lük bir pay ile en yüksek orana sahiptir. Tabi bunun asıl kaynağı birden fazla olan hububat ürünlerinin tek bir başlık altında ele alması sebebiyledir. Çalışmanın bu bölümünde tek bir başlık altında ele alınan bu ürünler cüzlerine ayrıştırılmak suretiyle arpa, buğday, darı olarak ayrı ayrı ele alınacaktır.

Grafik 16 Hububat Öşrü Dağılımı

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında hububat ürünlerinin kazadaki dağılımını net olarak görmek mümkündür. Veriler arasından ilk göze çarpan 61.986 kuruş ile %65'lik büyük paya sahip olan hinta yani buğdaydır. Buğday, kazadaki 858 hanenin 736'sının uğraş verdiği bir hububat olarak kayıtlara geçmiştir. Onu 26.160 kuruş ile kazanın %28'sinden alınan şair yani arpa öşrü takip etmektedir ki onunla da 858 hanenin 736'sının aktif şekilde uğraştığı görülmektedir. Kazada 6.340 kuruş ile en az paya sahip olan darı öşrü ise kazanın %7'sinden alınmıştır. Diğerlerinin aksine yalnızca 259 kişi bununla meşgul olmuştur. Analizleri yapılan hububat türlerinin öşür değerlerine göre tahlil edilmesi de faydalı olacaktır.

2.1.1. Hınta (Buğday) Öşrü

Tablo 51: Hane sayılarının kendi içerisindeki hınta vergilerinin dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	HANE SAYISI	HINTA (BUĞDAY) ÖŞRÜ VEREN HANE	KİLEBAŞINA ORTALAMA VERGİ	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	8	100
	ÇELTÜKÇÜ	131	113	8	86,3
	KUZ	121	83	8	68,6
	OVACIK	7	6	8	85,7
	KARAEVLİ	18	13	8	72,2
	DERE TÂ'BÎ	6	6	8	100
KÖYLER	BAŞ	65	64	8	98,5
	YUMRUTAŞ	22	22	8	100
	CEBİŞ	41	40	8	97,6
	MAMAK	59	52	8	88,2
	SÜLEMİŞ	30	24	8	80
	KAYAŞ	23	18	8	78,3
	ARVALI	91	68	8	74,8
MAHALLELER	SAKARCA	75	69	8	92
	HAMAM	67	67	8	100
	YAZIR	12	10	8	83,3
	YUKARI	76	67	8	85,2
TOPLAM		858	736	8	86,2

1845 yılı Ağlasun kazasının 858 hanesinin 736'sının bu vergiyi verdiği kayıt altına alınmıştır. Bununla beraber kile başına ortalama olarak 8 kuruş vergi alınmaktadır. Böylece hane başına üretilen buğday miktarının bilinmesi halinde vergi miktarı da ortaya çıkarılabilecektir.

Kazada bu alanda vergi veren hanelere bakıldığı zaman 4 yerleşim yerinin (Hisar, Dere, Yumrutaş ve Hamam) bütün haneleri ile eksiksiz bir şekilde, Ovacık, Baş ve Çebiş gibi yerleşim yerlerinin de 1'er haneleri dışında bütün haneleri ile bu alanda vergi verdikleri görülmektedir. Ödenen vergi miktarı ise aşağıda verilen tablodaki gibidir.

Tablo 52: Yerleşim Yerlerinin Verdiği Öşr Hınta Vergisi

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>HINTA (BUĞDAY) ÖSRÜ VEREN HANE</u>	<u>YERLEŞİM BİRİMİNİN VERDİĞİ VERGİ</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	1.432
	ÇELTÜKÇÜ	131	113	7.936
	KUZ	121	83	5.536
	OVACIK	7	6	768
	KARAEVLİ	18	13	992
	DERE TÂ'BI	6	6	664
KÖYLER	BAŞ	65	64	6.168
	YUMRUTAŞ	22	22	1.392
	CEBİŞ	41	40	3.480
	MAMAK	59	52	3.552
	SÜLEMİŞ	30	24	2.928
	KAYAŞ	23	18	2.024
	ARVALI	91	68	7.152
MAHALLELER	SAKARCA	75	69	5.688
	HAMAM	67	67	5.696
	YAZIR	12	10	856
	YUKARI	76	67	5.712
TOPLAM		858	736	61.986

Tabloya bakıldığında yerleşim yerinde toplam 61.986 kuruş vergi verildiği kayıt altına alınmıştır. En çok vergi veren 3 yerleşim yerinden ilki 131 hanesinden 113'ü bu iş ile ilgilenen 7.936 kuruş ile Çeltükçü çiftliğidir. İkinci, 91 hanesinden 68'inin toplamda 7.152 kuruş buğday öşrü veren Arvalı köyüdür. Üçüncü ise 65 hanesinden 64'ünün toplamda 6.168 kuruş vergi verdiği Baş köyüdür.

2.1.2. Şair(Arpa) Öşrü

Ağlasun ve çevresinde 1845 yılında 26.160 kuruş değerinde arpa öşrü tespit edilmiştir. Bu değer toplam hububat öşrü içerisinde %28'lik bir orana tekabül etmektedir. Arpa öşrü daha öncede belirtildiği gibi hınta (buğday) öşründen sonra ikinci sırada yer almaktadır. Arpa öşrünün kaza genelinde yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 53: Yerleşim Birimlerine Göre Arpa Öşrü Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>ŞAİR (ARPA) ÖŞRÜ VEREN HANE</u>	<u>HANE BASINA ORTALAMA VERGİ</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	610
	ÇELTÜKÇÜ	131	113	3.045
	KUZ	121	83	2.130
	OVACIK	7	6	335
	KARAEVL	18	13	450
	DERE TÂ' Bİ	6	6	290
KÖYLER	BAŞ	65	64	2.945
	YUMRUTAŞ	22	22	505
	CEBİŞ	41	40	1.450
	MAMAK	59	52	1.490
	SÜLEMİŞ	30	24	1.425
	KAYAŞ	23	18	995
	ARVALI	91	68	2.970
MAHALL E-LER	SAKARCA	75	69	2.280
	HAMAM	67	67	2.525
	YAZIR	12	10	355
	YUKARI	76	67	2.360
TOPLAM		858	736	26160

1845 yılı için yerleşim birimleri arasında en fazla arpa öşrünü 3.045 kuruş ile Çeltükçü vermektedir. En azını ise 290 kuruş ile Dere çiftliği vermektedir. Arpa öşrü veren hane sayısına bakıldığı zaman ise buğday öşrü veren hane sayısı ile aynı olduğu hatta çalışmamıza asıl teşkil eden Temettuât defterinden de konu incelendiği zaman hepsinin aynı haneler olduğu tarafımızca tespit edilmiştir.

Tablo 54: Hane sayılarının kendi içerisindeki yüzdelik şair vergi dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	TOPLAM HANE SAYISI	ŞAIR ÖŞRÜ VEREN HANE SAYISI	KİLE BAŞINA ORT. VERGİ	%
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	14	5	100
	ÇELTÜKÇÜ	131	113	5	86,3
	KUZ	121	83	5	68,6
	OVACIK	7	6	5	85,7
	KARAEVLİ	18	13	5	72,2
	DERE TA' BÎ	6	6	5	100
KÖYLER	BAŞ	65	64	5	98,5
	YUMRUTAŞ	22	22	5	100
	CEBİŞ	41	40	5	97,6
	MAMAK	59	52	5	88,2
	SÜLEMİŞ	30	24	5	80
	KAYAŞ	23	18	5	78,3
	ARVALI	91	68	5	74,8
	MAHALLELER	SAKARCA	75	69	5
HAMAM		67	67	5	100
YAZIR		12	10	5	83,33
YUKARI		76	67	5	88,2
TOPLAM		858	740	85	86,2

Son verilen tablodan anlaşılacağı üzere 1845 yılında kile başına verilen vergi ortalaması 5 kuruştur. Vergi veren hanelere bakıldığında buğday öşründe olduğu gibi 4 yerleşim yerinin (Hisar, Dere, Yumrutaş ve Hamam) bütün haneleri ile eksiksiz bir şekilde, Ovacık, Baş ve Çebiş gibi yerleşim yerlerinin de 1'er haneleri dışında bütün haneleri ile bu alanda vergi verdiği kayıt altına alınmıştır.

2.1.3. Darı Öşrü

Kaza genelinde 1845 senesinde 6.340 kuruş değerinde darı öşrü verilmiştir. Bu değer kazada verilen bütün hububat öşürlerinin %7'sine tekabül etmektedir. Oranın ve verilen vergi miktarının az olması sebebiyle darı öşrü kazada hububat öşürleri arasında en son sırada bulunmaktadır. Kile bazında darı başına ortalama vergi 5 kuruş olarak tespit edilmiştir. Darı öşrünün kaza genelinde yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 55: Yerleşim Birimlerine Göre Darı Öşrü Dağılımı

MAHALLELER	SAKARCA	75	44	995
	HAMAM	67	49	1.325
	YAZIR	12	10	350
	YUKARI	76	62	1.050
TOPLAM		858	259	6.340

1845 yılı için yerleşim birimleri arasında en fazla darı öşrünü 2.145 kuruş ile Baş çiftliği vermektedir. En azını ise 5 kuruş ile Arvalı köyü vermektedir. Hane sayısına bakıldığında 259 hane ile darı, en az ilgiye ve ekime sahip olan hububattır.

2.2. Diğer Öşürler

2.2.1. Bahçe Öşrü

Bahçe öşrü Temettuât defterinde hane numarası ve hane sahibinin isminin yazıldığı bölümün en sol, üst tarafına “öşr bahçe dönüm” şeklinde yazılmıştır.¹¹⁷

9580 numaralı defterden yapılan tespitlere göre bahçe öşrü, önceki öşür vergilerinin tablolarında belirtildiği şekilde sabit bir kuruş baz alınarak değil, mahsule oranla alınmaktadır. Bahçe öşrü kaza hububattan sonra %37 ile ikinci sırada bulunmaktadır. Bahçe öşrünün yerleşim birimlerine göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda net olarak gösterilmiştir.

Tablo 56: Yerleşim Birimlerine Göre Bahçe Öşrü Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>DARI ÖŞRÜ VEREN HANE</u>	<u>HANE BASINA ORTALAMA VERGİ</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	131	1	10
	OVACIK	7	1	10
KÖYLER	BAŞ	65	59	2.145
	YUMRUTAŞ	22	22	450
	ARVALI	91	1	5

¹¹⁷ BOA, ML. VRD. TMT. d. 9580, s.42.

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR BAHÇE VERGİSİ VEREN HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR BAHÇE VERGİSİ ORTALAMA (KURUŞ)</u>	<u>ÖSR TOPLAM (KURUŞ)</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	131	9	112,7	1.014,3
	KUZ	121	108	68,7	7.419,6
KÖYLER	BAŞ	65	65	159,8	10.387
	YUMRUTAŞ	22	22	123,1	2.708,2
	CEBİŞ	41	38	123,5	4.693
	ARVALI	91	76	138,5	10.526
MAHALLELER	SAKARCA	75	67	126,8	8.495,6
	HAMAM	67	67	134,2	8.991,4
	YAZIR	12	10	147,6	1.476
	YUKARI	76	75	125,8	9.435
GENEL TOPLAM		858	537	121,996	65.146,1

Tabloya baktığımız zaman H.1260-61 yıllarında Ağlasun'da 537 hanenin bahçe öşrü verdiği şahit olmaktayız. Yerleşim yerinde toplam 65.146,1 kuruş vergi verildiğini net bir şekilde görmekteyiz. En çok vergi veren 3 yerleşim yerinden ilki 91 hanesinden 76'sı bu iş ile ilgilenen 10.526 kuruş ile en çok vergiyi veren Arvalı köyüdür. 2. Olarak 65 hanesinin tamamının bahçe vergisi verdiği ve toplamda 10.387 kuruş öşür veren Baş köyü gelmektedir. Son olarak ise 76 hanesinden 75'inin toplamda 9.435 kuruş vergi verdiği Yukarı mahallesi gelmektedir. Kazada en az vergi veren yerleşim yeri ise 131 hanesinin yalnızca 9'unun toplamda 1.014,3 kuruş bahçe öşrü verdiği Çeltükçü'dür.

2.2.2. Bağ Öşrü

Bağ öşrü Temettuât defterinde bahçe öşründe de gösterildiği gibi hane numarası ve hane sahibinin isminin yazıldığı bölümün en sol, üst tarafına "öşr bağ dönüm" şeklinde yazılmıştır. Bağ öşrü kaza genelindeki öşr dağılımında bahçeden sonra 7.643 kuruş vergi ile %5 orana sahip olarak üçüncü sırada bulunmaktadır. Bağ öşrünün yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 57: Yerleşim Birimlerine Göre Bağ Öşrü Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR BAĞ VERGİSİ VEREN HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR TOPLAM (KURUS)</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	131	87	7090,5
	KUZ	121	5	500
KÖYLER	BAŞ	91	5	53
GENEL TOPLAM		858	97	7643,5

Ağlasun kazasında bahse konu dönem de tablodan da gördüğümüz üzere yalnızca 3 yerleşim yerinin bağ öşrü verdiğini görmekteyiz. Ancak buna rağmen vergi bakımından kazada son sırada yer almamaktadır. Zira Çeltükçü'nün 131 hanesinin 87'sinin bu iş ile uğraşması vergi oranını bir hayli arttırmıştır. Bu doğrultu da kazada en çok vergi veren yerleşim yeri 7090,5 kuruş ile Çeltükçü'dür. Onu 5 hanesinin toplamda 500 kuruş bağ öşrü verdiği Kuz takip etmektedir ki sonuncu yerleşim yeri ise toplamda 5 hanesinin 53 kuruş öşür verdiği Baş köyü gelmektedir.

2.2.3. Bostan Öşrü

Bağ öşrü Temettuât defterine, bahçe öşründe de gösterildiği gibi hane numarası ve hane sahibinin isminin yazıldığı bölümün en sol, üst tarafına “öşr bostan dönüm” şeklinde yazılmıştır. Bostan öşrü kaza genelindeki öşr dağılımında 6.997,7 kuruş vergi ile %4 orana sahip olarak son sırada bulunmaktadır. Bostan öşrünün yerleşim birimlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda net olarak görülmektedir.

Tablo 58: Yerleşim Birimlerine Göre Bostan Öşrü Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR BOSTAN VERGİSİ VEREN HANE SAYISI</u>	<u>ÖSR BOSTAN VERGİSİ ORTALAMA (KURUS)</u>	<u>ÖSR TOPLAM (KURUS)</u>
ÇİFTLİKLER	ÇELTÜKÇÜ	131	11	123,6	1359,6
	KUZ	121	91	5,4	491,4
	OVACIK	7	4	146,5	586
	DERE TA'Bİ	6	1	120	120
KÖYLER	BAŞ	65	63	4,1	258,3
	CEBİŞ	41	41	11,8	483,8
	MAMAK	59	8	95,4	763,2
	KAYAŞ	23	4	201,7	806,8
	ARVALI	91	64	11,3	723,2
MAHALLELER	SAKARCA	75	46	17,5	805
	HAMAM	67	56	5,7	319,2
	YAZIR	12	10	3,7	37
	YUKARI	76	66	3,7	244,2
GENEL TOPLAM		858	465	15,04..	6.997,7

Ağlasun kazasında bahse konu dönem de tablodan da gördüğümüz üzere 13 farklı yerleşim yerinin ve toplamda 465 hanenin bostan öşrü verdiğini görmekteyiz.

Ancak buna rağmen vergi bakımından kazada son sırada yer almaktadır. Bunun sebebi ise oşır bostan ortalamasının düşük olmasıdır. Yani vergi miktarının diğer ekim işlerine nazaran az olması sebebiyledir. Zira tabloda genel toplam kısmına baktığımız zaman hane başına düşen vergi miktarını görmekteyiz. Ayrıca bağ öşrünü hatırladığımız zaman sadece Çeltükçü 'nün 131 hanesinin 87'sinin toplamda 7090,5 kuruş vergi vermesi tek başına bağ öşrünün, bostan öşrünün önüne geçmesine sebep olmuştur. Burada da en çok vergiyi veren yerleşim yerine baktığımız zaman karşımıza yine, 11 hanesinin toplamda 1359,6 kuruş öşür verdiği Çeltükçü çiftliği çıkmaktadır. Kazada en düşük vergiyi ise 37 kuruş ile Yazır mahallesi vermektedir.

3. AĞNAM VERGİSİ

Asli anlamda küçükbaş hayvanlardan alınan vergiye denmektedir. İslam devletlerinde çeşitli adlarla rastlanan bu vergi, Osmanlı resmi kayıtlarında “*resm-i ganem, adet-i ağnam*” şekillerinde de geçer. Şerî vergilerden sayılan ağnam resmine bazı sancak kanunnamelerinde “*adet-i zekat*” da denmektedir. Bu vergi genellikle koyun yavruladıktan sonra nisan veya mayıs aylarında alınır, kuzulu koyun, kuzusu ile bir hesaplanırdı. Vergi miktarı Fatih kanununa göre üç koyundan bir akçe iken daha sonra iki koyundan bir akçe olarak tespit edilmişti. Ancak bu miktar bölgelerin özelliklerine göre değişiklik arz etmektedir.¹¹⁸ Araştırmamıza konu vergi türü 1845 döneminde Ağlasun kazasında toplamda 10.236 kuruş olarak toplanmıştır. Bu yıla ait ağnam vergisinin yerleşim yerlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

---

¹¹⁸ Feridun Emecen, “Ağnam Resmi”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul,1988, c.1, s.478.

Tablo 59: Yerleşim Birimlerine Göre Ağnam Vergisi Dağılımı

<u>YERLEŞİM BİRİMLERİ</u>	<u>YERLEŞİM YERLERİ</u>	<u>HANE SAYISI</u>	<u>AĞNAM VERGİSİ VEREN HANE SAYISI</u>	<u>VERGİ TOPLAMI</u>
ÇİFTLİKLER	HİSAR	14	3	436
	ÇELTÜKÇÜ	131	35	815
	KUZ	121	37	1153
	OVACIK	7	5	513
	KARAEVLİ	18	2	340
	DERE TA'BI	6	3	311
KÖYLER	BAŞ	65	22	861
	YUMRUTAŞ	22	9	102
	CEBİŞ	41	9	31
	MAMAK	59	22	1964
	SÜLEMİŞ	30	11	1083
	KAYAŞ	23	6	928
	ARVALI	91	6	34
MAHALLELER	SAKARCA	75	6	521
	HAMAM	67	6	199
	YAZIR	12	3	352
	YUKARI	76	7	593
GENEL TOPLAM		858	192	10.236

Tablomuza baktığımızda gördüğümüz ilk şey kazada her yerleşim yerinde küçükbaş hayvancılığın yapıldığı ve her yerleşim yerinde en az iki hanenin bu vergiyi verdiğidir. Kazada 1964 kuruş ile bu vergiyi en çok veren yerleşim yeri Mamak köyüdür. En düşüğü ise 34 kuruş ile Arvalı köyüdür.

Kazada 858 haneden 192'sinin bu vergiyi verdiğini görmekteyiz. Kazada bu vergiyi veren hanenin en çok olduğu yerleşim birimi 37 hane ile Kuz çiftliğidir. 2. olarak 35 hane ile Çeltükçü 22 şer hane ile Baş ve Mamak köyleri gelmektedir. En düşük olarak ise 2 hane ile Karaevli'dir.

SONUÇ

Hicrî 1260-61 (Miladî 1844-1845) senelerini kapsayan bu çalışma, Hamid Sancağı'na bağlı Ağlasun kazası ve çevresinin 19. yüzyıl ortalarındaki sosyal ve ekonomik yapısı'na ait bilgiler sunmaktadır. Bu bilgiler o yıllara ait genel ve özel bilgi niteliği taşıması sebebiyle yalnızca o ana özel olmayıp öncesi ve sonrası hesaba katılarak 10-15 senelik genel bir çıkarım yapılabilecek bilgilerdir. Zira çalışmamıza konu olan yer, mekân, araziler her an ve zamanda birden bire değişebilecek niteliğe sahip değillerdir. Kronolojik olarak belli bir süreç içerisinde sebep ve sonuç öncülleri neticesinde değişkenlik arzedebilirler. Ağlasun ve çevresi söz konusu yıllarda “Konya Eyaleti mülhakatından Hamid Sancağı kazalarından De’r Nefs-i Ağlasun Kazası” olarak anılmaktadır. İncelemeye tabii tuttuğumuz 9580 numaralı Temettuât defterinde bütün yerleşim birimleri köy, çiftlik ve mahalle olarak kaydedilmiştir.

Çalışmaya asıl teşkil eden 9580 numaralı defter 19. yüzyıl ortalarında Ağlasun kazasının 17 yerleşim yeri olduğunu göstermektedir ki bunlar; Hisar, Çeltükçü, Kuz, Ovacık, Karaevli, Dere çiftlikleri; Baş, Yumrutaş, Çebiş, Mamak, Sülemiş, Kayaş, Arvalı köyleri ve Sakarca, Hamam, Yazır, Yukarı mahalleleridir. Bu dönemde kazada toplam 6 çiftlik, 7 köy, 4 mahalle bulunmaktadır.

Kazanın sosyal yapısını incelediğimiz zaman kazada toplam 858 hane 888 nefer bulunduğunu görüyoruz. 1831 yılında yapılan nüfus sayımlarında 2168 nüfusa sahip olan Ağlasun kazasının 1845 yılına gelindiğinde tahmini olarak her haneyi 5'er kişi olarak hesapladığımız zaman o dönemde toplamda 4290 nefer olduğu bilgisine ulaşmaktayız. Kazada bulunan 858 hanenin 331'i köylerde, 297'si çiftliklerde, 230 mahallelerde iskân etmektedirler.

Ağlasun kazasında yaşayan insanların hayatlarını ikame, ailelerini idare ettirmelerinin yegâne yolu bir temettuya yani gelire sahip olmalarından geçmekteydi ki bu, söz konusu defterlere bakıldığı zaman açık bir şekilde görülmektedir. Kazada yaptığımız tespitler neticesinde 22 farklı meslek kolu olduğunu, bunlardan en öne çıkan üç meslek türü ise büyükbaş hayvancılık, ziraat ve küçükbaş hayvancılıktır. Ancak insanlar bu iş kollarının yanı sıra pek çok iş kolu ve sektörle de uğraşmakta ve ailelerinin geçimini sağlamaya çalışmaktaydılar.

Kazada büyükbaş hayvancılık ile uğraşan 715 hane bulunmaktadır ki büyükbaş hayvancılığın hasılat rakamlarına baktığımız zaman özellikle tarıma nazaran çok düşük olduğu gözlemlenmektedir. Buradan anlıyoruz ki kazada yapılan büyükbaş hayvancılık, ticaret maksatlı değil daha çok hanenin süt, et, yük, yolcu taşıma, yolculuk yapma vb. ihtiyaçlarını karşılamak maksatlıdır. Kazada büyükbaş hayvancılıktan sonra yapılan en önemli meslek ziraatçiliktir. Kazada 697 kişi bu meslek ile uğraşmaktadır. Ayrıca hasılat rakamı olarak kazanın en önemli mesleği ziraatçiliktir. 1845 yılında Ağlasun kazasında defterden edindiğimiz bilgiye göre 57.391 dönüm arazi bulunmakta idi. Bunların %67'si yani 38.714 dönümü mezru yani ekili arazilerden oluşmaktaydı. %33'ü ise yani 18.677 dönümü ise gayr-i mezru araziden meydana gelmekteydi. Bu minvalde kazada hane başına düşen mezru arazi miktarı 55,5 dönüm iken, gayri mezru miktarı ise 35,71 dönümdür.

İşlenmekte olan tarım alanlarına baktığımız zaman ise %54 gibi büyük kısmının hububat tarımına ayrıldığı açık bir şekilde görülmektedir. hububat işi ile uğraşan insanların da %54,38'lik büyük bir kısmı hınta (buğday) ekimi yapmaktadır. Sonra sırasıyla %36,71'i arpa ve %8,9'u da darı ekimi yapmaktadır.

9580 numaralı Temettuât defterine baktığımız zaman kazaya kayıtlı hanelerin tarım, hayvancılık ve meslekleri icabı elde ettikleri gayrisafi gelirler toplamı 2.092.662 kuruştur.

Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye kazada “*öşr, vergi-yi mahsusa, ağnam*” olmak üzere üç kategoride vergi almıştır. Kazada bir senede verilmekte olan vergi-yi mahsusanın tamamının 182.001 kuruş, toplam verilen öşr vergi miktarının 174.273,3 kuruş, ağnam vergisinin ise 10.236 kuruş olduğu tarafımızca tespit edilmiştir. Kazada verilen toplam vergi miktarı ise 366.510,3 kuruştur.

Netice olarak Ağlasun kazası 19. yüzyıl ortalarında Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye'nin Konya eyaleti, Hamid sancağına bağlı, ekonomik olarak tarım ve hayvancılığa dayalı olan bir kazadır. Temettuât defteri kayıtlarında 17 olan yerleşim yeri sayısı günümüze bakıldığında 15 yerleşim yerine düşmüştür. 19. yüzyıl ortaları için 4290 olarak hesapladığımız nüfusu günümüzde 8.537 kişiden oluşmaktadır. O dönemde kazanın en önemli köylerinden biri olan Çeltükçü ise günümüzde ayrı bir ilçe konumuna yükselmiştir.

KAYNAKÇA

1- Arşiv Vesikaları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA, ML. VRD. TMT. d., nr. 9580, H. 1260-1261.

2- Kaynak ve Araştırma Eserleri:

AKDEMİR, M.Sadık, *19. yy Ortalarında Kemerhamid Kazası ve Köyleri*, Dilruba Yayınları, Isparta, 2018.

ALTUNDAŞ, Halil vd., *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Meali*, Yenigün Matbaacılık, Ankara, 2011.

ARAS, B.Murat, "Osmanlı Devletinde Din ve Devlet İlişkisi", Basılmamış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2013.

ARIKAN, Zeki, *15-16. Yüzyullarda Hamit Sancağı*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınevi, İzmir, 1988.

AYDIN, H. Veli, "Tımar Sisteminin Kaldırılması Süreci ve Bazı Değerlendirmeler", *OTAM Dergisi*, 2001, S.12, ss.65-104.

CEYLAN, Salih, "Kaybolmakta Olan Bir Kırsal Maddi Kültür Örneği: Su Değirmenleri (Ağlasun Örneği)" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:19, Sayı:31, Ocak-2014, ss.65-82.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 13. baskı, Ankara, 1996.

EMECEN, Feridun M, *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum*, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.

EMECEN, Feridun, "Ağnam Resmi", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1988, c.1, ss. 478-479.

ERKAL, Mehmet, "Öşür", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, c.34, ss. 97-100.

GÜNEŞ, Mehmet "Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, S.15, Ankara, 2014, ss.269-298.

GÜRAN, Tefvik, *Osmanlı Tarım Ekonomisi*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

İNALCIK, Halil, "Çiftlik", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, 1993, c.8, ss. 313-314.

- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 1943.
- KARPAT, Kemal H, *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, çev. Bahar Tırnakçı, Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010.
- KODAMAN, Bayram, “Kalkınmada Çağdaş Devletin Temel Görevleri”, *Cumhuriyet’in Tarihi Fikri Temelleri ve Atatürk*, Alter Yayınları, Isparta, 2001.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., “Osmanlı Sosyal ve İktisâdi Tarihi Kaynaklarından Temettu Defterleri”, *Belleten*, Ankara, 1995, c.69, ss.395-412.
- LÜTFİ, Ahmed, *Tarih-i Ahmed Lütfi*, c.3, Matabaa-i Âmire, 1873.
- ÖZ, Mehmet, “Tahrir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, c.39, İstanbul 2010.
- ÖZÇELİK, Selahaddin, *19. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2005.
- SAMİ, Şemseddin, *Kamûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013.
- SOLAK, İbrahim, *Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Anadolu’da Arıcılık*, Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya, 2013.
- ŞENER, Abdüllatif, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1990.
- TAŞKIN, Ünal, “Osmanlı Devleti’nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2005.
- TORUN, Ebru, *Sagalassos Ziyaretçi Kılavuzu*, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Burdur, 2014.
- YALÇIN, Ayhan, “Temettuât Defterlerine Göre 19. Yy. Ortalarında Silifke Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.15, 2004, ss.13-87.
- YILMAZ, Yiğit “Osmanlı Devleti’nde Vergi Sistemi ve Vergi Denetimi”, *Makaleler Dergisi*, S.232, Ocak 2019, ss.11-22.

3- İnternet Kaynakları

<http://www.aglasun.bel.tr//Syf/Ilcemizin-Tarihi.html>. Erişim tarihi: 14.02.2019

<http://www.dunyaninrenkleri.com/turlar/Basinda-foodandtravel-01.htm>. Erişim tarihi:
14.08.2019

<https://www.google.com.tr/maps/dir/Ağlasun,+Burdur/Dereköy>. Erişim tarihi:
12.04.2019

www.aktuelarkeoloji.com.tr/sagalassos483334. Erişim tarihi: 13.02.2019

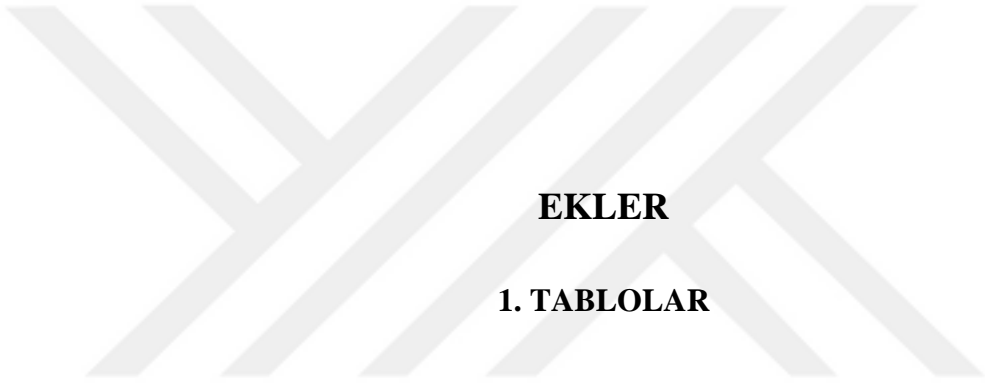
www.tayproject.org/downloads/Pisidia_SO.pdf. Erişim tarihi: 13.02.2019

www.tdk.gov.tr. Erişim tarihi: 19.02.2019

<https://www.davidrumsey.com/> Erişim tarihi: 10.04.2019

<http://www.celtikci.gov.tr/ovacik-koyu>. Erişim tarihi: 14.04.2019

<http://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 18.05.2019

EKLER

1. TABLOLAR

EK 1:

H.1260-61 (1845) Yıllarında Hisar'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)
ÇİFTLİK MUTASARRIFI MUSLAHADDİN BEY HACI BEKİR OĞLU ALİ HACI BEKİR OĞLU MUSTAFA HALİL OĞLU KADI AHMET HALİL OĞLU KIRIK HÜSEYİN HASAN KETHÜDA OĞLU MOLLA ALİ HÜSEYİN OĞLU TOPAL AHMET KARA AHMET OĞLU AHMET KARA AHMET OĞLU ALİ KARA AHMET OĞLU SÜLEYMAN KETHÜDA KARA MUSTAFA OĞLU KULAK İSMAİL MAHMUD OĞLU KARA BIÇAK MEHMET MOLLA ALİ OĞLU MOLLA AHMET MOLLA ALİ OĞLU SÜLEYMAN MUSTAFA OĞLU HASAN KETHÜDA

H.1260-61 (1845) Yıllarında Çeltükçü (Çeltikçi)'de Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)
ABAK YUSUF OĞLU İSMAİL ABDİ OĞLU MUSTAFA ABDURRAHMAN OĞLU BEKİR ABDURRAHMAN OĞLU BEKİR ABDURRAHMAN OĞLU MOLLA ALİ AHMED OĞLU CAFER İBRAHİM AHMED OĞLU ÇIRLAK SÜLEYMAN AHMED OĞLU KADI AHMED AHMED OĞLU MAÇKAL YUSUF AHMET OĞLU KARA HASAN AHMET OĞLU PAZARCI MEHMED ALİ OĞLU ABDURRAHMAN ALİ OĞLU AHMED

ÇIRAĞI İBRAHİM OĞLU MEHMED
ÇIRAK MEHMED OĞLU İBRAHİM
ÇİFTLİK MUTASARRIFI VASİT PAŞA
ÇİL MUSTAFA OĞLU BEKİR
DAL KASIM OĞLU MEHMED
DELİ MEHMED OĞLU SÜLEYMAN
DEMİR VELİ OĞLU DELİ HASAN
OSMAN OĞLU BODUR OSMAN
DÖKÜMCÜ OĞLU KEL İBRAHİM
DÖKÜNCÜ MEHMED OĞLU SÜLEYMAN
EĞRİ ALİ OĞLU MOLLA BEKİR
EMİR MUSTAFA OĞLU AHMED
HACI OSMAN OĞLU İBRAHİM
HALİL HÜSEYİN OĞLU ABDAL
HALİL KETHÜDA OĞLU AHMED
HALİL KETHÜDA OĞLU AHMED
HALİL KETHÜDA OĞLU İBRAHİM
HALİL OĞLU MEHMED
HAMZA OĞLU KARA ALİ
HAMZA OĞLU KEL HALİL
HANEYİ MEZBURUN DÂHİLİNDE KARINDAŞININ OĞLU OSMAN
HASAN OĞLU HAYTA MEHMED
HASAN OĞLU SÜLEYMAN
HASAN OĞLU TOPAL HÜSEYİN
HATİP OSMAN OĞLU MEHMED
HÜSEYİN OĞLU ALİ
HÜSEYİN OĞLU KARABAS MEHMED
HÜSEYİN OĞLU MEHMED
HÜSEYİN OĞLU MEHMED
HÜSEYİN OĞLU MEHMED
HÜSEYİN OĞLU MUSTAFA
HÜSEYİN OĞLU TAC ALİ
İBRAHİM OĞLU CAMIŞ ALİ
İBRAHİM OĞLU HİRAN MEHMED
İBRAHİM OĞLU KIRNAK HASAN
İBRAHİM OĞLU KOÇ MEHMED
İBRAHİM OĞLU ŞANSLI İBRAHİM
İMAM MEHMED OĞLU HÜSEYİN KETHÜDA

KAMBER SÜLEYMAN
KARA AHMED OĞLU KADİR
KARA ALİ OĞLU OSMAN
KARA MEHDİ OĞLU BEKİR
KARA SÜLEYMAN OĞLU ALİ
KARA SÜLEYMAN OĞLU MEHMED
KARA SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
KASIM OĞLU MEHMED AĞA
KEL ALİ OĞLU BEKİR
KEL MEHMET OĞLU MUSTAFA
KELEK İSMAİL
KELEŞ İBRAHİM OĞLU SAĞIR İSMAİL
KEREMCEM OĞLU SÜLEYMAN
KETHÜDA HÜSEYİN OĞLU ALİ
KETHÜDA MUSTAFA OĞLU HÜSEYİN
KETHÜDA OĞLU BEKİR
KİNCİ OSMAN OĞLU SÜLEYMAN
KOÇ BEKİR OĞLU MOLLA MEHDİ
KOÇ HALİL OĞLU MEHMED
KOÇ MEHMED OĞLU SÜLEYMAN
KOÇ ÖMER OĞLU HASAN
KODAL MUSTAFA OĞLU HASAN
KODAL MUSTAFA OĞLU İBRAHİM
KOR ALİ OĞLU MEHMED
KORUNALİ OĞLU HÜSEYİN
KÖÇELİ İBRAHİM OĞLU ALİ
KÖR HASAN OĞLU HASAN
KÖR HASAN OĞLU MUSTAFA
KÖSEM MEHMED OĞLU MOLLA HÜSEYİN KUKUMAN MEHMED OĞLU ALİ
KUL OSMAN OĞLU HALİL
KULAKSIZ MUSTAFA OĞLU MEHDİ
MACAR ALİ OĞLU HASAN ALİ
MEHDİ OĞLU MUSTAFA
MEHMED OĞLU HÜSEYİN VE BİRADERİ AHMED VE İBRAHİM
MEHMED OĞLU KİBİRCİ İBRAHİM
MEHMED OĞLU MOLLA YUSUF
MEHMED OĞLU MOLLA YUSUF
MEHMED OĞLU OSMAN

MEHMED OĞLU OSMAN
MEHMED OĞLU SÜLEYMAN AĞA
MEHMED OĞLU YÖRÜK ALİ
MEHMET OĞLU ALİ
MIZRAK MEHMED OĞLU İSMAİL
MOLLA AHMED OĞLU ALİ
MOLLA AHMED OĞLU MEHMED
MOLLA AHMED OĞLU TAŞLI YUSUF
MOLLA HÜSEYİN OĞLU MEHMED
MOLLA ÖMER OĞLU MUSTAFA
MUSTAFA OĞLU AVNİYAN MEHMED
MUSTAFA OĞLU ÇAKAL MUSTAFA
MUSTAFA OĞLU GERMEC MEHMED
MUSTAFA OĞLU GÖRÜŞ MEHMED
MUSTAFA OĞLU KUL HÜSEYİN
MUSTAFA OĞLU MUSTAFA
MÜEZZİN MUSTAFA OĞLU MEHMED
OSMAN OĞLU AHMED
OSMAN OĞLU BENCİ MEHMED
OSMAN OĞLU ÇATIK KAŞ ALİ
OSMAN OĞLU KEL ALİ
OSMAN OĞLU MERASLI ÖMER
ÖMER KETHÜDA OĞLU KULAK ALİ
SARI HASAN OĞLU YOZ AHMED
SARI ÖMER OĞLU İSMAİL
TACİR ALİ OĞLU OSMAN
TANKARA MUSTAFA OĞLU MEHMED
TOKALI MEHMED OĞLU HASAN
TOLUN OĞLU ALİ
TULUK ABDURRAHMAN OĞLU MEHMED
VELİ OĞLU AHMET
YAĞCI İBRAHİM OĞLU AHMED
YAĞCI İBRAHİM OĞLU AHMED

H.1260-61 (1845) Yıllarında Kuz'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

KARA ALİ OĞLU OSMAN
İMAM MEHDİ OĞLU MOLLA AHMED AĞZA
HÜSEYİN KETHÜDA OĞLU İBRAHİM KETHÜDA
TEKELİ İSMAİL OĞLU ALİ
TEKELİ İSMAİL OĞLU ALİ
ŞEYH BEKİR OĞLU İBRAHİM
SAĞIR ALİ OĞLU HÜSEYİN
ŞEYH BEKİR OĞLU AHMED
SAĞIR ALİ OĞLU (VERİ YOK)
İMAM AHMED OĞLU MUSTAFA
HIZIR MEHMED OĞLU ALİ
ALİ OĞLU ALİ
HÜSEYİN OĞLU OKCU MEHMED
SARI ALİ OĞLU MEHMED
KUL HÜSEYİN OĞLU AKCOKÇU SÜLEYMAN
DEVECİ MEHMED OĞLU SÜLEYMAN
KOÇ MEHMED OĞLU HÜSEYİN
KASIM KETHÜDA OĞLU ALİ
KETHÜDA OĞLU MEHMED
SARI MEHMED OĞLU İSMAİL
SARI MEHMED OĞLU ALİ
KARA MEHMED OĞLU MUSTAFA
KARA MEHMED OĞLU MUSTAFA
KOÇ HÜSEYİN OĞLU MEHMED
KUL MEHMED OĞLU ALİ
BEKİR OĞLU ÇAKAL OSMAN
HÜSEYİN OĞLU MUSTAFA
HIZIR OĞLU HÜSEYİN
HALİL MEHMED OĞLU OSMAN
BEKİR OĞLU AHMED
MUSTAFA OĞLU KİBRİYAN AHMED
KİBİRLİ MUSTAFA OĞLU MEHMED
SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
KOR MUSTAFA OĞLU MEHMED
MEHMED OĞLU İBRAHİM
OSMAN OĞLU KUZAK MEHMED

HANEYİ NUMARA DÂHİL KUZAK MEHMEDİN OĞLU MUSTAFA

HASAN OĞLU YILAN MEHMED

HACI ABDÜLKADİR OĞLU MEHMED

İSMAİL OĞLU HACI MEHMED

İSMAİL OĞLU OSMAN

İBRAHİM OĞLU EKSAN MEHMED

KUL HÜSEYİN OĞLU HALİL

AHMED OĞLU ÇİVİCİ HALİL

KOÇ ALİ OĞLU HÜSEYİN

ÇAKAL AHMED OĞLU AHMED

AK MEHMED OĞLU ALİ

OKCU MEHMED OĞLU MEHMED

KUL HÜSEYİN OĞLU HALİL

MEHMED OĞLU KİBTİ ALİ

HASAN OĞLU TIFLİ HÜSEYİN

ABBAS HASAN OĞLU TIFLİ İBRAHİM

KÜÇÜK HÜSEYİN OĞLU HÜSEYİN

AHMED OĞLU MOLLA HALİL

AHMED OĞLU ÇİRT MEHMED

TANTAN ALİ OĞLU OSMAN

İBRAHİM OĞLU ÇERAĞ HASAN

TAŞ BEKİR OĞLU HASAN

TIRAŞ MUSTAFA

AHMED OĞLU MUSTAFA

GAYRETLİ BEKİR OĞLU MEHMED

GAYRETLİ BEKİR OĞLU MEHMED

HASAN OĞLU MEHMED

KOÇ HALİL OĞLU KOÇ YUSUF

HASAN OĞLU DELİ HASAN

HÜSEYİN OĞLU AŞIK MAHMUD

HÜSEYİN OĞLU MEHMED

OSMAN OĞLU TIFLİ AHMED

EMİR ALİ OĞLU ALİ

HÜSEYİN OĞLU MEHMED

MEHMED OĞLU KASIM

MEHMED OĞLU AŞIK HÜSEYİN

ALİ OĞLU TAŞCI HASAN

HACI İSMAİL OĞLU MEHMED

ALİ OĞLU AHMED ALİ
KARA MUSTAFA OĞLU HALİL
KARA MUSTAFA OĞLU SÜLEYMAN
ODUNCU ALİ OĞLU MEHMED
YILAN OĞLU MUSTAFA
KARA HÜSEYİN OĞLU MUSTAFA
HÜSEYİN OĞLU İBRAHİM
YEKDAŞ MEHMED OĞLU İSMAİL
YEKDAŞ AHMED OĞLU BEKİR
YEKDAŞ AHMED OĞLU HÜSEYİN
ŞAKİR OĞLU ÖMER
SÜLEYMAN OĞLU OSMAN
KOMAZ ALİ OĞLU HÜSEYİN
KÖÇEK MEHMED OĞLU HÜSEYİN
KOÇ MEHMED OĞLU ALİ
KOÇ HALİL OĞLU ALİ
OSMAN OĞLU AHMED
KARA ABDAL OĞLU MEHMED
OSMAN OĞLU KEL MEHMED
İMAM MEHMED OĞLU ABDURRAHMAN
İMAM MEHMED OĞLU ABDURRAHMAN
İMAM HÜSEYİN OĞLU MEHMED
MUSTAFA OĞLU ABDAL
ALİ OĞLU ALİ
VELİ OĞLU KEM ALMAZ MEHMED
ALİ OĞLU AHMED
SANCİ MEHMED OĞLU OSMAN
MUSTAFA OĞLU AHMED
SANCİ MEHMED OĞLU OSMAN
ALİ OĞLU MOLLA SÜLEYMAN
AHMED OĞLU HÜSEYİN
KEL OSMAN OĞLU MUSTAFA
BEKİR OĞLU HACI AHMED
MOLLA BEKİR OĞLU MEHMED
MOLLA AHMED OĞLU MUSTAFA
BEKİR OĞLU HACI AHMED
KARA İBRAHİM OĞLU MUSTAFA
TİFLİ AHMED OĞLU MUSTAFA

TİFLİ AHMED OĞLU MUSA
BEKİR OĞLU ZİT SÜLEYMAN
BALCI SÜLEYMAN OĞLU SÜLEYMAN
ALİ OĞLU AHMED
ZEYBEK MEHMED OĞLU MUSTAFA
KARA OSMAN OĞLU MUSTAFA
SÜLEYMAN OĞLU BIÇAK SÜLEYMAN
İMAM MUSTAFA OĞLU HASAN
KEREM HÜSEYİN OĞLU HÜSEYİN
MEHMED OĞLU İKİZ MEHMED
ÇİFTLİK MUTASARRIFI REŞİT PAŞA

H.1260-61 (1845) Yıllarında Ovacık'ta Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

ÇİFTLİK-İ MUTASARRIFI HACI TÜRKMEN OĞLU MESTAN
HAMAL HASAN OĞLU İSMAİL
HAMAL HASAN OĞLU SÜLEYMAN
HAMAL MEHMED OĞLU HÜSEYİN
SARI HASAN OĞLU MUSTAFA
TÜRKMEN OĞLU MAHMUD
VELİ OĞLU SÜLEYMAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Karaevli 'de Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

KETHÜDA İBRAHİM OĞLU SÜLEYMAN
İSMAİL OĞLU KEL ÖMER
YABALI HASAN OĞLU MUSTAFA
İSMAİL OĞLU YUSUF
DERVİŞ HÜSEYİN OĞLU İSMAİL
MEHMED OĞLU HASAN HÜSEYİ
SÜLEYMAN OĞLU TOK OSMAN
MOLLA HASAN OĞLU ALİ
MEHMED OĞLU SÜLEYMAN
SÜLEYMAN OĞLU DELİ ALİ
ÖMER OĞLU KARA OSMAN
GENÇ ALİ OĞLU HAMİ ALİ
İBRAHİM OĞLU MOLLA HALİL

KARAKULAK ALİ OĞLU AHMED
ABBAS OĞLU ALİ
MUSTAFA OĞLU OSMAN
KÖSEM AHMED OĞLU HÜSEYİN
SARI HASAN OĞLU SARI MUSTAFA
ÇİFTLİK MEZBUR MUTASARRIFI HACI HASAN OĞLU HÜSEYİN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Dere'de Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

BAŞI KURLTU ÖMER OĞLU ÖMER
ÇİFTLİK MEZBUR MUTASARRIFI HACI SÜLEYMAN BEYİN EVLATLARI ALİ MEHDİ VE
AHMEDDELİBAŞ OĞLU SÜLEYMAN
KURD MAHMUD OĞLU MEHMET
KURD MAHMUT OĞLU ABDÜLKADİR
MAHMUD OĞLU MUSTAFA
MEZBURUN DAHLİNDE TOY HASAN OĞLU MAHMUD
SARI AHMET OĞLU İSMAİL
SARI AHMET OĞLU OSMAN KETHÜDA
SÜLEYMAN OĞLU HACI SÜLEYMAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Baş Köyü'nde Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

AHMET OĞLU AK OSMAN
ALİ OĞLU DÜZ ALİ
ALİ OĞLU KARA MEHMED
ALİ OĞLU KETECİ AĞA ALİ
ARAB MUSTAFA OĞLU MEHMED
AYVAZ MEHMET OĞLU SÜLEYMAN
BAZDIRMACI ALİ OĞLU MEHMED
BEKİR OĞLU DELİ ABDÜLKADİR
BEKİR OĞLU KEMAN SÜLEYMAN
ÇOMAK HASAN OĞLU BEKİR
ÇUKURCU ALİ OĞLU MEHMET
DALKARA MUSTAFA OĞLU ÖMER

DALKARA OĞLU ABDÜLKADİR
DELİ İBRAHİM OĞLU HÜSEYİN
DEMİR ALİ OĞLU ALİ
DEMİR OĞLU ÖMER
HABİB OĞLU ... (VERİ YOK)
HACI ALİ OĞLU MUSTAFA
HALİL OĞLU İBRAHİM
HALİL OĞLU İKİZ HÜSEYİN
HANESİNDE DÂHİL BİRADERİ HASAN
HASAN OĞLU İBRAHİM
HASAN OĞLU KEL HASAN
HATİBÇİ OSMAN OĞLU OSMAN
İBRAHİM OĞLU HACI HASAN
İBRAHİM OĞLU SARHOŞ MEHMET
İMAM MEHMET OĞLU MOLLA VELİ
KASIM OĞLU YAHYA
KEL SÜLEYMAN OĞLU İNCİ MEHMET
KELKAVAS(KALKAVUS) MUSTAFA OĞLU HÜSEYİN
KEMAN OSMAN OĞLU ALİ
KEMAN OSMANOĞLU ÖMER
MEHMET OĞLU ATAK ÖMER
MEHMET OĞLU HABİB
MEHMET OĞLU İKİZ HASAN
MEHMET OĞLU KARA MUSTAFA
MEHMET OĞLU KUL BEKİR
MEHMET OĞLU KURTLU KULAK İBRAHİM
MOLLA MEHMET OĞLU KARA SÜLEYMAN
MOLLA MEHMET OĞLU YAKUP
MOLLA OĞLU HÜSEYİN
MUSA OĞLU MEHMET
MUSTAFA OĞLU İNCİ ALİ
MUSTAFA OĞLU KOÇ HÜSEYİN
OSMAN OĞLU DELİ HÜSEYİN
OSMAN OĞLU HABİB
OSMAN OĞLU MUSA KETHÜDAN
OSMAN OĞLU MUSTAFA EFENDİ
OSMAN OĞLU MUSTAFA EFENDİ
ÖKÜZ VELİ OĞLU MUSTAFA

PARKMAKSIZ VELİ OĞLU ALİ
PARMAKSIZ MEHMET OĞLU HÜSEYİN
SAKAR OSMAN OĞLU SÜLEYMAN
SALİH OĞLU TOPAL KETHÜDAN MEHMET
SARAC (SERACI) HASAN OĞLU OSMAN ALİ
SEBBANDI ALİ OĞLU HALİL
SİCİM ALİ OĞLU MEHMET'İN ZEVCESİ AYŞE
SİCİM HÜSEYİN OĞLU MEHMED
SİCİM MUSTAFA OĞLU SÜLEYMAN
SOMUNCU VELİ OĞLU HALİL
SÜTÇÜ İBRAHİM OĞLU HÜSEYİN
TOPAL ALİ OĞLU AK MUSA
TOPAL ALİ OĞLU KÖSE MUSTAFA
VELİ OĞLU ALEMDAR BEKİR
VELİ OĞLU ALEMDAR SÜLEYMAN
VELİ OĞLU EMİR OSMAN
VELİ OĞLU MOLLA OSMAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Yumrutaş'ta Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

AHMET OĞLU YUSUF
ALİ KETHÜDA OĞLU ALİ
ALİ KETHÜDA OĞLU ALİ
EBİ İBRAHİM OĞLU ÖMER
EMİCE MEHMET OĞLU KARA ALİ
HACI SÜLEYMAN OĞLU ABDÜLKADİR
HACI SÜLEYMAN OĞLU SÜLEYMAN
HASAN OĞLU YUSUF
HİLELİ(ÇİLELİ) AHMET OĞLU MEHMET
İBRAHİM OĞLU ÖMER
İKİZ MUSA OĞLU SÜLEYMAN
İSMAİL OĞLU HÜSEYİN
KAPANAN MEHMET OĞLU ALİ KETHÜDA
KARA MEHMET OĞLU HÜSEYİN
KARA MEHMET OĞLU İKİZ MEHMET
MERKUMEN HANESİ DÂHİLİNDE KARINDAŞIN OĞLU HASAN
MOLLA İSMAİL OĞLU HÜSEYİN
MOLLA İSMAİL ZEVCESİ ÜMMÜ GÜLSÜM HATUN

ÖMER OĞLU HÜSEYİN
SARI MAHMUD OĞLU MAHMUD
TATAR HÜSEYİN OĞLU MEHMET
TOPAL HASAN OĞLU YUSUF
YUSUF OĞLU MEHMET AĞA
YUSUF OĞLU MUSA KETHÜDA

H.1260-61 (1845) Yıllarında Çebiş'te Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

ABDAL MUSA OĞLU ÖMER
ABDİ OĞLU SÜLEYMAN
AHMET OĞLU MAHMUD
AHMET OĞLU MEHMET
ALİ OĞLU ÇOBAN HÜSEYİN
ALİ OĞLU KEL HÜSEYİN
BEKİR KETHÜDA OĞLU OSMAN
BEKİR OĞLU KULAK MEHMED
CAMIŞ OSMAN OĞLU MEHDİ
CAMIŞ OSMAN OĞLU OSMAN
CAMIŞ OSMAN OĞLU SÜLEYMAN
CİGER İBRAHİM OĞLU BEKİR
ÇAVDIR MEHDİ OĞLU HASAN KETHÜDA
EMİR HALİL OĞLU HÜSEYİN
EMİR HÜSEYİN OĞLU ALİ
EMİR HÜSEYİN OĞLU ALİ
EMİR ÖMER OĞLU HÜSEYİN
HANESİ DÂHİLİNDE BİRADERİNİN OĞLU HÜSEYİN
HANEYİ MEZBUR DÂHİLİNDE BİRADERİ HASAN
HÜSEYİN
KIZIL ALİ OĞLU AHMED ALİ
KOÇ ALİ OĞLU MEHMED
MOLLA MEHDİ OĞLU HÜSEYİN
MOLLA MEHDİ OĞLU HÜSEYİN
MOLLA MEHDİ OĞLU İSMAİL
MOLLA MEHDİ OĞLU SÜLEYMAN
MOLLA MEHMED OĞLU HALİL
OSMAN KETHÜDA OĞLU ALİ

OSMAN KETHÜDA OĞLU DEMİR ALİ
OSMAN KETHÜDA OĞLU MEHMED
OSMAN KETHÜDA OĞLU ÖMER
OSMAN OĞLU KEL ALİ
ÖMER OĞLU KARA BIÇAK OSMAN
ÖMER OĞLU OSMAN
ÖMER OĞLU SİNAN AHMED
SALİH OĞLU DEMİR
SALİH OĞLU İBRAHİM
SALİH OĞLU KARA İSMAİL
SARI İBRAHİM OĞLU MEHMED
SARI İBRAHİM OĞLU MUSTAFA
SERDAR AHMED OĞLU ÖMER
SULTAN OĞLU BEKİR
TAMTUM MEHDİ OĞLU MUSTAFA
YÖRÜK OSMAN OĞLU HASAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Mamak'ta Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

ALİ OĞLU HAFİZ HÜSEYİN AĞA
ARAB OSMAN OĞLU HASAN
BALCI HALİL OĞLU ALİ
BEKÇİ HALİL OĞLU KUL İBRAHİM
BEKİR DAİ OĞLU OSMAN
BEZCİ İMAM OĞLU MOLLA AHMET
BEZCİ MEHMED OĞLU AHMET
CELBİ MUSTAFA OĞLU MUSTAFA
ÇAKÇAK İBRAHİM OĞLU SÜLEYMAN
ÇİL VELİ OĞLU ALİ
ÇOLAK HALİL OĞLU MUSTAFA
ÇÖMLEKÇİ BEKİR OĞLU HÜSEYİN
ÇÖMLEKÇİ BEKİR OĞLU HÜSEYİN
ÇÖMLEKÇİ HÜSEYİN OĞLU MEHMET
ÇÖMLEKÇİ MEHMET OĞLU İSMAİL
DİNGİL HALİL OĞLU OSMAN
DUDLAK YUSUF OĞLU YUSUF
ERBAB MEHMED OĞLU BİLECİ İSMAİL
HAREMCİ(HARMANCI) OSMAN OĞLU İBRAHİM

HASAN OĞLU ŞAHİN HÜSEYİN
HÜSEYİN OĞLU İMAM HÜSEYİN
HÜSEYİN OĞLU İSMAİL
HÜSEYİN OĞLU KARA BEKİR
İKİZ MEHMED OĞLU ...(VERİ YOK)...
İSMAİL OĞLU ŞİH YUSUF
KADIRGALI OĞLU MOLLA AHMED
KOÇ İSMAİL OĞLU KİBİRLİ SÜLEYMAN
KEFNİZ ALİ OĞLU İBRAHİM
KOÇ İSMAİL OĞLU MEHMED
KOÇ İSMAİL OĞLU MEHMED
KOÇ İSMAİL OĞLU SÜLEYMAN
KÖMÜRCÜ VELİ OĞLU KEL YUSUF
KUL ALİ OĞLU SÜLEYMAN
MEHMED OĞLU SARI MUSTAFA
MEHMET OĞLU BELALİ İSMAİL
MEHMET OĞLU KARA HÜSEYİN
MEHMET OĞLU KEL MEHMET
MEHMET OĞLU KÖR(KOR) KETHÜDA HÜSEYİN
MOLLA ALİ OĞLU VELİ
MOLLA HÜSEYİN OĞLU SÜLEYMAN
MUSTAFA OĞLU DELİ ALİ
OSMAN OĞLU KARA HÜSEYİN OĞLU MUSTAFA
OSMAN OĞLU TOPÇU İBRAHİM
SANCI(SATICI) AHMED OĞLU AHMED
SİYAHİ HALİL OĞLU ALİ
SÜLEYMAN OĞLU KUL HÜSEYİN
SÜLEYMAN OĞLU SÜLEYMAN
TIRAŞ AHMET OĞLU MUSTAFA
TIRAŞ ALİ
TOPAL İSMAİL OĞLU OSMAN
TOPÇU İBRAHİM OĞLU DELİ ALİ
HASAN OĞLU KARA KUL MEHMED
TURB MEHMED OĞLU ABDURRAHMAN
TÜRKMEN HASAN OĞLU KARA ALİ
VELİ MEHMET OĞLU MEHMET
VELİ MEHMET OĞLU MEHMET
YUSUF BAŞ(BAŞI) OĞLU MUSTAFA DAİ

YUSUF OĞLU DELİ HÜSEYİN
YUSUF OĞLU KEL HASAN
YUSUF OĞLU MEHMET

H.1260-61 (1845) Yıllarında Sülemiş'te Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

HASAN OĞLU YUSUF
KARA ALİ OĞLU OSMAN
VELİ OĞLU KEM ALMAZ MEHMED
DELİ İBRAHİM OĞLU MEHMED
DELİ İBRAHİM OĞLU MUSTAFA
DELİ İBRAHİM OĞLU ALİ
DELİ İBRAHİM OĞLU ALİ
AHMED OĞLU OSMAN
ÖMER OĞLU OSMAN
MÜTTALİB OĞLU ALİ
HASAN OĞLU TAVLACI(AT BESLEYEN KİMSE)) ALİ
TAVLACI(AT BESLEYEN KİMSE)) HASAN OĞLU ALİ
KUL MEHMED OĞLU MOLLA BEKİR
KASIM OĞLU TAKTAK HASAN
ABDAH OĞLU MEHMED
ABDAH OĞLU MEHMED
AHMED OĞLU TAÇLI OSMAN
TAÇLI AHMED OĞLU İBRAHİM
TATAR HASAN OĞLU BEKİR
HASAN OĞLU MEHDİ
HASAN OĞLU HALİL
AHMED OĞLU TAÇLI ALİ
TATAR HASAN OĞLU BEKİR
AHMED OĞLU TAÇLI ALİ
YUSUF OĞLU OSMAN
MEHMED OĞLU DELİ HASAN
MUSTAFA OĞLU İBRAHİM
MUSTAFA OĞLU İBRAHİM
CAFER İSMAİL OĞLU KARA OSMAN
GARİB ALİ OĞLU AHMED

H.1260-61 (1845) Yıllarında Kayaş'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

OSMAN OĞLU ALİ EFENDİ
MOLLA SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
İBRAHİM OĞLU KOÇ ALİ
İBRAHİM OĞLU ALİ
DELİ AHMED OĞLU HÜSEYİN
HASAN OĞLU KEL HASAN
ALİ OĞLU DUT MUSTAFA
DAVUD OĞLU AHMED
DUD ALİ OĞLU OSMAN
KEL ALİ OĞLU MEHMED
ALİ OĞLU ALİ
EVLİYA HÜSEYİN OĞLU MUSTAFA
HALİL OĞLU ÖKÜZ HÜSEYİN
ŞİH AHMED OĞLU HALİL
MUSTAFA OĞLU KAZAK HASAN
MUSA OĞLU HALİL
HALİL OĞLU OSMAN
MUSA HALİL OĞLU HÜSEYİN
HACI OĞLU YUSUF
HACI AHMED OĞLU KEL MAHMUD
ALİ OĞLU EYÜB
SALİH OĞLU KAÇAR ALİ
SÜLEYMAN OĞLU UÇUK İSMAİL

H.1260-61 (1845) Yıllarında Arvalı'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

ABBAS OĞLU HÜSEYİN
ALİ OĞLU KUL SÜLEYMAN
ALİ OĞLU MEHMED
BAĞCI MEHMED OĞLU İSMAİL
ÇOLAK İBRAHİM OĞLU BEKİR
DELİ AHMED OĞLU HASAN
DERTLİ İBRAHİM OĞLU ALİ
DEVECİ OĞLU SÜLEYMAN
ELİKİR HASAN OĞLU İBRAHİM
ELİKİR HASAN OĞLU İSMAİL
EMİR ALİ OĞLU HALİL
EMİR ALİ OĞLU İSMAİL
EMİR ALİ OĞLU SÜLEYMAN
EMİR HÜSEYİN OĞLU HASAN
EMİR OSMAN OĞLU ALİ
EMİR OSMAN OĞLU ALİ
HACI AHMED OĞLU HASAN
HACI AHMED OĞLU HASAN
HACI BEKİR OĞLU HACI MEHMED
HACI SÜLEYMAN OĞLU OSMAN
HALİL OĞLU DERİCİ MEHMED
HANCI OĞLU HALİL
HANEYİ MEZBURUN DÂHİLİNDE KARINDAŞI OSMAN
HASAN OĞLU BATTAL MEHMED
HASAN OĞLU MEHMED
İBRAHİM OĞLU BEKİR
İBRAHİM OĞLU HASAN
İMAM ABDAH OĞLU MUSTAFA
İMAM ABDAH OĞLU MUSTAFA
İMAM AHMED OĞLU HÜSEYİN
İMAM AHMED OĞLU İBRAHİM
İMAM HALİL OĞLU BEKİR
KAPISIZ MUSTAFA OĞLU İBRAHİM
KARA AHMED OĞLU SÜLEYMAN
KARA EDEBİ? AKRAN KA?.....

KARA HASAN OĞLU HÜSEYİN
KARA MEHMED OĞLU MEHMED
KEL HASAN OĞLU MEHMED
KEL HÜSEYİN OĞLU MOLLA HASAN
KERİM SÜLEYMAN OĞLU SÜLEYMAN
KOÇ ALİ OĞLU HÜSEYİN
KOÇ ALİ OĞLU İBRAHİM
KOÇ BEKİR OĞLU HASAN
KOÇ HÜSEYİN OĞLU ALİ KETHÜDA
KOÇ MEHMED OĞLU ALİ
KOÇ MEHMED OĞLU HÜSEYİN
KOÇ MEHMED OĞLU İBRAHİM
KOÇ MEHMED OĞLU KARA MUSTAFA
KOÇ ÖMER OĞLU İBRAHİM
KÖR MUSTAFA OĞLU İSMAİL
KÖR OĞLU OSMAN
KÖR SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
KUL BEKİR OĞLU AHMED
MAHMUD OĞLU HASAN
MEHMED OĞLU CİVAN MUSTAFA
MEHMED OĞLU ÇOBAN SÜLEYMAN
MEHMED OĞLU DELİ BEKİR
MEHMED OĞLU İBRAHİM
MEHMED OĞLU MOLLA SÜLEYMAN
MEHMED OĞLU MUSA
MEHMED OĞLU SARI ALİ
MENASIB OĞLU
MOLLA HÜSEYİN OĞLU BEKİR
MOLLA MEHMED OĞLU HÜSEYİN
MOLLA MUSTAFA OĞLU HÜSEYİN
MOLLA ÖMER OĞLU HALİL
MOLLA ÖMER OĞLU MUSA
MUSTAFA OĞLU HALİL
MUSTAFA OĞLU MOLLA HASAN
(VERİ YOK) OĞLU EYÜB
(VERİ YOK) OĞLU MEHMED
MUSTAFA OĞLU HASAN
ÖMER OĞLU KALEM HALİL

HACI BEKİR OĞLU HÜSEYİN
ÖMER OĞLU MAHMUD
SALİH OĞLU MUSTAFA
SARI AHMED OĞLU ALİ
SARI AHMED OĞLU DELİ
SARI BEKİR OĞLU HÜSEYİN
SARI İBRAHİM OĞLU SARI MEHMED
SARI İBRAHİM OĞLU SÜLEYMAN
SİYAHİ MEHMED OĞLU HÜSEYİN
SÜLEYMAN KETHÜDA OĞLU MEHMED
SÜLEYMAN OĞLU HACI MUSTAFA
SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
SÜZEN AHMED OĞLU KARA İBRAHİM
TAN MEHMED OĞLU MEHMED
TASLI MEHMED OĞLU HÜSEYİN
TASLI MEHMED OĞLU MUSTAFA
YALANCI OĞLU ALİ
YALANCI OĞLU HASAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Sakarca'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

AHMED OĞLU BEKİR
AHMED OĞLU MOLLA MUSTAFA
AHMET OĞLU HACI MUSTAFA
ALGUSUZ OĞLU MEHMET
ALİ OĞLU KULAK İSMAİL
ALİ VELED MUSTAFA
AVCI OĞLU İBRAHİM
BAĞCI HASAN OĞLU ALİ
BEKİR OĞLU ÖKÜZ HACI MUHAMMED
BİRADERİ KOYUNCU OĞLU MEHMET
BÜLBÜL HASAN OĞLU ÖMER
CELİL OĞLU MUHAMMED
CÜCE OĞLU ZEVCESİ AIŞE HATN
ÇAPUROĞLU ZEVCESİ SERLİKİ HATUN
ÇAVDARLI ALİ OĞLU YUSUF
DUMAN OSMAN OĞLU İBRAHİM

HACI AHMED OĞLU HASAN
HACI AHMED OĞLU MEHDİ
HACI AHMED OĞLU MUSTAFA
HACI AHMET OĞLU AK HASAN
HACI ALİ OĞLU OSMAN
HACI HÜSEYİN OĞLU HASAN
HACI MUSTAFA OĞLU MUSTAFA
HAFIZ OSMAN OĞLU HALİL
HALİL BEŞE MUSTAFA OĞLU CELİL
HANESİNDE DAHİL VELİ OĞLU ALİ
HASAN OĞLU İBRAHİM
HASAN OĞLU MOLLA ALİ
HASAN OĞLU ZALA HÜSEYİN
HÜSEYİN OĞLU
İBRAHİM OĞLU KOR ÖMER
İMAM HÜSEYİN EFENDİ OĞLU HASAN
İNCEKOL SÜLEYMAN OĞLU İBRAHİM
KANDIRAN SÜLEYMAN OĞLU ALİ
KARA MEHMED OĞLU HÜSEYİN
KAZAYI MEZBURUN MÜDERRİSİ HASAN AĞA OĞLU HASAN AĞA
KELLEÇİ HALİL OĞLU SÜLEYMAN
KİRLİ MEHMED OĞLU ÖMER
KOR KASIM MUHAMMED OĞLU SÜLEYMAN
KOYUNCU HASAN OĞLU ALİ
KOYUNCU MUSTAFA OĞLU CELİL
KOYUNCU MUSTAFA OĞLU HASAN
KOYUNCU MUSTAFA OĞLU OSMAN
KUL ALİ OĞLU HALİL
LEVEND MEHMED OĞLU HASAN
LEVN MEHMED OĞLU MEHMED
MEHDİ(HAMDİ) OĞLU HAMİ İBRAHİM
MESTAN MUSTAFA OĞLU MOLLA SÜLEYMAN
MOLLA ALİ OĞLU KÖÇEK MEHMET
MOLLA SÜLEYMAN OĞLU HASAN
MOLLA SÜLEYMAN OĞLU KARA CELİL
MUSA OĞLU MUSTAFA
MÜDERRİSADDAN HAFIZ OSMAN OĞLU MEHMED EFENDİ
MÜEZZİN OĞLU OSMAN

NASUH BEKİR OĞLU SÜLEYMAN
ODUNCU İBRAHİM OĞLU MEHMET
OSMAN OĞLU ALİ
SARI HASAN OĞLU KIRLIK HASAN
SEKBAN HÜSEYİN OĞLU ALİ
SİNAN ÖMER OĞLU HASAN
SÜLEYMAN OĞLU AHMED
TAHTACI CELİL OĞLU HASAN
TEKERLİ HASAN OĞLU DEVECİ ALİ
TOPAL HASAN OĞLU OSMAN
TOPAL HASAN OĞLU OSMAN
TOPAL MUHAMMED OĞLU AHMET
VELİ OĞLU TOPAL MUSTAFA
YAPAK ALİ OĞLU OSMAN
YOSUNLU ÖMER OĞLU İBRAHİM
YÖRÜK MUSTAFA OĞLU SÜLEYMAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Hamam'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

(VERİ YOK) OĞLU ÖMER
AHİ KARA SÜLEYMAN OĞLU MEHMET
AHMET OĞLU TOPAL MEHMET
ATAK SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
BEKİR OĞLU BAŞ DAİ MUSTAFA
BERBER SÜLEYMAN OĞLU MEHMET
BIÇAK OSMAN OĞLU İBRAHİM
BİRADERİ OĞLU SÜLEYMAN
ÇÖMEZ ALİ OĞLU SÜLEYMAN
DELİ HASAN OĞLU BEKİR KUŞ(KOŞ) OĞLU SABİ BEKİR
DÖNER SÜLEYMAN OĞLU TOPAL MEHMET
EMİR OSMAN OĞLU BEKİR
EMİR OSMAN OĞLU HALİL
EMİRALİ OĞLU MISIRLI MUSTAFA
FERHAD OSMAN OĞLU HÜSEYİN
FERHAD OSMAN OĞLU SÜLEYMAN
FERHAT OSMAN OĞLU ALİ
HACI ABDHAH OĞLU SALİH
HACI HASAN OĞLU İSMAİL

HACI KÖSEM OĞLU OSMANIN ZEVCEŞİ UMU HATUN

HACI MEHMET OĞLU AHMET

HACI MEHMET OĞLU HACI ABDUH

HACI MEHMET OĞLU HACI MUSTAFA

HANE DÂHİLİNDE O Kİ AĞA DELİ ALİ OĞLU ALİ

HANENİN DÂHİLİNDE OĞLU HASAN

HASAN OĞLU KOÇ MEHMET

HEMZE MUSTAFA OĞLU HÜSEYİN

İBRADILI AHMET OĞLU MEHMET

İLYAS OĞLU ALİ

İNCE MUSTAFA OĞLU ABDÜLKADİR

İNCE MUSTAFA OĞLU İBRAHİM

KADİR MUHAMMED OĞLU KÖÇELEK MUSTAFA

KALLEŞ ALİNİN BİRADERİ MEHMED

KARA BEKİR OĞLU MEHMET

KARA ÖLÜ MUSTAFA OĞLU MEHMET

KASAP AHMET OĞLU SÜLEYMAN

KEM OLMAZ SÜLEYMAN OĞLU HASAN

KEMER ALİ OĞLU HASAN

KEMOLMAZ OĞLU ZEVCEŞİ HAVVA HATUN

KILLI MUSTAFA OĞLU BEKİR

KOÇ ABDÜLKADİR OĞLU MEHMET

KOÇ MUSTAFA OĞLU ALİ

KOÇBAŞI OĞLU ALİ

KULAÇ CELİL OĞLU SABİ CELİL

MEHMET OĞLU KARA HASAN

MEHMET OĞLU MUSTAFA EFENDİ

MERKUMUN HANESİ DÂHİLİNDE O Kİ OĞLU İBRAHİM

MESTAN AHMET OĞLU SÜLEYMAN

MUSTAFA EFENDİ OĞLU MEHMET EFENDİ

MUSTAFA OĞLU İNCİ(İNCE) ALİ

MUSTAFA OĞLU KEL HASAN

MÜNİRE HASAN OĞLU KOÇ MEHMET

MÜTTALİB OĞLU MEHMED

OSMAN KETHÜDA OĞLU MEHMET

OTCU AHMET OĞLU HALİL

ÖMER KETHÜDAN OĞLU HAYTA BEKİR

ÖMER OĞLU KELEŞ ALİ

SUSUZ MEHMET OĞLU KUMARCI SÜLEYMAN
SÜLEMİŞLİ HALİL OĞLU ALİ
TEKERLİ OĞLU MEHMET
TIRAŞ İBRAHİM OĞLU HÜSEYİN
TIRAŞ İBRAHİM OĞLU ÖMER
TIRAŞ MUSTAFA OĞLU AHMET
TOFKAL SÜLEYMAN OĞLU MUSTAFA
TONGUL AHMET OĞLU MEHMET
TOPAÇ HALİL OĞLU MUSTAFA
TOPAÇ HALİL OĞLU MUSTAFA
TÜYSÜZ AHMED OĞLU KIR ALİ
TÜYSÜZ HALİL OĞLU ÖMER
TÜYSÜZ OSMAN OĞLU KIR ALİ
VELİ BEY KADİR OĞLU MUSTAFA
VELİ BEY SÜLEYMAN OĞLU MEHMET
VEZİR OSMAN OĞLU ALİ
VEZİR OSMAN OĞLU HASAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Yazır'da Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

DANA ALİ OĞLU ÖMER
HACI İSMAİL OĞLU HALİL
İKİZ ÖMER OĞLU HÜSEYİN
İSMAİL OĞLU KUZAK MUSTAFA
KÖSE OSMAN OĞLU SÜLEYMAN
MEHMET OĞLU MEHMET
MEHMET OĞLU MEHMET KETHÜDA
SARAC BAŞI ÖMER OĞLU HASAN
SİPAHİ MEHMET OĞLU İBRAHİM
TORALI HÜSEYİN OĞLU MEHMET
TORALI MEHMET OĞLU HÜSEYİN
YUSUF OĞLU HACI OSMAN

H.1260-61 (1845) Yıllarında Yukarı Mahalle'de Yaşayanlar

9580 Numaralı Temettuât Defteri (1260-61)

ABDÜLKERİM OĞLU ZEYBEK AHMED
ACEM MUSTAFA OĞLU SÜLEYMAN
AĞIR CELİL OĞLU ÖMER
AHMED AĞA OĞLU MEHDİ
AHMED OĞLU KAVAK ALİ
AHMET OĞLU KAHVECİ MUSTAFA
ALİ OĞLU KELEK ALİ
BURHAN OĞLU ÖMER
CAFER HALİL OĞLU AHMET
CELİL AĞA OĞLU MUSLAHADDİN
CENGİZ CELİL OĞLU OSMAN
ÇALA MUSTAFA OĞLU SÜLEYMAN
ÇAY AHMED OĞLU KAMPER SÜLEYMAN
DELİ HASAN OĞLU MUSTAFA
DEMİR MEHMET OĞLU HÜSEYİN
DUMAN İBRAHİM OĞLU HÜSEYİN
HACI HALİL OĞLU HACI SÜLEYMAN
HACI HALİL OĞLU HACI SÜLEYMAN
HACI İBRAHİM OĞLU HASAN
HACI İBRAHİM OĞLU HASAN
HACI İBRAHİM OĞLU HASAN
HACI İBRAHİM OĞLU MOLLA AHMET
HACI MESTAN İBRAHİM OĞLU HASAN
HACI METMET SÜLEYMAN OĞLU YUSUF
HALİL AĞA OĞLU MUHSİN
HAMİ HASAN AĞA OĞLU MUSTAFA
HANE-İ MEZBURUN DÂHİLİNDE BİRADERİ DELİ OSMAN
HANE-İ MEZBURUN DÂHİLİNDE YİĞENİ MUSTAFA
HANEYİ MEZBUR DÂHİLİNDE YİKENİ(YİĞENİ) MUSTAFA OĞLU İBRAHİM
HASAN AĞA OĞLU MEHMED
HASAN OĞLU ABDURRAHMAN
HAVLAYAN MEHMED OĞLU OSMAN
HİNDİ MEHMED OĞLU KUL İBRAHİM
HÜSEYİN OĞLU SAĞIR AHMED
HÜSEYİN OĞLU YARTI BEKİR
HÜSEYİN SİYAHİ OĞLU SEBANDI MEHMET

İBRAHİM OĞLU TEKERLİ MUSA
KAÇAK BEKİR OĞLU HASAN
KAÇAK HÜSEYİN OĞLU DELİ ALİ
KARA AVLİ İBRAHİM OĞLU ALİ
KARA SAFLU BEKİR OĞLU AHMET
KARABAŞ MEHMET OĞLU AHMET
KAŞLI ALİ OĞLU SÜLEYMAN
KAYMAK HASAN OĞLU İBRAHİM
KAYMAK OSMAN OĞLU OSMAN
KOÇ ÖMER OĞLU SÜLEYMAN
KÖMÜRCÜ AHMET OĞLU HASAN
KUL ALİ OĞLU MUSTAFA
KULAÇ AHMET ZEVCESİ MÜMİNE HATUN
MACAR İBRAHİM OĞLU AHMED
MACAR İBRAHİM OĞLU AHMED
MEHMET OĞLU BARBEL BEKİR
MEHMET OĞLU DELİ HASAN
MEHMET OĞLU KARA KETHÜDAN SÜLEYMAN
MEHMET OĞLU KOR KETHÜDAN HÜSEYİN
MEHMET OĞLU MOLLA YÖRÜK SÜLEYMAN
MEHMET OĞLU MUSTAFA
MEHMET OĞLU TOPAL ALİ
MENNAN HÜSEYİN OĞLU SALİH
MOLLA YUSUF OĞLU ARAB HASAN
MUHSİN OĞLU ÇAKIR OSMAN
MUSTAFA OĞLU KUL AHMET
MUSTAFA OĞLU YÖRÜK İSMAİL
OSMAN OĞLU HÜSEYİN
OSMAN OĞLU HÜSEYİN
ÖMER AĞA OĞLU HÜSEYİN
ÖMER OĞLU TATAR ALİ
ÖMER OĞLU YAMAK AHMET
SAĞIRLIKLI KEL MUSTAFA OĞLU MUSTAFA
SAĞİR HASAN OĞLU MUZAFFER
SAĞİR HÜSEYİN OĞLU ALİ
SÜLEYMAN OĞLU BAŞI DELİ ÖMER
SÜLEYMAN OĞLU HASAN
SÜLEYMAN OĞLU KÖR MESTAN

SÜLEYMAN OĞLU VELİ KETHÜDAN
TOPAÇ HÜSEYİN OĞLU AHMET
TORALI(DURALI) YUSUF OĞLU AHMET
ÜZÜM İBRAHİM OĞLU HÜSEYİN
VELİ MUSTAFA OĞLU HASAN
YEL HÜSEYİN OĞLU MEHMET

EK 2

Ağlasun Kazasında Kullanılan İsimler

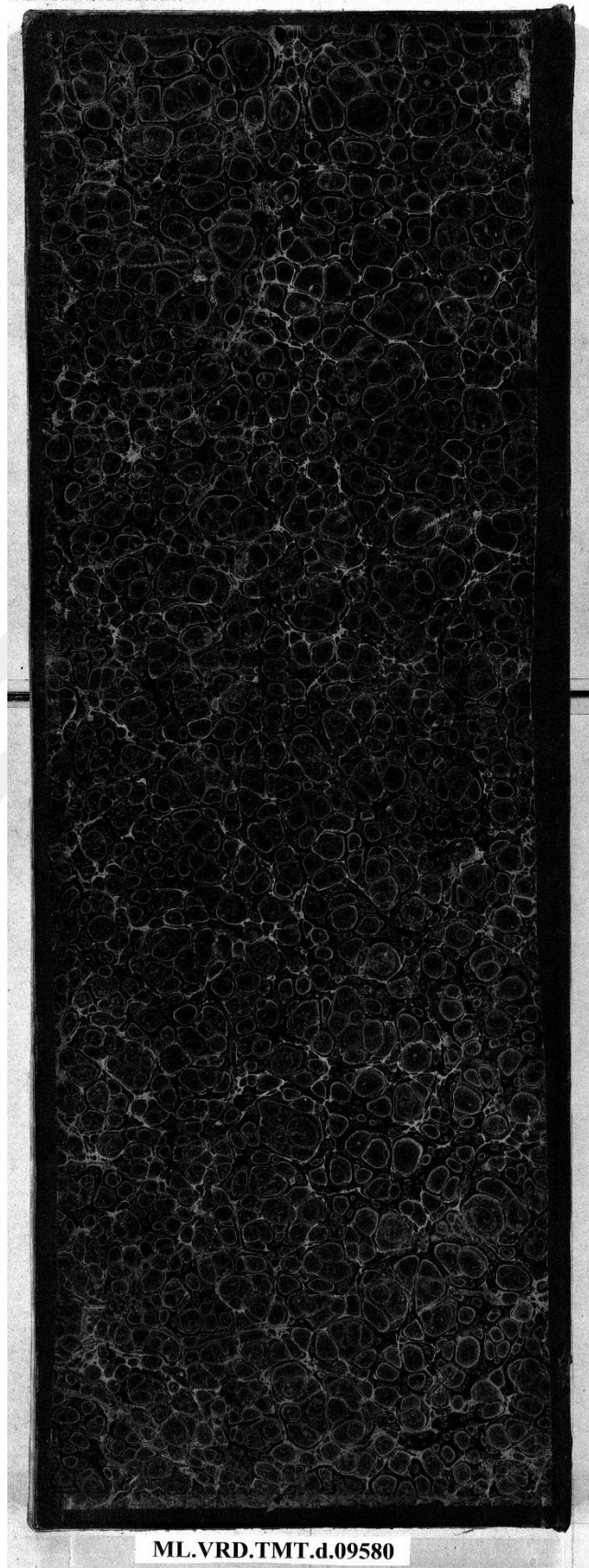
İSİMLER	ARVALI KÖYÜ	BAŞ KÖYÜ	MAMAK KÖYÜ	CEBİŞ KÖYÜ	SÜLEMİŞ KÖYÜ	KAYAŞ KÖYÜ	YUMRUTAŞ KÖYÜ	SAKARCA MAH.	HAMAM MAH.	YUKARI MAH.	YAZIR MAH.	HİSAR ÇİFTLİĞİ	ÇELTÜKÇÜ ÇİFT.	KUZ ÇİFTLİĞİ	OVACIK ÇİFT.	KARAEVLİ ÇİFT.	DERE ÇİFTLİĞİ	TOPLAM	ORAN %
MEHMET	12	8	6	4	4	2	3	7	16	3	3	2	29	26	-	-	1	126	14.3
ALİ	9	7	7	5	7	5	4	9	11	6	-	3	17	16	-	4	1	111	12.7
MUSTAFA	9	6	5	2	1	3	-	7	10	7	1	1	7	17	1	2	1	80	9
SÜLEYMAN	8	6	8	3	-	-	2	7	7	10	1	2	9	7	3	2	2	77	8.7
HÜSEYİN	11	8	8	5	-	1	3	3	3	6	2	1	6	12	1	3	-	73	8.2
HASAN	11	4	5	3	2	2	2	11	6	10	1	1	9	4	-	1	-	72	8.2
OSMAN	4	5	3	4	6	2	-	7	-	5	1	-	9	8	-	3	1	58	6.5
AHMED	2	-	4	2	1	1	-	3	2	12	-	4	11	13	-	-	1	56	6.3
İBRAHİM	8	3	4	1	3	-	-	6	3	3	1	-	9	5	-	-	-	46	5.1
BEKİR	6	3	1	2	3	-	-	1	4	2	-	-	7	1	-	-	-	30	3.4
HALİL	5	2	-	1	1	2	-	7	2	-	1	-	2	5	-	1	-	29	3.2
İSMAİL	4	-	3	2	-	1	1	2	1	2	-	1	5	2	1	1	1	27	3
ÖMER	-	4	-	3	-	-	2	4	2	3	1	-	1	1	-	1	1	23	2.6
YUSUF	-	-	3	1	1	1	2	1	-	1	-	-	4	1	-	1	-	16	1.8
MEHDİ	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	3	-	-	-	1	8	1
MUSA	2	2	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	8	1
ABDÜLKADİR	-	2	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	7	0.8
MAHMUD	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	6	0.6
ABDURRAHMAN	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	5	0.5
VELİ	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	0.4
HABİB	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	0.3
EYÜB	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
AYŞE	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
ÜMMÜ	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.2
ABDUH	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	0.2
MESTAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	0.2
ABDİ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	0.2
YAKUP	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
HAVVA	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MÜMİNE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MUSLAHADDİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
SALİH	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
YAHYA	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
MUZAFFER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
SERLİKİ	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
KADİR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0.1
GÜLSÜM	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
DEMİR	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.1
TOPLAM	93	67	59	42	30	23	24	78	72	79	12	15	132	123	8	19	12	888	% 100

2. BELGELER
(BOA. ML. CRD. TMT. D. 9580)

DEFTER BİLGİ FORMU (BDA-17-FR-10)			
KOD :	SIRA NU :	ORİJİNAL NU :	
ML.VRD.TMT.d	09580		
TEMETTUAT DEFTERİ			
BAŐLANGIÇ TARİHİ :		BİTİŐ TARİHİ :	
ŞEKLİ :		EBADI :	
Ciltli	Ciltsiz	Ebrulu	Ebrusuz
X		X	
NUMARALAMA USULÜ :		TOPLAM SAYFA SAYISI :	
Varak		Numaralı : 242	
Sayfa			
X			
Numaralı boş sayfalar : 1, 240-242			
Mükerrer sayfa numaraları :			
Ekler :			
Numarasız boş sayfalar (baŐta) :			
Numarasız boş sayfalar (sonda) :			
AÇIKLAMALAR :			

9580 Nolu Temettuât Defteri Bilgi Formu

ML.VRD.TMT.d.09580

9580 Numaralı Temettuât Defteri Kapak Sayfası

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

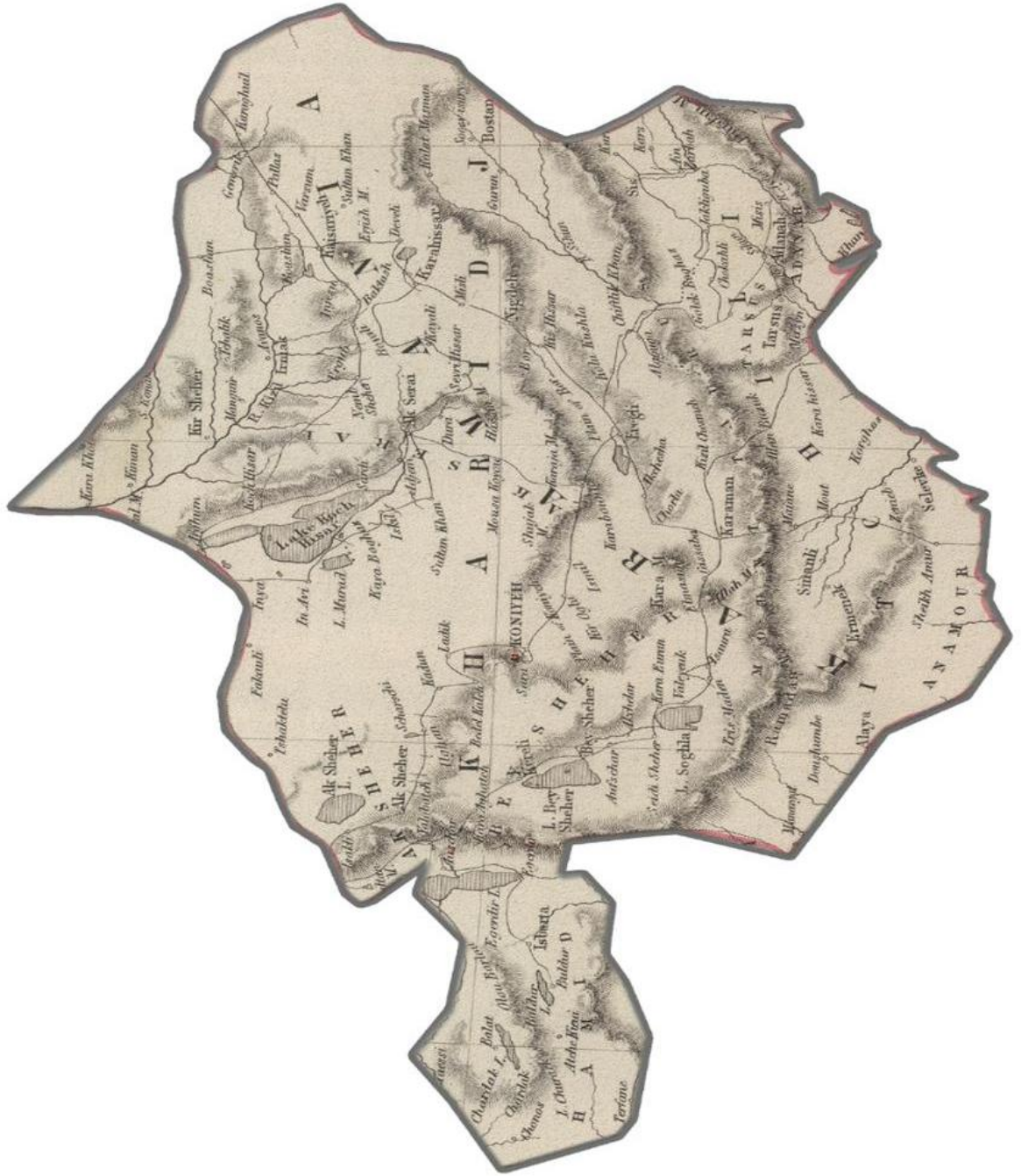
۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

۱۷۶۵۹۸
 ۱۸۸۰۹
 کارخانهها

3. HARİTALAR

¹¹⁹Harita 1 19yy. Ortalarında Konya ve Hamid Sancağı

¹¹⁹ <https://www.davidrumsey.com/> (Erişim tarihi: 10.04.2019)

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Fatih EKMEKÇİ
Doğum Yeri ve Yılı : Ardahan/Göle 1993
Medeni Hali : Bekâr

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi 2011-2016
Yüksek Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi 2016-2019

İş Deneyimleri

Özel Vega Koleji Ortaokulu 2017
Darüşşafaka Eğitim Kurumları Ortaokulu 2018
Ahmet Şimşek Koleji 2019
Bahçeşehir Koleji 2019

Yabancı Dil:

1. Arapça
2. İngilizce